

**EĞİTİM AMAÇLI KONAKLAMA YAPILARININ GEÇMİŞTEN
GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ VE TASARIMLARI İLE İLGİLİ ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**

Yasin Koray OKUR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KASIM 2019

Yasin Koray OKUR tarafından hazırlanan “EĞİTİM AMAÇLI KONAKLAMA YAPILARININ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ VE TASARIMLARI İLE İLGİLİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Mimarlık Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU

Mimarlık Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

.....

Başkan: Prof. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL

Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

.....

Üye: Doç Dr. Önder AYDIN

Mimarlık Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

.....

Tez Savunma Tarihi: 01/11/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Sena YAŞYERLİ

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yasin Koray Okur

01/11/2019

EĞİTİM AMAÇLI KONAKLAMA YAPILARININ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELİŞİMİ VE TASARIMLARI İLE İLGİLİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Yasin Koray OKUR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım 2019

ÖZET

Erken ve klasik Osmanlı döneminde en önemli eğitim yapıları medreseler olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde kitap geçerek dine dayalı bir eğitim sistemi mevcuttur. Öğrenciler, medrese içindeki hücre birimlerinde hem konaklayıp hem ders çalışırlardı. Eğitim aldıkları derslik ile hücre birimleri aynı yapı içinde bulunmaktadır. Medreselerde ortada bir avlu ve etrafına dizilmiş mekânlar bulunurdu. Geç Osmanlı döneminde ülkenin içinde bulunduğu zor durum eğitim alanında yapılan reformlar ile çözülmeye çalışılmıştır. Eğitim sisteminin 3 basamaklı hale gelmesi ile yeni eğitim kurumları ortaya çıkmıştır. Erken Cumhuriyet döneminde eğitime verilen önemin artması sonucu yükseköğretim kurumlarında artış yaşanmıştır. Öğrencilerin şehir dışında eğitim görmesi ile öğrenciler için konaklama yapılarına duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu nedenle yurt yapıları devlet kurumları ve özel kişilerce yaptırılarak barınma ihtiyacı karşılanmıştır. Günümüz yurt yapıların temelini Osmanlı dönemi eğitim yapıları oluşturmaktadır. Yurt yapıları, kat sayısı, kişi sayısı, tip oda, eğitim sistemi, lokasyon ve teknoloji gibi parametrelerin değişimi ve gelişimi, Osmanlı dönemi öğrenci konaklamasına yönelik eğitim yapılarını, günümüz eğitim ve yurt yapılarına dönüşmüştür. Bu parametreler; gelecekte yapılacak yurt yapılarının, günümüzdeki yurt yapılarının sorunlarını göz önünde bulundurularak çözülmesi sağlanmaktadır. Yurt yapılarının ortaya çıkış ve gelişim serüveni devam niteliği taşımaktadır.

Bilim Kodu : 80106

Anahtar Kelimeler : Eğitim sistemi, Yurt yapıları, Osmanlı medreseleri

Sayfa Adedi : 113

Danışman : Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU

SOLUTION RECOMMENDATIONS FOR THE DEVELOPMENT AND DESIGN OF TRAINING ACCOMMODATION STRUCTURES

(M. Sc. Thesis)

Yasin Koray OKUR

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

November 2019

ABSTRACT

In the early and classical Ottoman period, the most important educational buildings were accepted as madrasas. In this period, there is a religious education system based on religion. The students used to stay and study in the cell units in the madrasah. The madrasas had a courtyard in the middle and spaces lined up around it. The difficult situation of the country in the late Ottoman period was tried to be solved with the reforms made in the field of education. With the education system becoming 3-digit, new educational institutions have emerged. As a result of the importance given to education in the early Republican period, higher education institutions increased. With the education of students outside the city, the need for accommodation structures for students has increased. Therefore, dormitory structures were built by state institutions and private individuals to meet the need for housing. Educational buildings of the Ottoman period form the basis of today's dormitory buildings. Change and development of parameters such as dormitory structures, number of floors, number of persons, type room, education system, location and technology have transformed the educational structures for student accommodation in the Ottoman period to today's education and dormitory structures. These parameters are; it is ensured that future dormitory structures are solved by considering the problems of dormitory structures. The advent of the emergence and development of dormitory structures is continuing.

Science Code : 80106

Key Words : Education system, Dormitory structures, Ottoman madrasas

Page Number : 113

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Özlem SAĞIROĞLU

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmanın gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU'na, değerli bilgilerini bizlerle paylaşan, verdiği her bilginin hayatıma kattığı önemi asla unutmayacağım saygı değer hocam Prof. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL'e, yönlendirmeleri ve yardımları ile tez çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Önder AYDIN'a ve zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan eşim ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	ix
RESİMLERİN LİSTESİ	xii
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EĞİTİM VE EĞİTİME YÖNELİK KONAKLAMA YAPILARI	3
2.1. Sürekli Konaklama Yapılarının-Konutların-Gelişimi.....	4
2.2. Selçuklu Dönemin Eğitim ve Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları	8
2.3. Osmanlı Devletinde Eğitim ve Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları.....	12
2.3.1. Erken ve Klasik Osmanlı Dönemi eğitim yapıları.....	12
2.3.1. Geç Osmanlı Dönemi eğitim yapıları	38
3. GEÇ OSMANLI DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE YÖNELİK KONAKLAMA YAPILARININ GELİŞİMİ	43
3.1. Geç Osmanlı Dönemi Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları	43
3.2. Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları	53
3.3. 1950-1980 Yılları Arası Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları.....	54
3.4. 1980-2000 Yılları Arası Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları.....	57
3.5. 2000-2015 Yılları Arası Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları.....	58
3.6. 2015'ten Günümüze Yurt yapıları.....	62

	Sayfa
3.6.1. Üniversite dışı yurtlar (orta, öğretim, lise)	63
3.6.2. Üniversite yurtları	63
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
KAYNAKLAR	99
EKLER.....	105
EK-1. Nizamiye Binası.....	106
EK-2. 500 Kişilik yurt ihtiyaç programı	107
EK-3. 1000 Kişilik yurt ihtiyaç programı	108
EK-4. 500 Kişilik yurt ihtiyaç programı	110
EK-5. İhtiyaç programı	112
ÖZGEÇMİŞ	113

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Çatalhöyük ve Çatalhöyük'te bir oda	4
Şekil 2.2. Çadırın ve odaların genel düzen ve kullanma biçimleri açısından kıyaslanması.....	6
Şekil 2.3. Osmanlı'da konut plan şeması tipleri	7
Şekil 2.4. Tokat Gök Medrese plan şeması.....	10
Şekil 2.5. Konya Karatay Medresesi plan ve kesit şeması	11
Şekil 2.6. Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi plan şeması	14
Şekil 2.7. Rüstem Paşa Mektebi plan şeması.....	15
Şekil 2.8. İstanbul Esad Efendi Medresesi plan şeması.....	19
Şekil 2.9. Samsun Fazıl Ahmet Paşa Medresesi plan şeması	19
Şekil 2.10. İstanbul Rüstem Paşa Medresesi plan şeması.....	20
Şekil 2.11. Bursa Ahmet Paşa Medresesi plan şeması.....	21
Şekil 2.12. Medrese plan tipolojisi	21
Şekil 2.13. Bursa Yeşil Medrese plan şeması	22
Şekil 2.14. Bayrampaşa medresesi plan şeması.....	23
Şekil 2.15. Edirne Saatli Medrese plan şeması	24
Şekil 2.16. Bursa Hüdavendigâr Medresesi plan şeması	24
Şekil 2.17. Köprülü Mehmed Paşa plan şeması.....	25
Şekil 2.18. Bursa Lala Paşa Medresesi plan şeması	28
Şekil 2.19. Süleymaniye Külliyesi plan Şeması	30
Şekil 2.20. Fatih Külliyesi plan şeması.....	31
Şekil 2.21. Edirne II. Beyazid Külliyesi plan şeması	32
Şekil 2.22. İbrahim Paşa Sarayı plan şeması	35

Şekil	Sayfa
Şekil 2.23. Edirne Sarayı plan şeması.....	37
Şekil 2.24. Süleymaniye Külliyesi Mektebi plan şeması.....	41
Şekil 3.1. Kastamonu Mekteb-i İdadi bodrum, zemin ve birinci kat planları.....	47
Şekil 3.2. Bartın Mekteb-i İdadi zemin kat planı.....	48
Şekil 3.3. Bartın Mekteb-i İdadi birinci kat planı	48
Şekil 3.4. Özyeğin 1-3 yurt yapıları.....	60
Şekil 3.5. Özyeğin 2 yurt yapıları	61
Şekil 3.6. Özyeğin 4-5 yurt yapıları.....	62
Şekil 3.7. Kırşehir 750 kişilik yurt projesi vaziyet planı	68
Şekil 3.8. Bergama 500 kişilik yurt projesi vaziyet planı	69
Şekil 3.9. Amasya 750 kişilik yurt projesi vaziyet planı	70
Şekil 3.10. 3 kişilik tip oda planı	71
Şekil 3.11. 2 kişilik engelli öğrenci tip oda planı	72
Şekil 3.12. Yangın yönetmeliği ek-5/b çıkışlara götüren en uzun kaçış uzaklıkları ve birim genişlikleri	73
Şekil 3.13. İzmir-Bornova 1000 kişilik öğrenci yurdu atölye çalışma salonları	74
Şekil 3.14. Konya 2000 kişilik yurt projesi kişi sayısı	78
Şekil 3.15. Konya 2000 kişilik yurt projesi vaziyet planı.....	79
Şekil 3.16. Konya yurt projesi A blok zemin kat planı.....	79
Şekil 3.17. Bergama 500 kişilik yurt projesi kişi sayısı.....	80
Şekil 3.18. Bergama 500 kişilik yurt projesi vaziyet planı	81
Şekil 3.19. Amasya 750 kişilik yurt projesi vaziyet planı	83
Şekil 3.22. Amasya yurt projesi zemin kat planı	84
Şekil 4.1. Osmanlı devletinde günümüze kadar yurt yapılarının ortaya çıkma ve değişim sebepleri	86

Şekil	Sayfa
Şekil 4.2. Süleymaniye Külliyesi yerleşim planı	90
Şekil 4.3. ODTÜ yerleşkesi vaziyet planı.....	91

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Tokat Gök Medrese iç avlu görünümü	10
Resim 2.2. Konya Karatay Medresesi iç görüntüsü	11
Resim 2.3. Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi	14
Resim 2.4. Rüstem Paşa Mektebi görüntüsü.....	16
Resim 2.5. Süleyman Paşa Medresesi	18
Resim 2.6. Şehzade Mehmed Medresesi avlusu.....	26
Resim 2.7. Rüstem Paşa Medresesi avlusu	26
Resim 2.8. Sivas Buruciye Medresesi taç kapısı.....	27
Resim 2.9. Süleymaniye Külliyesi	30
Resim 2.10. Edirne II. Beyazid Medresesi.....	32
Resim 2.11. Edirne II. Beyazid Medresesi.....	33
Resim 2.12. İbrahim Paşa Sarayı	36
Resim 2.13. Edirne Sarayı Cihannüma Kasrı kalıntısı.....	37
Resim 2.14. Mektebi Maarifi Adliye Rüştîyesi	40
Resim 2.15. Süleymaniye Külliyesi Mektebi.....	41
Resim 2.16. Davudpaşa Rüştîyesi.....	41
Resim 2.17. Cevri Kalfa Rüştîyesi.....	42
Resim 3.1. Mekteb-İ Maârif-İ Adliyye	44
Resim 3.2. Cevri Kalfa İnas Rüştîyesi.....	45
Resim 3.3. Kuleli Askerî İdadisi.....	46
Resim 3.4. Kastamonu Mekteb-i İdadi görünümü.....	47
Resim 3.5. Bartın Mekteb-i İdadi görünümü	49
Resim 3.6. Galatasaray Sultanisi Mektebi	50

Resim	Sayfa
Resim 3.7. Konya Sultani Mektebi.....	50
Resim 3.8. Sivas Mektebi İdadisi	51
Resim 3.9. Darülfünun merkez binasının bir fotoğrafı.....	52
Resim 3.10. Darülfünun genel görünüm	52
Resim 3.11. Orta Doğu Teknik Üniversitesi	56
Resim 3.12. Orta Doğu Teknik Üniversitesi yurt yerleşkesi genel görünümü	56
Resim 3.13. Hacı Ömer Sabancı kız yurdu	58
Resim 3.14. Özyeğin 1-3 yurt yapıları	60
Resim 3.15. Özyeğin 2 yurt yapıları	61
Resim 3.16. Özyeğin 4-5 yurt yapıları	62
Resim 3.17. Örnek genç ofis üst görünüm	76
Resim 3.18. Genç ofis oturma gruplarına ve kitaplığa bakış	76
Resim 4.1. Fazıl Ahmet Paşa Medresesi görünümü	89
Resim 4.2. İzmir Bergama 500 Kişilik yurt projesi render çalışması.....	89
Resim 4.3. Yıldırım Medresesi görünümü	93
Resim 4.4. Konya 2000 kişilik öğrenci yurdu render çalışması	94
Resim 4.5. Günümüz KYK yurt odası iç görünümü	95
Resim 4.6. Osmanlı Dönemi talebe hücre içi restitüsyonu	95

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2.1. Fatih Külliyesi uydu görünümü	31
Harita 3.1. Amasya 750 kişilik yurt yapım alanı	82

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

Km

Kilometre

m²

Metrekare

Tv

Televizyon

Vb.

Ve benzeri

Yy.

Yüzyıl

Wc

Tuvalet

Kısaltmalar

Açıklamalar

KYK

Kredi ve Yurtlar Kurumu

MEB

Milli Eğitim Bakanlığı

ODTÜ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

TDK

Türk Dil Kurumu

YURTKUR

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu

1. GİRİŞ

Yurt kelimesinin sözlükteki ilk anlamı “bir toplumun egemen olarak yaşadığı üzerinde kültür ve uygarlığını oluşturduğu toprak parçası anlamına gelmektedir” [1]. Bu sebeplerden dolayı yurt kavramı kutsal kabul etmiş ve bunu için toplumlar çeşitli mücadelelerde bulunmuşlardır. Yurdun bu tanımları üzerinde incelenecek olan anlamı ise öğrencilerin toplu olarak kaldığı barınma yapısı tanımıdır.

Yurt yapıları, toplumun eğitim seviyesinin artmasına bağlı olarak ihtiyaç duyulmuş ve sosyal devlet anlayışına dayanarak ortaya çıkmış bir yapı türüdür. Geçmişten günümüze kadar yurt kavramıyla olmasa da işlev bakımından yurtların ihtiyaçlarını karşılayan yapılar yapılmıştır. Yurt yapıları günümüzdeki öğrencilerin eğitim yaşamlarını kolaylaştırarak, daha kaliteli bir eğitim süreci geçirmelerine olanak sağlamaktadır.

Yurtlar; öğrencilerin, barınma ihtiyacını karşılamak dışında sosyal olarak da gelişimlerini sağlayan eğitim yuvaları olarak görülebilir. Öğrencileri hayata hazırlayarak, farklı ekonomilere, kültürlere sahip kişileri bir araya getirir ve toplumun küçük bir parçasının aynasını oluşturmaktadır. Beraber yaşamayı öğrenmeye yardımcı; kaynaşmayı, paylaşmayı öğreten, beraberinde insanlara karşı toleransın artmasını sağlayan bir eğitim yapısı olarak da değerlendirilebilmektedir. Yurt kavramının önemi bunlarla sınırlı kalmayarak çeşitli aktivitelerin yapıldığı, öğrencilerin birbirleriyle bilgi alışverişlerinde bulunduğu, sağlıklı ders çalışma imkânlarının sunulduğu bir mekân olması istenmektedir.

Yurtların sadece öğrencilere değil, talebelerin ailelerine de ekonomik ve güven açısından yararlı kurumlar olarak kabul edilmektedir. Çocuklarını başka bir şehirde eğitim almaları için gönderen aileler yurt güvenliğini göz önünde bulundurmaktadırlar.

Yurtlar sadece devlet tarafından değil özel vakıf veya üniversiteler tarafından yapılmaktadır. Farklı kurumlar tarafından da yapılmış olsa dahi yurtlar devlet tarafından denetlenmektedir. Standartlara uygun yurt yapımı eğitim sürecini sağlıklı bir hale getirmek için desteklenmektedir.

Günümüzde üniversite yapılarının artması ve öğrencilerin farklı şehirlerde eğitimlerine devam etmesi yurt yapılarının sayısının yetersizliğini ortaya çıkarmaktadır. Son zamanlarda yurt yapımlarına daha çok önem verilmesi mevcut yurtların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Yurtların yapılması için bazı ölçütler devletin kurumları tarafından belirlenmektedir. Yurtların projelendirilmesinde bu kurallara ve yönetmeliklere bağlı kalmak zorunluluğu bulunmaktadır.

Tez kapsamında günümüzün yurt kavramının Osmanlı'da tam karşılığının bulunmamasında dolayı, Osmanlıdaki eğitim yapılarının dönüşüm ve geçiş aşamalarını, sebepleri ve sonuçları bakımından incelenecektir. İki farklı dönemdeki yurt kavramlarını karşılaştırıp bu karşılaştırmayı mimari açıdan değerlendirerek, geçmişten günümüze değişime ve dönüşüme sebep olan faktörleri gelecekte yurt binaları konusunda yön vermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Osmanlı'dan başlayan tarihsel süreci ele alarak günümüzdeki haline dönüşmesinin, yapıların işlev ve yapı bakımından karşılaştırılmasını ele almaktadır.

Tez konuları alt başlıklar hariç 4 ana bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde tezin konusu, amacı, kapsamı ve yönteminden bahsedilmektedir.

İkinci bölümde barınma kültürü açısından konaklama kavramı, Selçuklu ve Osmanlı dönemi eğitim yapıları tipolojik olarak ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde Osmanlıdan günümüze kadar geçen süreçte yurt yapılarının ortaya çıkma ve gelişimi üzerinde durulmaktadır.

Dördüncü bölümde günümüzdeki yurt yapılarının, ortaya çıkma süreci sebepler ve sonuçlar bakımından değerlendirilmektedir.

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EĞİTİM VE EĞİTİME YÖNELİK KONAKLAMA YAPILARI

Barınma, insanın duyduğu gereksinimlerden ilkidir. Tarihsel olarak barınma olgusu iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlamın bir örüntüsüdür. “Birçok kültürde kişilik ve ayrıcalık elde etmek amacıyla tasarlanıp donatılan barınma mekânları aynı zamanda insanları birbirine ve kültürüne yaklaştıran yaşamsal bir varlıktır” [2].

“Barınma, insanın tehlikelere ve doğal şartlara karşı kendini koruma ve güvende hissetme gibi, varlığını muhafazasının ve sürdürmesinin temel koşullarını içeren ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Beslenme, sağlığını koruma ve çoğalma gibi insan varlığının sürekliliğini sağlayan ihtiyaçların karşılanmasında da kültürün belirleyiciliği çerçevesinde, mekânlar oluşturur” [3]. Barınma; beslenme, dinlenme gibi birinci derece fizyolojik ihtiyaçlar içinde bulunmaktadır. Dolayısı ile yaşam içinde yapılan her türlü eylem kapsamında barınma ihtiyacı da düşünülmesi – çözülmesi gerekli tamamlayıcı olarak yerini almıştır. Bu durum, zaman içinde eğitim kapsamında da kurgulanan barınma işlevi bağlamında kendini göstermiştir.

Eğitim insanın akli, fiziki, bedensel, içsel, toplumsal kabiliyetlerinin ve tutumlarının en iyi ve istenilen şekilde geliştirmesi, kişiye bir takım hedefler doğrultusunda yeni kabiliyetler, davranışlar, edinimler ve bilgiler kazandırması amacıyla yapılan çalışmaların tümüdür [4].

İlk çağlardan günümüze kadar geçen süreçte eğitim sistemi toplumlara ve dönemlere bağlı olarak farklı türlerde ortaya çıkmaktadır. İşlevsel olarak eğitimin verildiği her yapı, eğitim yapısı olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda haneler, dini yapılar, özel olarak inşa edilmiş eğitim yapıları gibi farklı yapı türleri ile karşılaşılmaktadır. Bu yapılar, genellikle günümüzde olduğu gibi, yaşanan mekândan gidip gelmeyi değil, sürekli veya eğitim bitene kadar sürekli olarak eğitimin verildiği mekânda konaklamayı gerektirmektedir. Bu sebeple eğitim yapılarının kendi içinde bir de konaklamaya yönelik mekân veya mekânlar bütünü kurgulanmakta; eğitici ve öğrencilerin konaklaması sağlanmaktadır.

Konaklama yapılarına yönelik gelişim, barınma kültürü ve dolayısı ile konut yapıları ile başlamakta ve gelişmektedir. Bu nedenle bölüm kapsamında konaklama yapılarının konut yapılarından başlamak üzere gelişimi incelenmiş ve sunulmuştur.

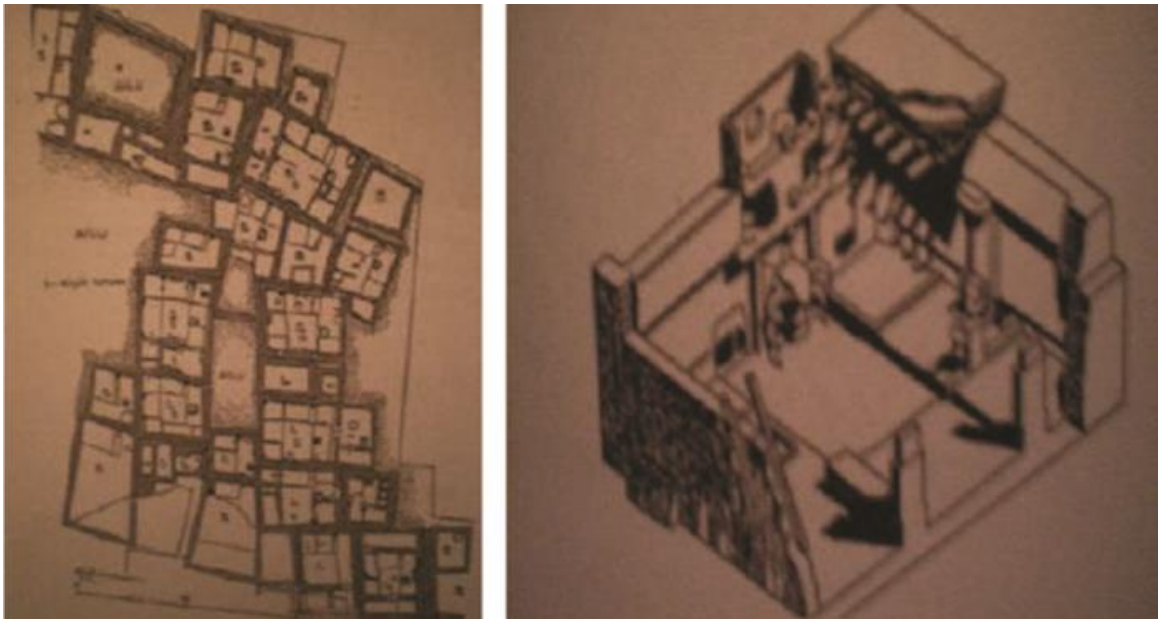
2.1. Sürekli Konaklama Yapılarının – Konutların – Gelişimi

İnsanlar tarih boyunca doğa koşullarından korunabilmek ve yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmek için barınaklara ihtiyaç duymuşlardır [5]. “Sürekli barınma kavramını karşılayan konut ve konut tasarımı süreç olarak, modern insanın tarihsel gelişimi ile örtüşmekte ve mimarlık kavramını da içerisine alarak günümüze gelmektedir” [2].

Vitruvius’a (1990) göre; “İnsanoğlunun ilk kez bir araya gelerek bilinçli toplantılar yapmasının ve sosyal ilişkiler geliştirmesinin kaynağı ateşin keşfi olmuştur. İnsanoğlunun doğayı keşfetmesi ve toprağı ekip, tarımla uğraşması sonucunda yerleşik hayata geçme isteğı artmıştır. Bunun sonucunda konutlar inşa edilmeye başlamıştır” [5].

“Ev sözcüğü eski Türkçe’ de “eb” den gelmektedir. İnsanların oturması için yapılmış mesken anlamındadır” [6]. Bir diğer tanıma göre ev; yalnızca bir ailenin oturabileceğı şekilde ve büyüklükte yapılmış konut anlamına da gelmektedir [7].

Anadolu toprakları Neolitik dönemden itibaren gelişen ve değışen bir ev mimarisine şahit olmaktadır. Çatalhöyük örneğinde olduğı gibi birbirine bitişik, dikdörtgen planlı küçük evler neredeyse bir kent oluşturacak kadar çok sayıda bulunmuştur. Kapısız ve damlardan girişlerin sağlandığı bu kerpiç evler insanoğlunun korunma ve sığınma ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte olmuştur (Şekil 2.1.) [5].

Şekil 2.1. Çatalhöyük ve Çatalhöyükte bir oda [8]

Konut olarak adlandırılan bu yapılar dörtgen ya da kare plan şemalıdır ve önünde bir giriş bölümü bulunmaktadır. Giriş bölümünden sonra içinde bir odası ve odanın içerisinde ocağı bulunan kerpiç veya taştan yapılmış olan mekân karşılamaktadır. Bu alan daha sonradan ‘megaron’ adı ile adlandırılan tek hacimli mekânlara dönüşmüştür [5].

Prehistorik çağda madenin bulunması ile daha büyük bir aşama kaydedilmiş geliştirilen birçok aletle daha güvenilir geniş mekânlar oluşturulmuştur. Bronz devrinde, iki hacimli plan tipleri oluşturularak hem hayvanların, hem de insanların yaşayabileceği kulübe olmaktan çıkmış yapılar üretilmiştir. Hellenistik dönem konutlarında ise; bir avlu ve ona açılan bir kaç oda mevcuttur. Kökeni ‘megaron’ olan bu dönem konutu daha önceki dönemlerde görülen basit planı sürdürür ancak, daha gelişmiş bir formdadır. Çoğu konut tek katlı olmasına karşın kimilerinde merdiven izlerine rastlanması çift katlı olabileceklerini de göstermektedir [5].

Erdoğan’a (1996) göre; “Roma uygarlığı döneminde domus adı verilen iç avlulu, atriumlu, peristilli konutun yanı sıra ilk toplu konut örnekleri olan İnsulae’nin de gelişimi görülmektedir. Ayrıca zengin ailelerin kent dışında yaptırdıkları villa tipi konutlara da rastlanmaktadır” [9].

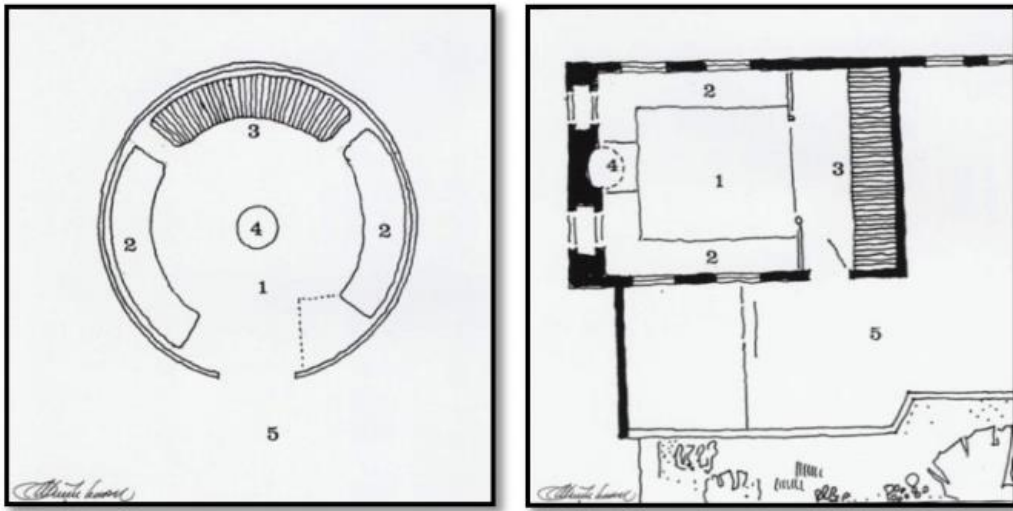
Ayrıca bu dönemde taşların oyulmasıyla oluşmuş mağara evleri, Orta Anadolu’daki tek odalı evler bu dönem yapılarındandır. Kapadokya o dönem yapılarına güzel bir örnektir [5].

Konut inşasında, Bizans İmparatorluğu döneminde Roma İmparatorluğuna göre gerileme gözlenmiştir. Roma karakterinde yapılan, üstü açık Atriumlu/ iç avlulu, dış mekân ile ilgisi kesilmiş, içe dönük bir yaşam biçiminin yansıması olan Bizans konutu örnekleri günümüze ulaşamamıştır [5].

Anadolu da yerleşik hayata geçen ilk toplum, İç Anadolu’nun kuzeyinde yerleşmiş olan Hitit’lerdir. Hitit’ler den sonra Frigya, Lidya ve Likya uygarlıkları Anadolu’nun kendinden sonra gelen halklarına geniş ve zengin bir sanat ve kültürü bırakmıştır. Bu geniş kültür zenginliğinde İran kültürünün de etkisi büyük olmuştur. Yunan sanatı ve kültürü İran’ın Anadolu’da ki etkisiyle asimile olmuştur. Anadolu’nun ilk büyük uygarlığı ise Selçuklulardır. “Selçukluların çok özgün bir sanatları ve mimarileri olmasına karşın yine de hem doğu sanatının hem de Yunan ve Roma sanatının izlerini taşıyan kozmopolit bir yapısı

olduğu bilinmektedir” [10]. Bu sanatın bu türlü etkilerinden kurtulması ve saf bir üslup halinde ortaya çıkması ancak Osmanlı’lar döneminde mümkün olmuştur [11].

Türkler Anadolu’ya yerleşmeden önce Orta Asya’da göçebeliliğe dayanan bir yaşam sürmekteydiler. Türkler hakkında yapılan bazı araştırmalara göre Orta Asya’da inşa edilen Türk evleri ile Anadolu’da bulunan Türk evleri arasında yüksek oranda benzerlik bulunmaktadır. Türklerin tarıma elverişli topraklarda bulunmaması sebebi ile hayvancılık önemli geçim kaynağı olarak kabul edilmektedir. Yaylalara çıktıklarında kalmak için kullandıkları çadırın iç düzeni ile Anadolu Türk odasının iç düzeni, bir meydan etrafında toplanan çadırların da Türk evi sofasının kaynağını oluşturduğu görülmektedir (Şekil 2.2.) [5].

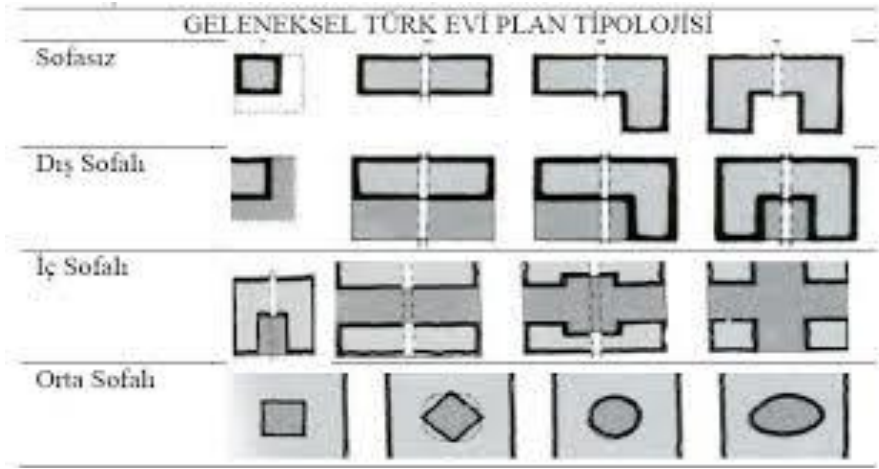

Şekil 2.2. Çadırın ve odaların genel düzen ve kullanma biçimleri açısından kıyaslanması, 1-çok amaçlı orta alan, 2-Oturma için biçimlenen çevresel alan, 3-kapalı kullanma alanları, 4-ısıtma ya da ocak, 5-hizmet alanı [12]

“15. yüzyılın ikinci yarısından 19. Yüzyıla uzanan geniş bir zaman aralığında barınma mekânıyla ilgili yapı tipolojisi anlamında ‘ev’ ve ‘hücreler’ olmak üzere ikili bir kategori vardır. Tahrir defterinde ‘ev, beyt ve hane’ kelimelerinin günümüzdeki oda kelimesine karşılık gelecek şekilde kullanıldığının belirtilmektedir. Bu odaları içeren konuta, genel bıkıncı ad verme gereğinin duyulmamış olmasına dikkat çekilirken, sadece birkaç belgede, konut anlamına gelebilecek ‘menzil’ kelimesinin kullanıldığını tespit edilmektedir. Ayrıca “üç odalı bir ev” türünden bir tanım için erken 18. Yüzyıla kadar beklemek gerekmektedir” [13].

Osmanlıda barınma 15.ve 16. yüzyıllarda geleneksel Türk konutuyla başlamış ve 17. İle 18. Yüzyılları arasında yaygınlık göstermiştir. Osmanlının kültür ve sosyal hayatı farklı toplumların bir arada sentezlenerek değişim ve gelişim göstermiştir. Bu durum zamanla Osmanlıdaki konut tipinin şekillenmesine sebep olmuştur. Fakat teknolojinin gelişimi ve dönemdeki farklı düşünceler günümüzde bu geleneksel konut tipinin unutulmaya başladığını göstermektedir.

Osmanlıda sokaklar dar ve her evin bir avlusu bulunurken, avlunun kapısı sokağa açılmaktadır. Sokaktan girilen avlu içinde çardak bulunur ve evin alt katı depo ve ahır olarak kullanılmaktadır. Yaşama alanı ise genelde üst kat olarak tasarlanmış, her çekirdek aile için bir oda ve bu odaların içine açıldığı ortak mekân olarak sofa tasarlanmıştır. Sofa, konutların tipolojilerini yapmak bağlamında kullanılan bir veri olarak ta önemlidir. Sofa'ya bakılarak yapılan konut tipolojisi, sofasız, Dış (Açık) Sofalı, İç Sofalı ve orta sofalı olmak üzere 4 tiptir. (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Osmanlıda konut plan şeması tipleri [12]

Osmanlı devleti sonrasında ise, kültür, teknoloji, malzeme gibi girdilerdeki değişim / dönüşüm sebebi ile tek bir aileye tek bir oda ve birkaç aileye ortak mekân sunan geleneksel konut anlayışından, tek bir aileye tek bir konut sunan anlayışa dönülmüş, bu anlayış günümüzde de devam etmiştir.

Sürekli barınma bağlamında konut yapılarında yaşanan bu gelişmenin bir benzeri de, süreli konaklama bağlamında eğitime yönelik konaklama yapılarında oluşmuştur.

2.2. Selçuklu Dönemin Eğitim ve Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

Günümüzde elde edilen veriler, Selçuklu imparatorluğu öncesindeki eğitim yapılarında, konaklamaya yönelik bir kurgu olup olmadığına dair yeterli değildir. Bu sebeple ilk üniversite olarak kabul edilen keyruvan üniversitesinden başlamak üzere bu bölüm şekillendirilmiştir.

“İlk üniversite Emeviler tarafından Fas’ın Fez şehrinde 859 sene önce kurulmuş olan Keyruvan Üniversitesi’dir. Abbasiler döneminde ise bugünkü üniversite kavramıyla Bağdat’ta rastlanmıştır” [14]. “İlk medreselerin resmen tanınması, devlet öncülüğü ile kurulması ve devletten destek görmesi Karahanlılar zamanında olmuştur” [15]. “Selçuklu Sultanlarından Alp Arslan (1063-1072) ve Melikşah’ın (1072-1092) veziri 1066 yılında Bağdatta Nizâm’ül-mülk “Nizâmiye” denilen medrese teşkilâtını kurmuştur” [16].

Selçuklu devletinin en önemli eğitim kurumu, veziri azam olan Nizamî Mülk tarafından yaptırılan Nizamiye Medresesi’dir. Bu medrese bünyesinde öğrencilere ücretsiz eğitim hakkı tanınmış ve sosyal devlet anlayışı benimsenmiştir [17]. Devlet adamları eğitim kurumları açarak ve öğrencilere vakfetmişlerdir. Eğitime verilen bu önem zamanla devletin daha güçlü bir medeniyet haline gelmesine sebep olmuş, birçok bilim insanı ve âlimlerin, talebe yetiştirmesine olanak sağlamıştır.

Selçuklu dönemi medrese açısından zengin bir dönemdir. İlk Medrese Nişapur’ da Tuğrul Bey tarafından kurulmuştur [17].

Bağdat nizamiye Medreseleri günümüz modern üniversite ve kampüs fikrinin temelini oluşturmaktadır. Öğrencilerin eğitim ve öğretim yanında yeme, içme, konaklama, sosyal faaliyet ve kütüphane gibi hizmetleri de karşılanmaktadır.

Selçuklu dönemi medrese yapıları, bir zaman sonra teşkilatlanarak sistemli ve düzenli bir hale getirilmiştir. Nizamiye medreselerinin sayısının artması, eğitim ve öğretimin halk arasında da yayılmasını sağlayarak toplumun her kesimini eğitim ve öğretimle buluşturmuştur. Dine dayalı bir eğitim sisteminin yanında pozitif ilimlerde ders müfredatında öğrencinin yönlenmesine bağlı olarak verilmiştir [18].

Medreseler de genel olarak dönemin, devletin, toplumsal ve kültürel yapısı ile farklılıklar gösterebilmektedir. Medreselerin genelde ezberci bir eğitim sistemine dayandığı bilinmektedir. Her müderris kendi uzman olduğu ders ve programa göre ders işlerken, müfredat kitaplara bağlı olarak işlenmekteydi. Medreseler okul yapıları olarak adlandırılırken içlerinde cami, kütüphane ve yatakhane ve hizmet birimleri bulunur, halka açık dersler de verilirdi [19].

Büyük Selçuklulardan sonra Anadolu Selçuklu Devleti’de Anadolu’da medreseler kurarak bu sistemi devam ettirmiştir. Selçuklu da medreseler avlu etrafında kurgulanarak, ana giriş kapısı ile eyvan karşılıklıdır. Derslikler eyvanın yan taraflarına konularak bu odaların tavanları kubbeli şekilde yapılmıştır.

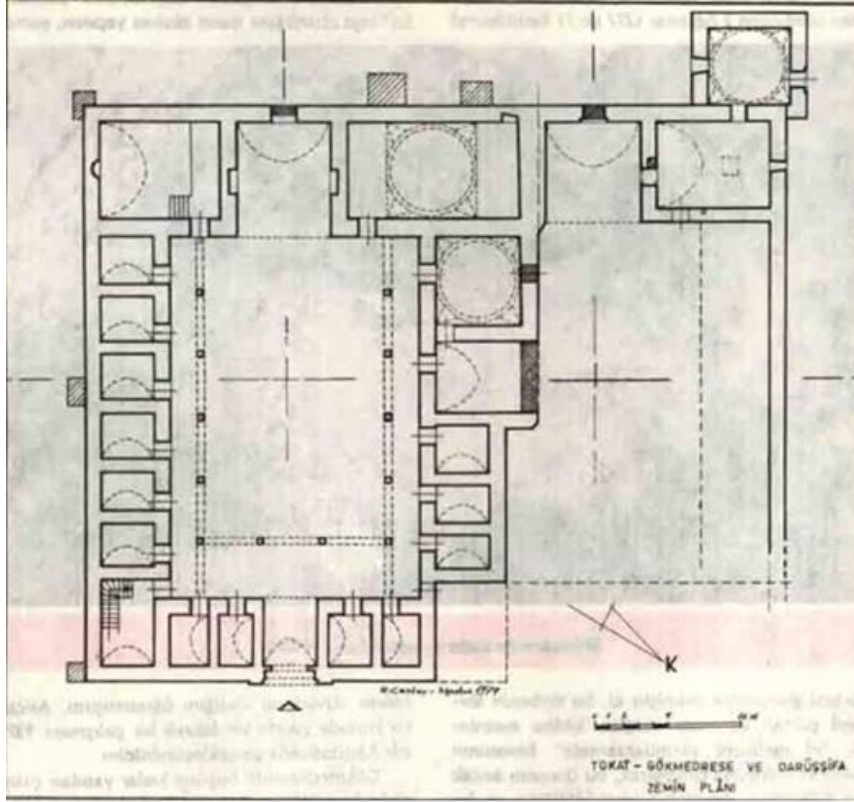
“Anadolu Selçuklularının kurdukları medreseler, kubbeli ve eyvanlı olarak iki tip halinde, gerek plân ve gerek mimarî süslemeleri bakımından sonuna kadar hızını kaybetmeyen devamlı bir gelişme göstermiştir” [20].

Anadolu Selçuklularında medreseler genelde tek katlı olmasına rağmen, iki katlı örnekleri de mevcuttur. Anadolu Selçuklularında açık ve kapalı olmak üzere iki tip medrese çeşidi bulunmaktadır.

Sonuç olarak Büyük Selçuklu Devletinde ve Anadolu Selçuklu devletinde eğitime verilen önem sayesinde camiler, medreselere ve birçok eğitim kurumları inşa edilmiştir. Osmanlı eğitim sisteminin etkilenmesine ve temelini oluşturmaya olanak sağlamıştır.

Tokat Gök Medrese (1277)

Açık avlulu bu yapı çini işçiliği ve taç kapıdaki sanatı ile meşhurdur. İki katlı olan bu Medresenin 4 eyvan şemasına göre tasarlanmış, minarelerinin uzunluğu 25 m’dir. Girişte sağda mescit, solunda ise kare plan şemalı üstü kubbeli Darül hadis odası bulunmaktadır. Ortadaki dikdörtgen şemalı avlunun içinde ses akustliğini sağlamak amacıyla yapılmış havuz bulunmaktadır. Avlunun kuzey ve güney yanlarında revaklar bulunur ve bu revaklardan öğrencilerin konakladıkları hücre yapılarına geçişler sağlanmaktadır (Şekil 3.1.) (Resim 2.1.) [21].

Şekil 2.4. Tokat Gök Medrese plan şeması [21].

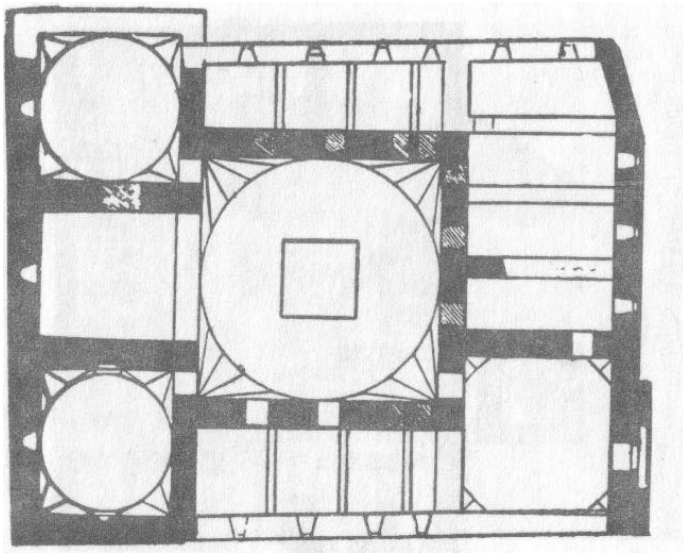

Resim 2.1. Tokat Gök Medrese iç avlu görünümü

Konya Karatay Medresesi (1251)

Mimarı bilinmeyen Konya Karatay Medresesi 1251 yılında Emir Celaleddin Karatay tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı döneminde de kullanılan medrese daha 19. Yüzyılın sonlarına doğru terkedilmiştir [22].

Kapalı avlulu medrese olarak yapılmıştır ve yapımında sille taşı kullanılmıştır (Resim 2.2). Tek katlı medrese yapısına sahiptir giriş kısmı doğudan yapılmaktadır (Şekil 2.5) [22].

Şekil 2.5. Konya Karatay Medresesi plan ve kesit şeması [23]

Resim 2.2. Konya Karatay Medresesi iç görüntüsü [23]

2.3. Osmanlı Devletinde Eğitim ve Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

Eğitim insanın doğumuyla başlayan ve ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. İnsanoğlu toplumsal yaşamaya başladıkça eğitim daha sistematik şekilde genişlemiştir. Türk devletlerinde aileden başlayan eğitim, İslamiyet'in kabul edilmesiyle dini eğitimi de beraberinde getirmektedir. Osmanlı devleti eğitim ve öğretim faaliyetlerine önem vermiş, kendinden önceki Anadolu Selçuklu devletinin eğitim sisteminden esinlenerek kendine özgü yeni bir eğitim anlayışı ortaya koymuştur. Toplumlar geliştikçe eğitim ve öğretime daha çok ihtiyaç duyulmuş bu durum eğitime yönelik yapıların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

2.3.1. Erken ve Klasik Osmanlı Dönemi eğitim yapıları

Osmanlı Devleti eğitime çok önem vermekle beraber birçok eğitim yapılarını tarihimize kazandırmaktadır. Osmanlı çok farklı dinden insanlara, çeşitli etnik kültüre ait toplumlara, ayrı ekonomik faaliyetlere sahip kişilere ve geniş sınırlara ulaşarak bu çeşitliliği yüz yıllarca idare etmiştir. Osmanlıda eğitim sisteminin gelişmesi, yeni tip konaklama ve eğitim yapılarının ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Osmanlıda din, etnik, mekân ve ekonomik unsurlar eğitimi farklı açılardan incelenmesine sebep olurken, bu farklılıklar eğitim sisteminde çeşitliliğe sebep olmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde eğitim ve öğretim esas olarak sıbyan mektepleri ile medreselerde yapılırken, cami ve tekkelerde, saray okullarında ve konaklarda eğitim yapıları olarak ele alınabilir.

Sıbyan mektepleri

Sıbyan mektepleri İslam dininin ilk yayıldığı andan itibaren faaliyet gösteren, İslamiyet'in yayılmasıyla okuma yazma oranlarını yükseltmek amacıyla ortaya çıkan okullardır. Okumaya verilen önem ile siyasi sistemin getirdiği gereklilik bu okulların sayısının artmasına sebep olmuştur. Bu okullar kimi zaman bir cami kimi zaman ise bir ev olabilmektedir [24].

İslâmiyet’i kabul eden Müslüman toplumlarda, eğitim yapıları olarak camiler kullanılmıştır. Medreselerden sonra camiler bu görevlerini yitirmiştir. “Eğitim öğretim işlevleri için özel olarak inşa edilmiş olan bu yapılara “küttab” veya “mektep”, yükseköğretim yapılarına ise “medrese”, “darul-hadis”, “darul-kurra”, “daru’t tıbb” gibi isimler verilmiştir” [25].

Osmanlı öncesi Anadolu da ki Türk devletlerinde de sıbyan mektebi yapılmış, üstelik Osmanlının esinlenmesine vesile olmuş yapılar bulunmaktadır. Osmanlı mekteplerinin birim sayısı değişiklik gösterebilmektedir. Sıbyan mektepleri tek ve çift dershaneli olmak üzere iki tiptir. Genelde çift birimli mekteplerde dersliklerden biri kışlık, bir ise yazlık olarak tasarlanmıştır.

Osmanlı devletinde sıbyan mektepleri eğitim sisteminin temelini oluşturur ve eğitim sisteminin olgunlaşmasının ilk adımıdır. Döneminde en çok sıbyan mektebi yaptıran padişahlardan biri olan Fatih Sultan Mehmet ve devlet ileri gelenleri bu kuruma önem vermişlerdir. Sıbyan mektepleri en çok Osmanlı Devleti zamanında yapılarak gelişmiştir. Hem mimari açıdan hem de sayı bakımından gelişimi Osmanlı Devleti dönemi boyunca devam etmektedir

Sıbyan mekteplerinde hocalık yapan kimseler medreselerden mezun olmuş, okuma yazma bilen ve genellikle cami imamlarından oluşmaktadırlar. Belli bir müfredata sahip olmadığından, dini eğitimin öğretilmesi amaçlanmış eğitim kurumlarıdır. Osmanlı’da sıbyan mektepleri konum açısından Külliye içinde yer alan ve mahalle içindeki tek yapılardan oluşan mektepler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

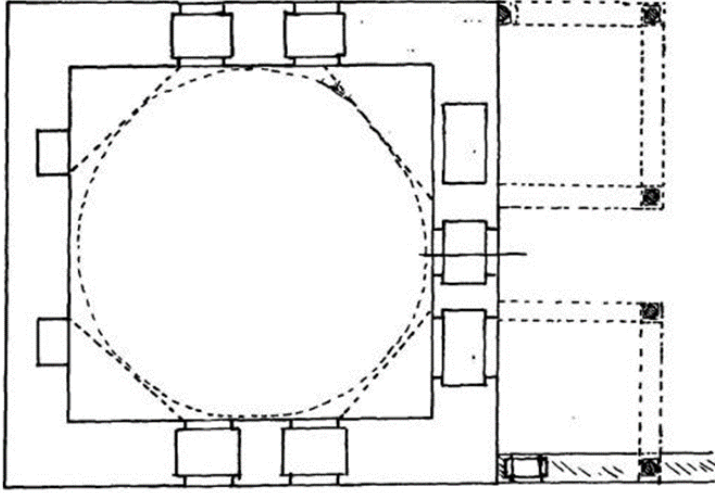
Külliye içinde yer alan mektepler

Külliyeye dâhil olan sıbyan mekteplerinde, mektep olabildiğince camiden izole ve uzak olması gerekmektedir. Kare planlı olan bu yapılarda sütun pek görülmemekte, duvarlar birer taşıyıcı vazifesi görmektedir. Küçük ve kare forma sahip olmaları nedeniyle payelere de ihtiyaç duyulmamış, küçük ebatla kare formlu alt pencere üstte ise sivri hatlı pencereler kullanılmıştır. Çift birimli mekteplerde yazlık derslik eyvan ile avluya açılırken, tek birimlilerde ise sundurma ya da revak bulunmaktadır.

Külliye ye bağılı sıbyan mekteplerinde, mektep külliyesinin dışında sokağa bakan kısmında yer almaktadır. Yaş ortalaması küçük olduklarından yapılacak gürültülerin diğer ana birimlere ulaşmasını engellemek, medrese içindeki sükunetin devamını sağlamaktır.

Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi (1522)

Yavuz Sultan Selim'in Babası tarafından yaptırılmıştır. Taş ve tuğla elemanları bir arada kullanılarak cephede görsel bir doku etkisi yaratılmıştır. Tek birimli yapılardandır, kare planlı ve üst kısmı kubbe ile örtülüdür (Şekil 2.6.). Giriş kısmında revaklar bulunmaktadır ve geniş bir saçakla giriş vurgulanmıştır (Resim 2.3.) [26].

Şekil 2.6. Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi plan şeması [26]

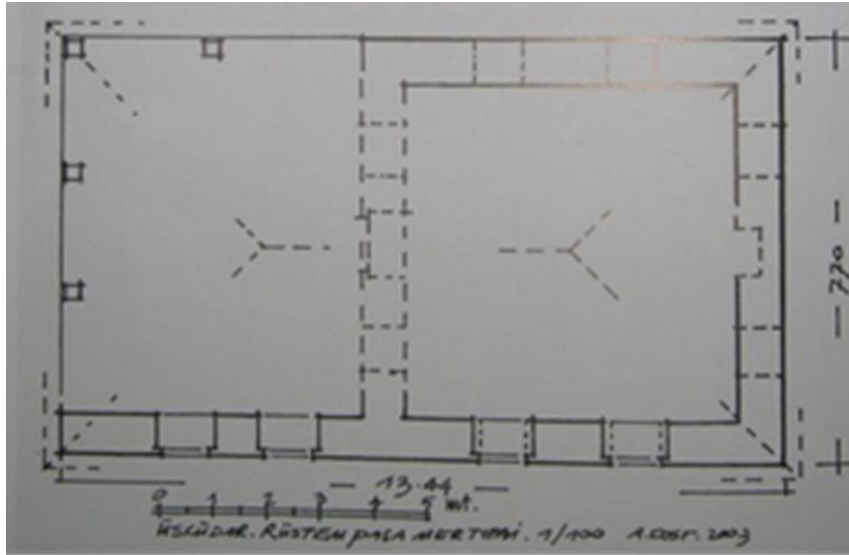
Resim 2.3. Yavuz Sultan Selim Sıbyan Mektebi [26]

Mahalle içinde yer alan mektepler

Sıbyan mekteplerine mahalle mektepleri de denilmektedir. Mahalle mektebi denilmesinin sebebi hemen hemen her mahallede açılması; taş mektep denilmesinin sebebi ise binalarının taştan yapılmasıdır. Bu okullar Selçuklulardan devralınarak başlarda sadece okuma yazma, İslami ilimler ve basit hesap işlemleri öğretilirken, Osmanlıyla beraber sıbyan mekteplerinde ahlaki eğitime de yer verilmektedir. Önceleri sıbyan mektepleri için özel olarak yetiştirilmiş öğretmenler olmadığı gibi, okul denebilecek binalar yoktu ve küçük yaşlardaki talebeler özel evlerde, mescit ve cami kenarlarında eğitim almaya başlamışlardır [27].

Rüstem Paşa Mektebi (1540-1550)

Rüstem Paşa Mektebi Üsküdar da Doğancılar Caddesi üzerindeki yapı biri yazlık, biri kışlık olarak iki birimden tasarlanmıştır. Yazlık olan bölüme giriş bölümü de denilmektedir. İki tarafı da açıktır, mekânlar da tek çatı altında toplanmıştır (Şekil 2.7). Beşik çatı duvar olmayan yazlık bölümde sütunlara taşınmıştır (Resim 2.4) [26].

Şekil 2.7. Rüstem Paşa Mektebi plan Şeması [26]

Resim 2.4. Rüstem Paşa Mektebi görüntüsü [26]

Medreseler

Medreseler Osmanlı devletinin yüksek eğitim kurumlarıdır. Yatılı okullar şeklinde örgütlenmiş olan bu medreselerde belirli bir müfredat programı içinde düzenli ders verilmektedir. Medreselerin dersane, imaret, kütüphane ve yatakhane gibi elemanları bulunmaktadır.

Medrese yapılarının mimari kaynağının Horasan ve Türkistan’da yaygın bir konut tipi olan iç avlulu ve eyvanlı evler olduğu ileri sürülmektedir. Bilinen ilk medrese örnekleri bir avlunun dörtkenarına yerleştirilmiş dört eyvan ve eyvanların arasındaki hücrelerden oluşmuştur. Bu medreseler plan şeması açısından birbirlerine benzemektedir, fakat bazı medrese örneklerinde ortada bulunan avlunun üzeri kubbeyle örtülmüştür. Bu medreseler ortada ki avlunun açık ya da bir kubbeyle örtülü olmasına göre açık ve kapalı medrese olarak ikiye ayrılmıştır. Kapalı medrese tipi Anadolu’da açık medrese tipinden daha önce ortaya çıkmıştır. Açık ve kapalı medreselerde kendi içlerinde kat sayıları ve revakların göre sınıflandırılmaktadır [28].

İstanbul’un fethine kadar başta Bursa ve Edirne olmak üzere birçok Osmanlı kentinde medreseler inşa edilmiştir. Fetih sonrasında 19. Yy’ a kadar İstanbul’da 500’ün üzerinde

medrese yapıldığı tahmin edilmektedir. Bu medreselerden günümüze 90 civarında medrese ulaşmıştır. Bunun başlıca sebepleri yangın, deprem ve bayındırlık faaliyetleri olmuştur [29].

Medrese yapıları, plan şeması olarak içe dönük bir mimari özellik göstermektedir. Dış kütlelerinde belirli bir düzen bulunmaz; fakat iç mekânı bir avlu etrafında düzenlenmiş, bir ile dört arasında eyvanla zenginleştirilmiş, bir şemaya sahiptir. Anadolu medreseleri geleneksel Selçuklu medreselerinin Anadolu'ya özgü nitelikler katarak oluşturulan planlara göre yapılmıştır. Bu plan şemasında medresenin vazgeçilmez ögesi eyvan ve avludur. Odalar, derslikler, mescit ve türbe avlu içerisine yerleştirilmiştir.

Medreseyi Oluşturan Birimler;

- i) Dershane / Mescit; bu odaları talebeler derslik olarak kullanırken, namaz saatlerinde ise mescit gibi kullanılırdı [30].
- ii) Hücre (öğrenci odaları); öğrencilerin konakladıkları küçük odalardır [30].
- iii) Eyvan; talebelerin teneffüslerde vakit geçirdikleri dinlenme alanlarıdır [30].
- iv) Revak; sırtı bağlı bulunduğu binaya dayalı, ön cephesi açık, üstü örtülü ve örtüsü sütunlarla ya da payelerle taşınan, güneşten ve yağmurdan korunmayı sağlayan alandır [30].
- v) Avlu; üstü açık veya kapalı olmak üzere yapının orta kısmında bulunan alandır [30].
- vi) Helâlar [30].
- vii) Havuz; genellikle avlunun ortasında bulunan küçük havuzdur [30].
- viii) Çeşme [30].
- ix) Merdiven [30].
- x) Kütüphane [30].
- xi) Mescit ya da Camii [30].
- xii) İmaret; Yoksullara ya da medrese öğrencilerine yemek dağıtılan yer anlamına gelmektedir [30].
- xiii) Darüşşifa; cami, medrese külliyesini bütünleyen, sağlık yurdu ve hekimlik okulu ve hastane işlevlerinin tek bir yapıda birleştiren kurumdur [30].
- xiv) Diğer Yapı Elemanları [30].

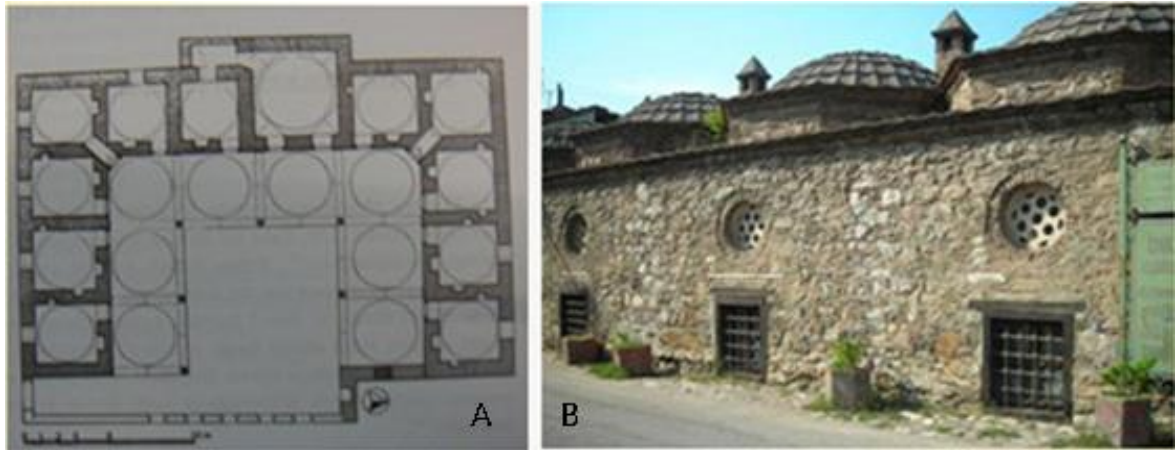
Bu dönem konaklama medresenin öğrenciler için ayırmış olduğu hücre yapılarında gerçekleşmekteydi. Ortada eyvanlarla çevrili avlu eyvanların iç kısımların konaklanan hücre

yapıları ana giriş kapısının karşısında bulunan mescit veya derslik olarak kullanılan alan bulunmaktadır. Giriş aksının iki yanında bulunan yan eyvanlar öğrencilerin teneffüs aralarında dinlendikleri mekânlardır.

Osmanlı dönemi medreseler genellikle bir veya iki katlı, içine kapanık bir avlu etrafında dizilmiş hücre yapıları, derslikler, türbe, mescit gibi farklı birimlerinde eklendiği yapılardır [31]. Avlu, eyvan, derslane, mescit, müderris odaları, revak, hela, kütüphane, su ögesi gibi mekân ve elemanlardan oluşmaktadır [32].

Süleyman Paşa Medresesi (1331)

Günümüze ulaşan en eski Osmanlı medresesi, İznik'te bulunan 1331 tarihli Süleyman Paşa Medresesidir. Bir külliyyeden bağımsız inşa edilen medrese, simetrik bir plana sahiptir. Medrese, derslane, hücre ve küçük bir avluyu çevreleyen revaklara sahiptir (Resim 2.5).

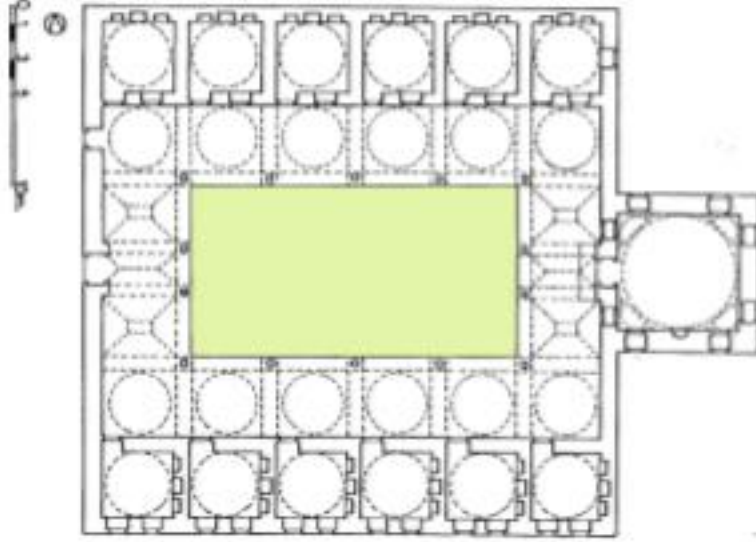
Resim 2.5. Süleyman Paşa Medresesi A: Zemin Kat Plan Şeması B: Medrese Fotoğrafı [29]

Avlu; işlevsel olarak dağıtıcı ve toplayıcı özelliğe sahip olması ile mekânların kurgulanmasına sebep olan, hücre sayısına göre büyüklüğü değişiklik gösteren bir mimari eleman olarak tanımlanmaktadır.

Avlu plan açısından dikdörtgen, kare gibi formlarla oluşabilirken üstü açık ve kapalı olmak üzere çeşitlenebilir. “Avlu, iç avlu, revaklı avlu, tören avlusu, han avlusu ve çiftlik avlusu gibi isimler almaktadır” [9].

İstanbul Esad Efendi Medresesi (1724)

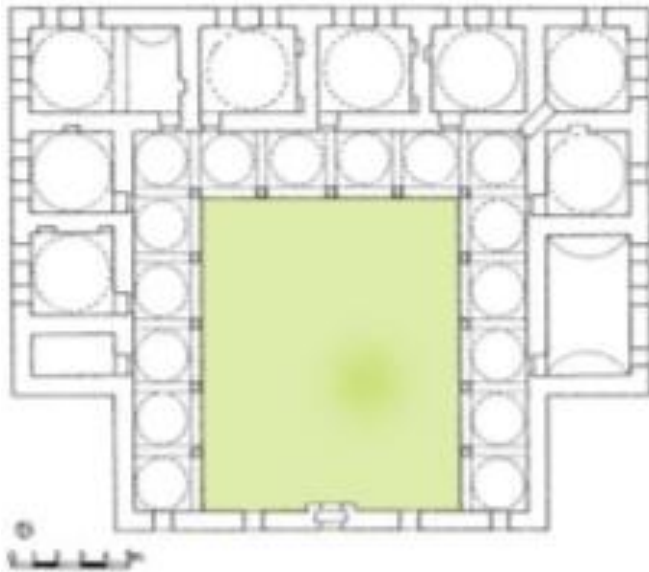
İstanbul Esad Efendi Medresesi'nde avlu dikdörtgen karakterdedir (Şekil 2.8) [33].

Şekil 2.8. İstanbul Esad Efendi Medresesi plan şeması [31]

Samsun Fazıl Ahmet Paşa Medresesi (1662)

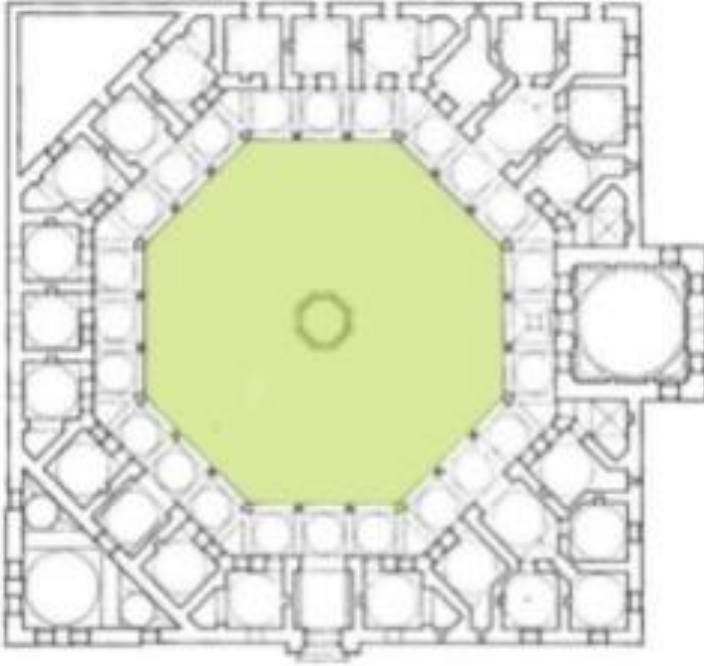
Samsun Fazıl Ahmet Paşa Medresesi kareye yakın karakterdedir (Şekil 2.9.) [33].

Şekil 2.9. Samsun Fazıl Ahmet Paşa Medresesi plan şeması [31]

İstanbul Rüstem Paşa Medresesi (1550-1551)

Medreselerde sadece kare veya dikdörtgen plan tipi kullanılmamıştır. Plan tipleri medreselerin bulunduğu arsaya, çevreye göre farklılık göstermektedir. İstanbul Rüstem Paşa Medresesi'nde (1550-1551) sekizgen planlı avlu tipi gibi farklı planlama anlayışı da görülebilmektedir (Şekil 3.7.) [33].

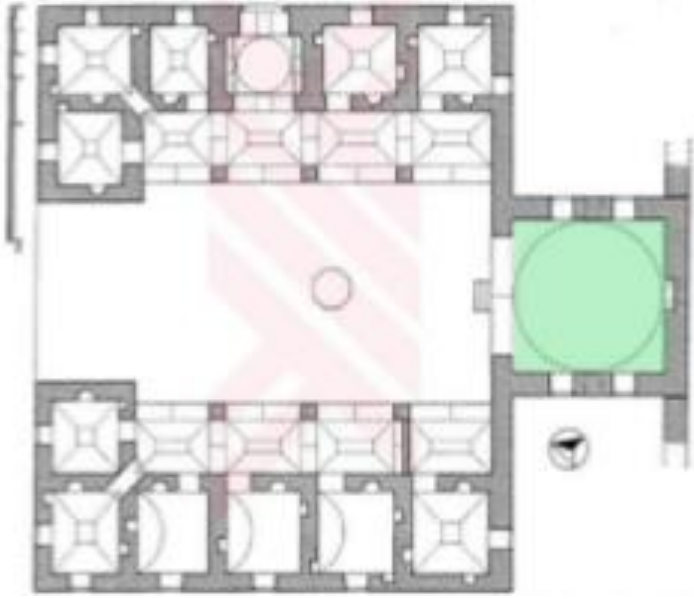

Şekil 2.10. İstanbul Rüstem Paşa Medresesi plan şeması [31]

Eyvan; Üstü tonoz veya kubbe ile kapalı, avluya bakan kısmı açık, tek, ikili veya dört sıralı olarak kullanılan yapıyı yarı açık kısmını oluşturan mimari elemandır [34]. Ana, giriş ve yan olmak üzere üç tip eyvan bulunmaktadır [33].

Ahmet Paşa Medresesi (15. yy)

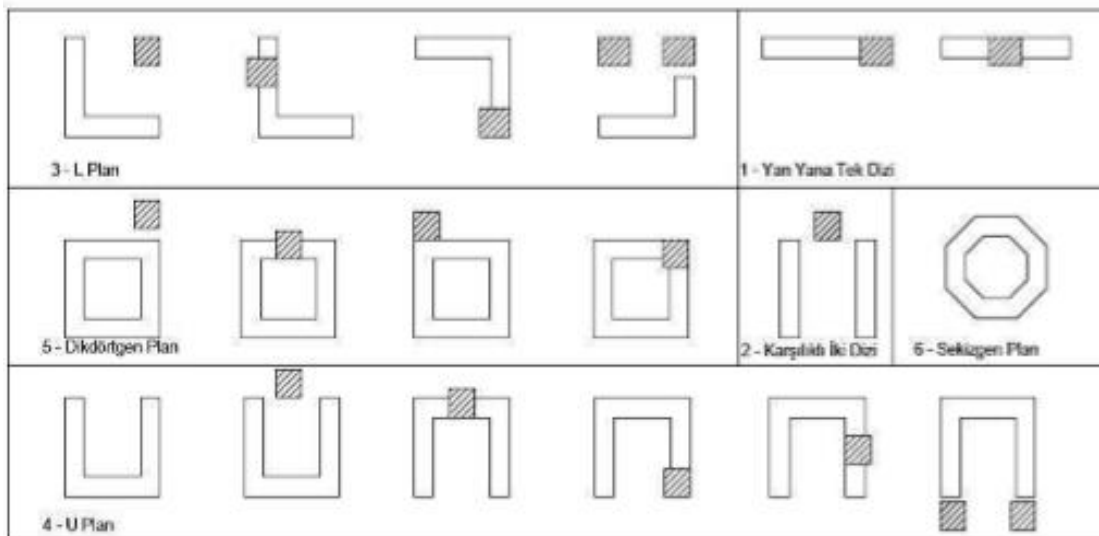
Osmanlı döneminin ilk medreselerinden olan Bursa Ahmet Paşa Medresesi'nde medrese girişinin karşısında dersane olarak da kullanılan ana eyvan bulunmaktadır (Şekil 2.11) [33].

Şekil 2.11. Bursa Ahmet Paşa Medresesi plan şeması [35]

Öğrenci Hücreleri; Talebelerin yatmaları için kullanılan iki veya üç kişilik odalardır [36]. Avlu çeperinde dizilmiş, önünde revak bölümü bulunan, odalar arası geçiş bulunmayan, tek girişli ve avluya bakan, içinde dolap ve ocak bulunan birimlerdir [33]. Dolap yerine nişlerin bulunduğu örnekler de mevcuttur [37]. Girişlerin bir kemerle sağlandığı, üstünün kubbe ile örtülü olduğu görülmektedir [33].

Medrese yapılarında hücre birimleri sayısı kullanacak talebe sayısına göre ve medresenin önemine göre farklılık göstermektedir (Şekil 2.12.) [38].

Şekil 2.12. Medrese plan tipolojisi [38].

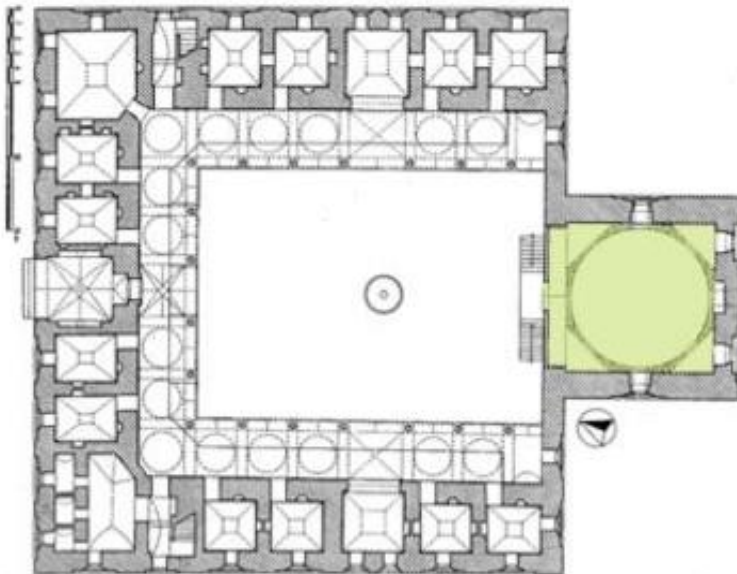
Hücreler plan tipine göre dizilerek dershane biriminin konumuna göre medrese planı içinde yerini almıştır. İstanbul’da bulunan medreselerin dershane ile ilişkisine göre 6 plan tipi ortaya çıkmaktadır.

- i) Yan Yana Tek Dizi [33]
- ii) Karşılıklı iki Dizi [33]
- iii) “L” Plan [33]
- iv) “U” Plan [33]
- v) Dikdörtgen Plan [33]
- vi) Sekizgen Plan [33]

Dershane; medrese mimarisinin önemli bir fonksiyonu olan bölüm diğer alanlardan büyük ve yüksek olarak yapılmıştır [35]. Ana eyvanın dersliği oluşturduğu, kapalı mekânda bulunan derslik, hem kapalı hem açık dersliği olan iki derslikli medreseler ve dershanesi bulunmayan medreseler olmak üzere farklı tip dersliğe sahip 4 adet medrese tipi bulunmaktadır.

Bursa Yeşil Medrese (1418-1419)

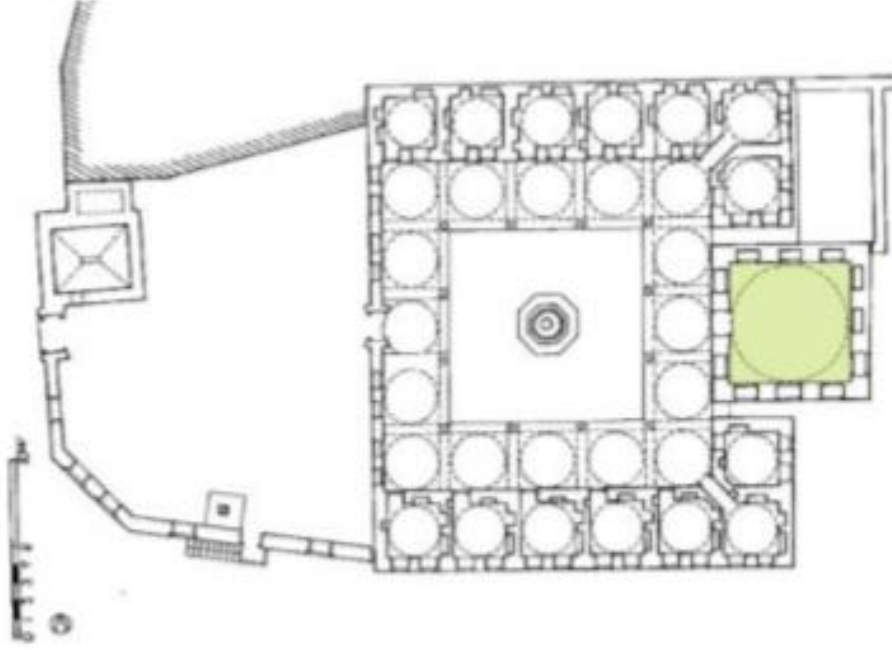
Ana eyvanın dershane olarak kurgulandığı; kare planlı ve tonoz örtülü, ana eyvanı dershane olarak kullanılmaktadır (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Bursa Yeşil Medrese plan şeması [35]

İstanbul Bayrampaşa Medresesi (1635)

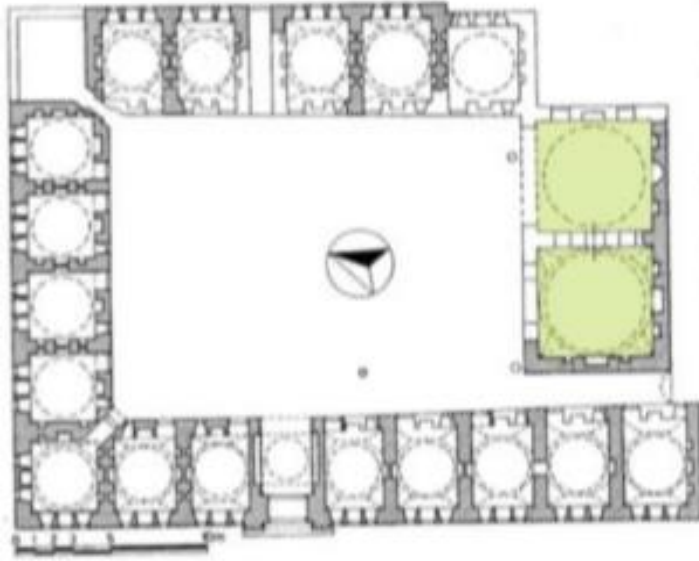
Dershanenin kapalı olduğu medreseler İstanbul Bayrampaşa Medresesi'nde (1635) kare planlı ve kubbe örtülü, öğrencilerin toplandığı, dışa doğru taşan derslane birimi bulunmaktadır (Şekil 2.14.).

Şekil 2.14. Bayrampaşa medresesi plan şeması [31]

Edirne Saatli Medrese (1447)

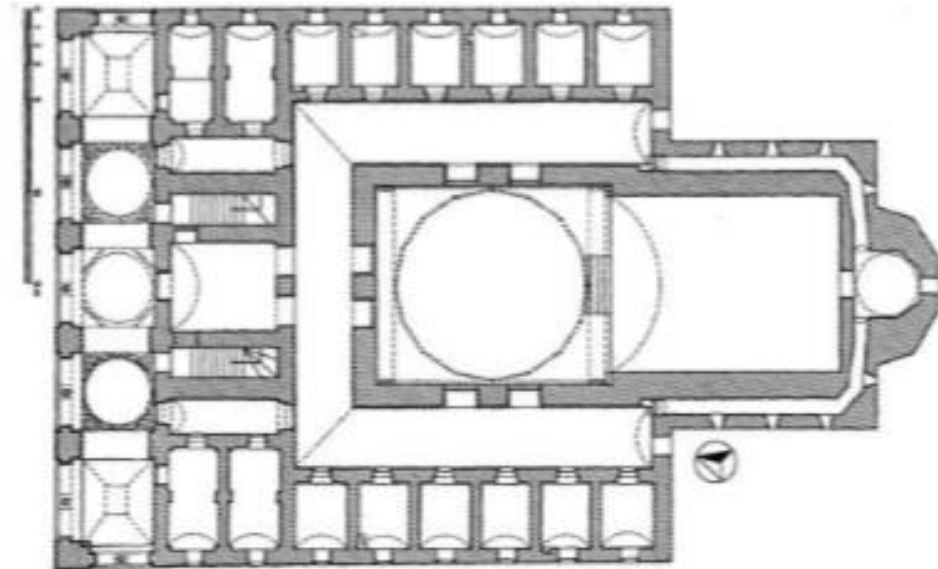
Biri kapalı diğeri açık olmak üzere iki dershanesi bulunan Edirne Saatli Medresede kare planlı eşit büyüklükte ve kubbe ile örtülü derslane eyvanı ve kışlık derslane bulunmaktadır (Şekil 2.15).

Şekil 2.15. Edirne Saatli Medrese plan şeması [35]

Bursa Hüdavendigâr Medresesi (1385)

Bursa Hüdavendigâr Medresesi'nin dershanesi bulunmamaktadır (Şekil 2.16).

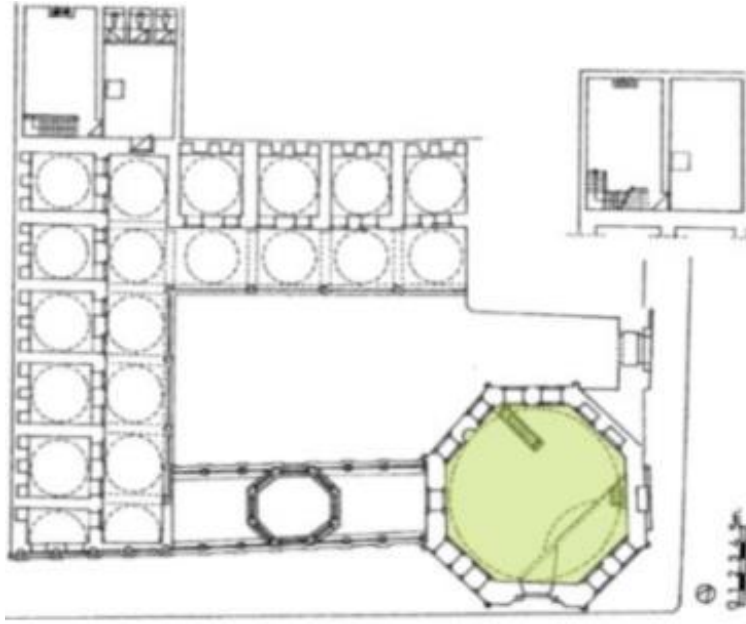
Şekil 2.16. Bursa Hüdavendigâr Medresesi plan şeması [35]

Mescit; Osmanlı öncesi medreselerde nişli, mihraplı, mescit veya eyvan mescit olarak kullanılırken, Osmanlı'da derslane eyvanı veya kışlık derslane mescit olarak kullanılmıştır [35].

Türbe; medresenin plan şemasını etkileyen, medreseyi yaptıran kişi için yapılan bölümdür.

Köprülü Mehmed Paşa Medresesi (1660-1661)

Köprülü Mehmet paşanın türbesi, sekizgen planlı ve üzeri kubbe ile örtülüdür (Şekil 2.17.) [31].

Şekil 2.17. Köprülü Mehmed Paşa plan şeması [31]

Su ögesi; avlunun orta kısmında kare, dikdörtgen veya çokgen şeklinde bulunan su ögesi (çeşme veya şadırvan vb.) mimari bir akustik eleman olarak kullanılmıştır [36].

Şehzade Mehmet Medresesi (1547)

Mimar Sinan tarafından yapılan Şehzade Mehmed Medresesi'nde avlu ortasında şadırvan ögesi kullanılmıştır (Resim 2.6).

Resim 2.6. Şehzade Mehmed Medresesi avlusu [33]

Revak; üstü kubbe veya tonoz ile örtülmüş kemerli ve sütunlu yarı açık ortak kullanım alanıdır [7].

Rüstem Paşa Medresesi (1550-1551)

Avlu etrafında üzeri kubbeli, sütunlarla taşınan öğrenci hücrelerinin önünde yer alan revak örneği görülmektedir (Resim 2.7).

Resim 2.7. Rüstem Paşa Medresesi avlusu [33]

Taç kapı; ana eyvanın karşısında ve cepheden okunabilen medresenin girişinin yapıldığı mimari ögedir (Resim 2.8.) [39].

Sivas Buruciye Medresesi (1271)

Resim 2.8. Sivas Buruciye Medresesi taç kapısı [33]

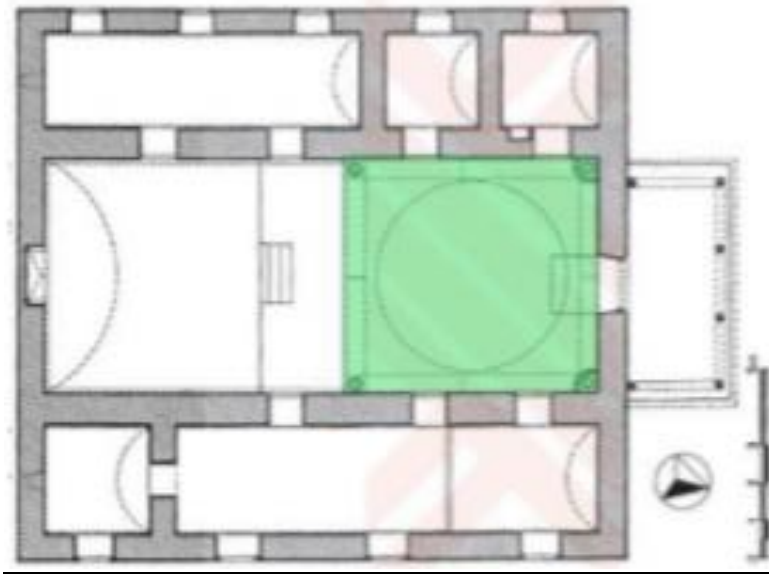
Medreseler 11. Yy da Osmanlıda yaygınlaşmıştır [40]. 15. Yy ve 16 Yy. da gelişme göstermektedir [41]. Osmanlı döneminin en yaygın eğitim kurumlarıdır ve birçok âlimler yetiştirmişlerdir. Medreseler işlev bakımından ikiye ayrılırken yapısal form bakımından açık avlulu ve kapalı avlulu olarak da ikiye ayrılmaktadır.

Kapalı Avlulu Medreseler

Anadolu medreseleri kitle biçimi bakımından açık ve kapalı avlulu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Her iki gruba ait olan medreselerin kökeni orta Asya'ya kadar gitmektedir. Açık avlu medrese örnekleri İslam dünyasının her tarafında bulunurken, orta ablası bir kubbe ile örtülü olan medrese tipinin özellikle Anadolu'da geliştiği görülmektedir. Anadolu'da olduğu bildiğimiz en eski medreselerin, kapalı medreseler olması, kapalı medreseleri sanıldığı gibi Açık avlulu medreselerden daha sonra geliştirilmiş bir plan türü olmayıp, onunla birlikte ve belki de ondan daha önce ortaya çıkmış ve avlusu kubbeli orta Asya evinden esinlenerek yapıldığı düşünülmektedir [42].

Kapalı avlulu medreseler genellikle açık avlulu medreselerde ki avlunun bulunduğu kısma havuz yapılması ve havuzun üstünün bir kubbe ile kapatılmasıyla meydana gelmektedir. Bu sebeple genellikle plan tipleri kare ya da kareye yakın yapılmaktadır. Orta kısmın üstünü kapatan kubbenin mekânı aydınlatması istenmektedir.

Bursa Lala Paşa Medresei (1339) (Şekil 2.18)

Şekil 2.18. Bursa Lala Paşa Medresei (1339) Plan şeması [25]

Açık Avlulu Medreseler

Osmanlıda genelde açık avlulu medreseler tercih edilmiştir. Bu tip medreselerde genellikle avlu kenarındaki revaklarda talebe odaları bulunmakta ve avlunun bir tarafında önü açık ve ya kapalı büyük bir derslikten meydana gelmektedir. Dersliğin içerisinde mihrabı kible yönünde bulunur ve ders saatleri dışında talebeler burayı mescit olarak kullanabilmektedirler [36].

Açık avlulu medreselerde avlunun karşısında büyük eyvan, bazen de iki yanında küçük eyvan bulunurdu. Revakların olduğu yan cephedeki odacıklar öğrencilerin çalışması ve barınması için düzenlenmişti. Derslikler ana eyvanın yanına konularak genellikle üstü kubbeli yapılar olarak tasarlanmıştır.

Külliye

Osmanlı döneminde ilk zamanlar tek başına yapılan medrese yapıları daha sonraları külliye adı verilen birçok fonksiyonun bir arada bulunduğu yapı topluluğunun bir parçası haline gelmiştir.

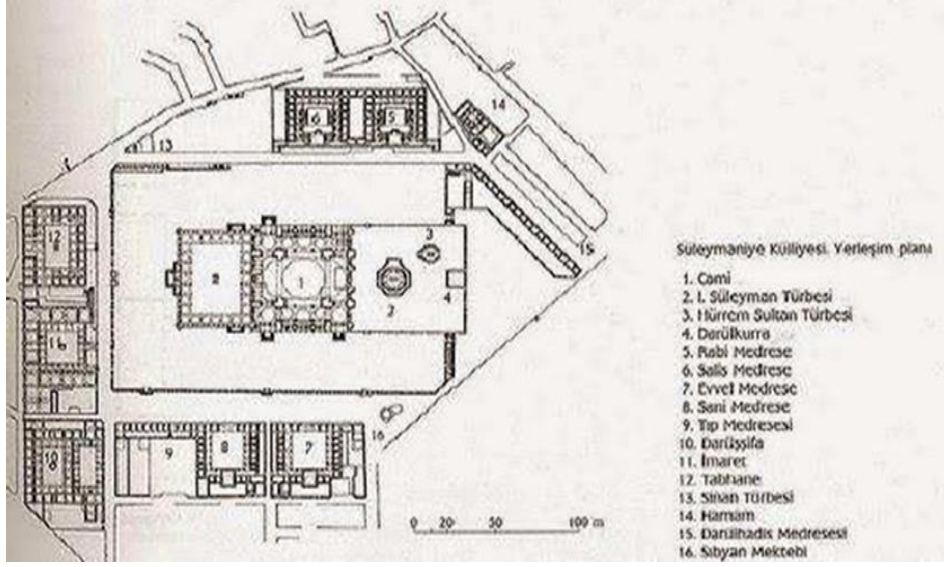
Osmanlı devleti sınırları genişledikçe nüfusu artmış ve eğitiminde önemsenmesiyle daha büyük ve kompleks eğitim yapıları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu tip yapıların içinde cami medrese, tâbhane (kış evi), imaret (aşevi), dârülkurra (kuran okuma alanı) , dârül hadis (hadis okuma alanı), hamam, sıbyan mektebi, çeşme, dükkânlar, türbeler gibi mimari öğelerin bulunduğu alanlara külliye adı verilmektedir [36].

Osmanlıda medrese türleri döneme göre değişim gelişim göstermektedir. Osmanlı devleti büyüdükçe ve sınırları genişledikçe daha fonksiyonlu külliyelelere ihtiyaç duymuş, döneme ait birçok eser tarihe kazandırılmıştır.

Buralarda da öğrencilerin dini ve pozitif ilimlerle eğitim alması sağlanırken aynı zamanda barınma yemek ve temizlik gibi ihtiyaçları karşılanmaktaydı. Osmanlıda ilk üniversite 1331'de İznik'te kurulan Orhaniye Medresesidir. Fatih sultan Mehmet döneminde ise camiler, kütüphaneler aşevleri medreseler bir arada yapılarak "Medarisi Semaniye" adı verilen daha sonra ismi "sahnı seman" olarak değiştirilen külliye inşa edilmiştir (1462-1470). Kanuni sultan Süleyman ise medreselerin içeriklerini geliştirerek tıp alanında ve diğer pozitif ilimleri ekleyerek de talebeleri din dışı eğitim almaları sağlayacak şekilde Süleymaniye medresesini yapmış bulunmaktadır [43].

Süleymaniye Medresesi (1150-1556)

Süleymaniye Medresesi Kanuni Sultan Süleyman tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. "Süleymaniye camisinde cami medrese tabhane, imaret, darülkurra, darül hadis, hamam, sıbyan mektebi, çeşme ve dükkânlar bulunurken aynı zamanda Hürrem Sultan ve Kanuni Sultanın da türbeleri bulunmaktadır" (Şekil 2.19) [44]. Ana kubbeyi kemerler ve yarım kubbelerle taşıtarak yatay ekseninde genişlemesine ve daha aydınlık mekânların ortaya çıkmasına neden olmaktadır" (Resim 3.9) [45].

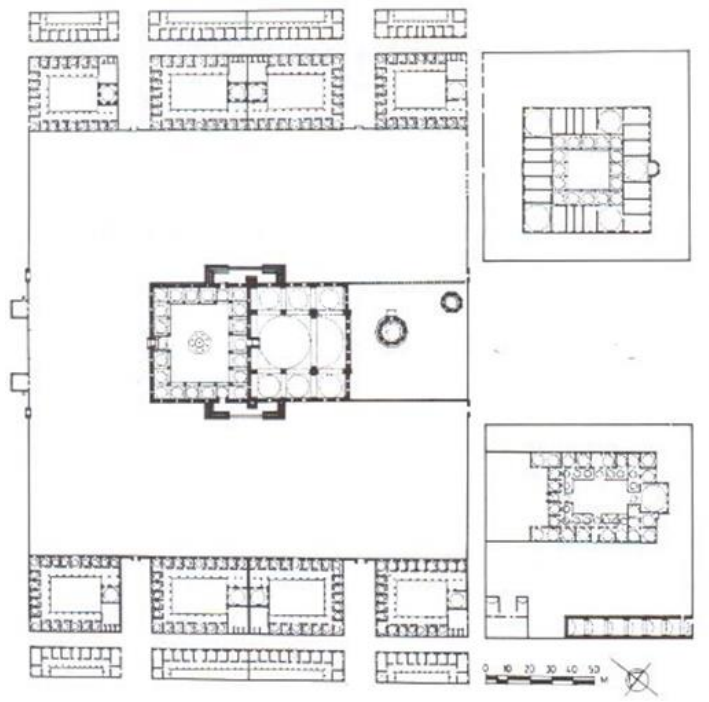
Şekil 2.19. Süleymaniye Külliyesi plan şeması [46]

Resim 2.9. Süleymaniye Külliyesi [46]

Sahnı Semaniye Medresesi (Sekizli medreseler) (1462-1470)

En önemlilerinden birisi İstanbul'da yapılan bu medrese toplumsal-dinsel yapı kompleks emsalidir. Bu külliye de cami, yanında on altı medrese bir kuran okulu bir kütüphane, kendisine ait mescidi olan bir darüşşifa bir kış evi, bir hayır kurumu olan imaret, kervansaray ve kendi külliyesi bulunmaktadır (Resim 2.10) (Şekil 2.20) [47].

Şekil 2.20. Fatih Külliyesi plan şeması [45]

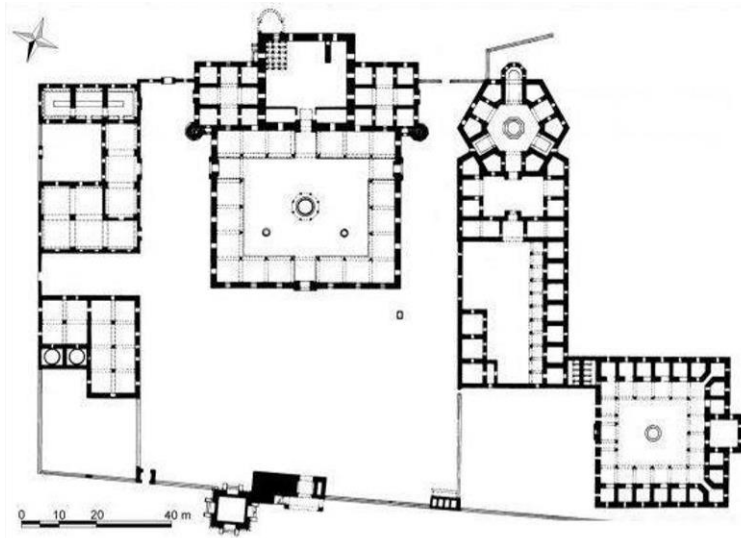
Harita 2.1. Fatih Külliyesi uydu görünümü

Edirne II. Beyazid Külliyesi (1486)

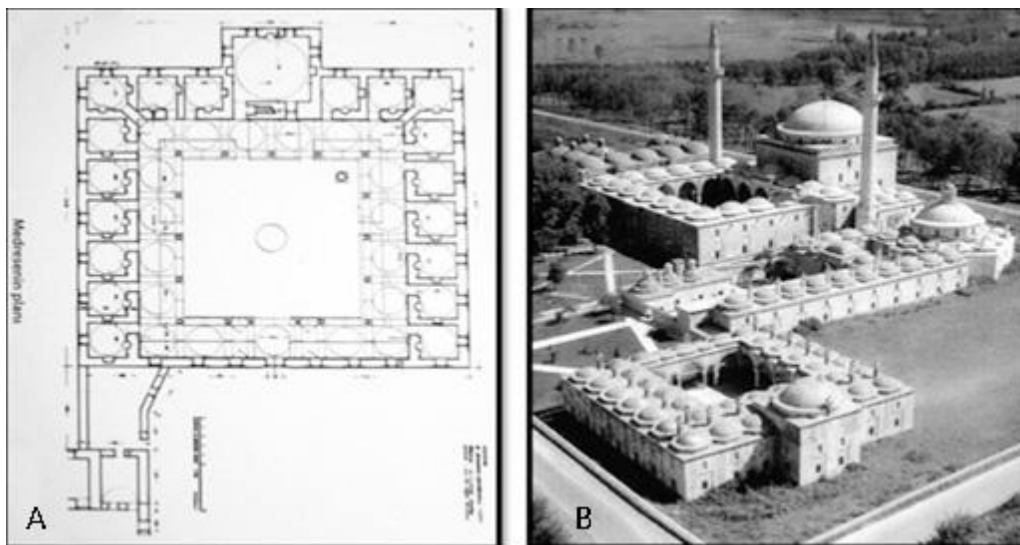
Sultan Beyazid tarafından Edirne’de 1484-1488 yılları arasında mimar Hayrettin’e yaptırılmıştır. İçerisinde imaret, cami, medrese, darüşşifa, depo, hamam, mutfak ve diğer

bölümler bulunmaktadır. Tek kubbeli iki minareli anıtsal bir yapı olarak dönemin en önemli yapılarından (Şekil 2.21).

Kare formulu olan medrese yapısının ortasında açık avlusu kenarlarında hücre yapıları bulunmakta ve öğrenciler burada konaklamaktadırlar (Resim 2.11). Açık avlulu ve karşılıklı olarak yerleştirilen hücre birimlerinin üstü kubbe ile örtülüdür. Dikdörtgen planlı bir açık avlulu medrese örneği olarak kabul edilmektedir (Resim 2.12).

Şekil 2.21. Edirne II. Beyazid Külliyesi plan şeması [48]

Resim 2.10. Edirne II. Beyazid Medresesi A: Plan Şeması B: Genel görünümü [48]

Resim 2.11. Edirne II. Beyazid Medresesi görünümü [48]

Enderun Mektepleri

Osmanlı devletinin saray hizmetinde görev alacak hizmetlilerin yetişmesini sağlayan öğrencilere askeri, idari, dini fen ilimlerinin verilmesini amaçlayan bir saray mektebidir. Roma ve Bizans eğitim sisteminin geleneklerinden etkilenilmiştir.

“Enderun mektepleri iç saray anlamına gelmektedir. Padişahın ailesi ve devlet işlerinin görüşüldüğü ve devşirilen talebelerin eğitildiği yerdir. II. Murat devrinde kurulmuş ve Fatih Sultan Mehmed zamanında kurumsallaşmış 80-100 arasında yetenekli gencin sıkı bir şekilde yeni bir kimlik ve kişilik kazandığı yerdir” [49].

Devletin merkezi, taşra, mali ve askeri işlerinin yönetilmesini sağlayan devşirmelerin, dil din ırk ayırt etmeksizin yönetime katılmasıyla oluşturulmuş bir sistemdir. Eğitimden sonra en yetenekli talebeler seçilerek Enderun mektebine katılmaktadırlar. Devşirme sisteminin temelini askeri ve savaş esirleri oluşturmaktadır.

İslam hukukuna göre savaş esirlerinin asker olarak istihdam edilmesi ya da ganimet olarak değerlendirilmesi hususunu düzenler. Buna göre, savaş esiri erkeklerin beşte biri devletin payına düşer. Bunlar devlet lehine savaşmak üzere asker yapırlırlardır. [49] Osmanlı da gayri müslimler ilk zamanlarda askere alınmaz vergi verirlerken daha sonraları savaşlarında etkisiyle asker ihtiyacı ortaya çıkmış ve gayri müslimler devşirilerek en yetenekli ve üstün zekâlılar Enderun mektebine alınarak saray yönetimine katılırlar ve bu durum Enderun mekteplerini ortaya çıkarmaktadır. Devşirme sistemi her sene tekrarlanmazdı ve devşirilmek için gidilen yerlere önceden haber verilirdi. İlk zamanlarda uygun şartlara uyan gayri müslim

çocuklar devşirilirken asker sayısının yetersizliği nedeniyle müslüman çocuklar da alınmaya başlanmıştır.

“Devletin çeşitli katmanlarında görev alacak kişileri yetiştirmeyi esas hedef alan bu kurum, II. Murad tarafından kurulmuştur. Enderûn Mektebi başlangıçta, devletin gücünü temsil eden Kapıkulu sınıfını yetiştirmeyi hedeflemiş olup bu bağlamda, odalar halinde ve çeşitli seviyelerde eğitim ve öğretim sağlamaktaydı” [50].

Devşirilen çocuklar İstanbul’a getirilir. Bu arada devşirmeler geçici bir süre “Türk’e verme” usulü adı altında, Türk ailelerinin yanına verilerek dil, örf ve adet öğrenmesi sağlanırdı. Geri döndüğünde durumları kontrol edilir, Edirne Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı ve Galata Saraylarına acemi oğlan olarak başlar ve burada eğitimlerine devam ederlerdi [49]. Bu saraylarda Enderun mektebine hazırlanırlardı. İlmi ve askeri eğitimlerini tamamlayan yetenekli, sadık ve zeki olanlar yine bir seçimle Topkapı sarayına alınarak burada eğitim sürecine devam ederlerdi.

Enderun şu sınıflardan oluşuyordu:

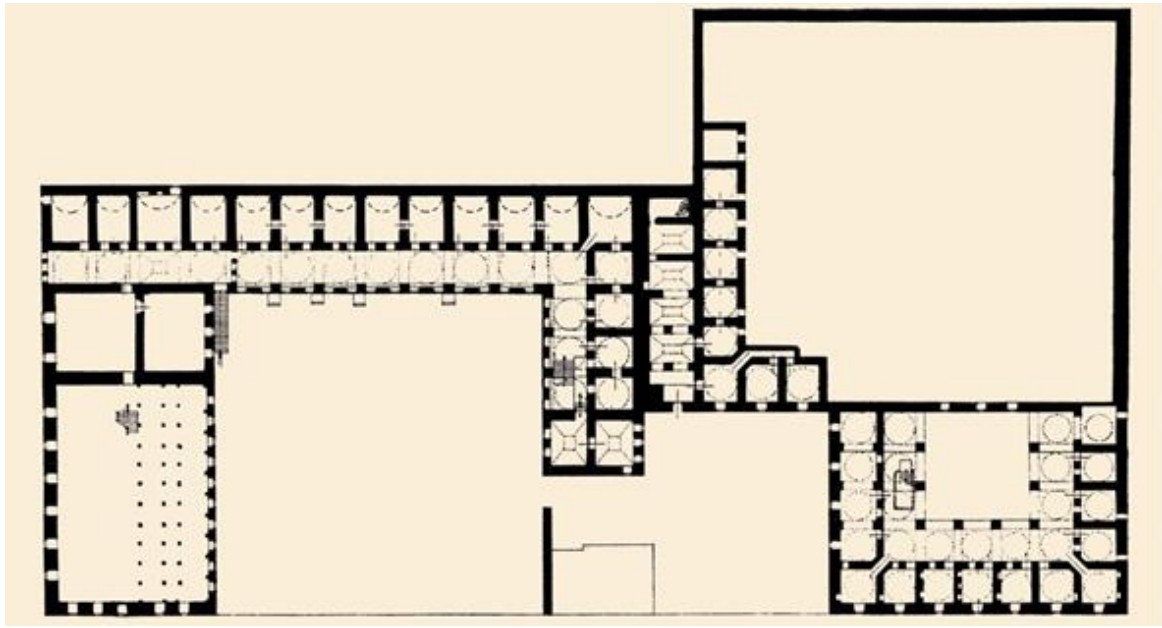
- i) Küçük oda [49].
- ii) Büyük oda [49].
- iii) Doğancılar koğuşu [49].
- iv) Seferli koğuşu [49].
- v) Kiler koğuşu [49].
- vi) Hazine koğuşu [49].
- vii) Has oda koğuşu [49].

Avrupa da ki reform hareketlerine ayak uydurulamaması, Osmanlının nüfusunun büyük kısımlarından birini Hristiyanlarının oluşturması, toprak kayıpları Osmanlı Devleti’nin devşirme sistemini etkileyen faktörlerden olmaktadır. Enderun mekteplerinde yetişen öğrenciler her ne kadar kalifiye olsa da milliyetçilik kavramlarının ortaya çıkmasıyla, Osmanlının dağılmasına sebep faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

İbrahim Paşa Sarayı (15 yy.)

İsmi Kanuni Sultan Süleyman'ın veziri ve damadı olan Pargalı Damat İbrahim Paşa'dan alan bu saray daha önceleri at meydanı sarayı olarak bilinirken İbrahim paşanın sultanın kardeşi ile evlenmesinden sonra Kanuni Sultan Süleyman tarafından hediye olarak verilmiştir (Şekil 2.21) [14].

“16. Yüzyıl Osmanlı sivil mimari örneklerinin en önemlilerinden olan İbrahim Paşa Sarayı, ...18 yy. Osmanlı tarihçisi Solakzade'ye göre sarayın yapım tarihi tam olarak bilinmemekle beraber II. Bayezid dönemine (1481-1512) denk gelir. Yapının Kanuni zamanında tamirat gördüğü (1521) de bilinmektedir. Tarihî Topkapı Sarayı'nda daha büyük ve görkemli olduğunu yazdığı İbrahim Paşa Sarayı, pek çok düğün, şenlik ve kutlamanın yanı sıra, karışık dönemler ve isyanlara da sahne olmuştur (Resim 2.13)” [51].

Şekil 2.21. İbrahim Paşa Sarayı plan şeması [51]

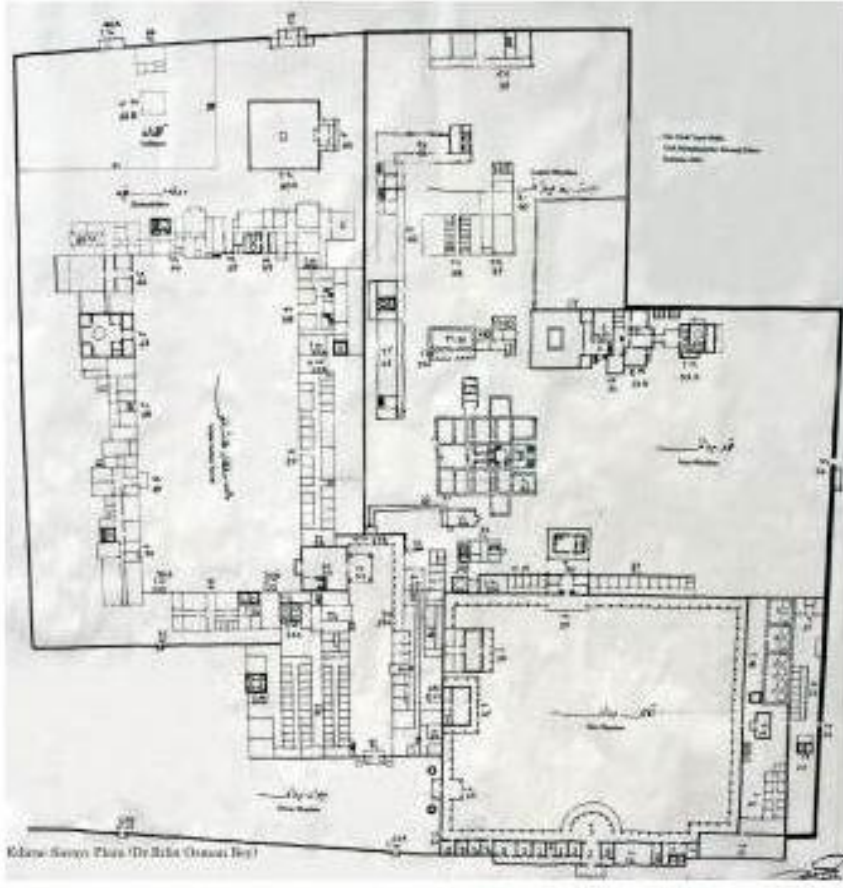

Resim 2.12. İbrahim Paşa Sarayı [51]

Edirne Sarayı (Sarayı Cedidi Amire) (1364-1368)

Edirne sarayı I. Murad tarafından Mimar Şahabettin'e yaptırılmıştır. Klasik Enderun eğitim sistemi burada da verilmekte fakat 16. Yy. sonlarına doğru önemini kaybetmiştir [52]. Günümüzde Edirne sarayının bir kısmı harabe olarak bulunmaktadır.

İçinde kasr, köşk, çeşme ve havuz bulunmaktadır (Resim 2.14). Saray 5 meydan ve bu meydanların içindeki yapıların bir araya gelmesiyle oluşmuştur (Şekil 2.22). İç kısmında bir bahçe bulunurdu. Günümüzde sarayın bu iç bahçesinde Kırkpınar güreşleri yapılmaktadır [14].

Şekil 2.22. Edirne Sarayı plan şeması [53]

Resim 2.13. Edirne Sarayı Cihannüma kasrı kalıntısı [53]

2.3.1. Geç Osmanlı Dönemi eğitim sistemi ve yapıları

XVII. Yıllarda Osmanlı Devletinin savaşlardaki başarısızlığı sonucu yeni reform arayışları içerisine girilmesine neden olmuştur. Özellikle eğitim alanında batılı eğitim sisteminin aydın kesim tarafından rol model alınması gerektiği savunulmuştur. Özellikle askeri eğitim sisteminin gelişmesi için önemli ıslahatlar yapılmıştır.

Osmanlı devleti XIX. Yy da çeşitli ıslahat ve imtiyazlar ile ülkeyi bulunduğu zor durumdan kurtarıp, tekrar merkezi otoriteyi sağlamak istemiştir. En büyük ıslahatlardan birini eğitim alanında yaparak, eğitim sisteminin sağlıklı hale gelmesi ile Osmanlıcılık anlayışının tekrar benimsenmesini sağlamaktır [54].

Modernleşme sürecinde Osmanlı Devletinin eğitim alanında yaptığı yenilikler merkezileşme sürecini kolaylaştırması ve devletin içinde bulunduğu süreci atlatması için atılan önemli adımlardan biridir. Tanzimat fermanında eğitim sisteminde ilişkin hükümler bulunmazken, Islahat fermanında eğitim alanında önemli maddeler bulunmaktadır. Yazılı bir madde olmamasına rağmen Tanzimat fermanı ile beraber eğitim alanında harekete geçilecek adımlar atılmıştır [54].

Geç Osmanlı Döneminde eğitim sistemi

Osmanlı’ da batılı eğitim sisteminin rol model alınması ile ilk olarak Mühendishane-i Bahr-i Hümayûn adlı mühendislik okulu açılmıştır (1776). Askeri eğitim sisteminin gelişmesine ağırlık verilmesi ile askeri tıbbiye ve harbiye mektepleri açılmıştır. 1838 yılında rüşdiye mekteplerinin kurulmaya başlanmıştır [55].

Tanzimat ve ıslahat (1856) fermanlarının sonucunda azınlık ve gayri Müslimlere diğer talebeler ile eşit eğitim hakkına sahip olmuşlardır [55].

1869 yılında Maârif-i Umumiye Nizamnamesi yayınlanarak eğitimde kademe sistemi 3 aşamaya getirilmiştir. Medrese ile okullar aynı dönemde faaliyetlerine devam etmişlerdir. Osmanlı medrese eğitim sisteminde kitap geçme öğretimi bulunurken, batılılaşma dönemi eğitim yapılarında program geçme sistemi uygulanmıştır [55].

Meslek, teknik, okulları açılırken, kız öğrenciler için de orta dereceli okullar açılmıştır. Eğitimin yaygınlaşması için atılan adımlar kısa zamanda sonuç vermiş ve bu dönemde eğitim yapılarına duyulan ihtiyaç artmıştır [55].

II. Abdülhamit Döneminde (1876-1908) Osmanlı vatandaşı olan her kişinin eğitim alması için devlet kurumlarından istifade edeceği hükmü yer almıştır. İlköğretim bu dönemde zorunlu hale getirilmiştir [55].

Tanzimat zamanında Fransa eğitim sistemi rol model alınmış, ilk ve orta öğretime öğrencilerin devam zorunluluğu prensibi uygulanmak istenmiştir. Fransa'nın telkinleri ile Hristiyan okullarının korunması, karma sisteme geçilmesi, yeni okulların açılması ve ülkenin çeşitli yerlerinde kütüphanelerin yapılması gibi eğitim sisteminde önemli kararlar alınmıştır.

Tanzimat fermanı ardından okullar resmi ve özel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özel okullar kişi veya kurumlarca açılan ve masraflarını devletin karşılamadığı okullardır. Özel okullarda yine Özel İslam okulları, Gayri Müslim okulları ve yabancı okulları olmak üzere 3'e ayrılmaktadır [54].

Genel okullar 3 aşamada değerlendirilmiştir. Bunlar;

- i) Sıbyan ve Rüştîye Mektepleri
- ii) İdadi ve Sultaniler
- iii) Mekteb-ı Aliler (Yüksekokullar)

Sıbyan mekteplerinde 4 yıl zorunlu eğitime tabi tutulan talebeler, sıbyan mekteplerinden rüştiye mekteplerine eğitim almaya başlamaktadır [54].

II. Mahmud'un 5 Şubat 1839'da yayınladığı ferman ile sıbyan mekteplerinin gelişmesine yardımcı olması amacıyla rüştiye okulları açılmıştır. Dönemin yükseköğretimle sıbyan mektebi arası orta basamak eğitim kurumları olarak değerlendirilmektedir [54].

Sultani mektepler idadi ve rüştiye mezunlarını kabul ederken, sultanide eğitim gören talebeler gündüz eğitim görmekte gece ise yatılı olarak konaklama imkânı bulunmaktadır. Yatılı öğrencinin yarısı kadar dışardan öğrenci gündüz derslerine katılmaktadır [54].

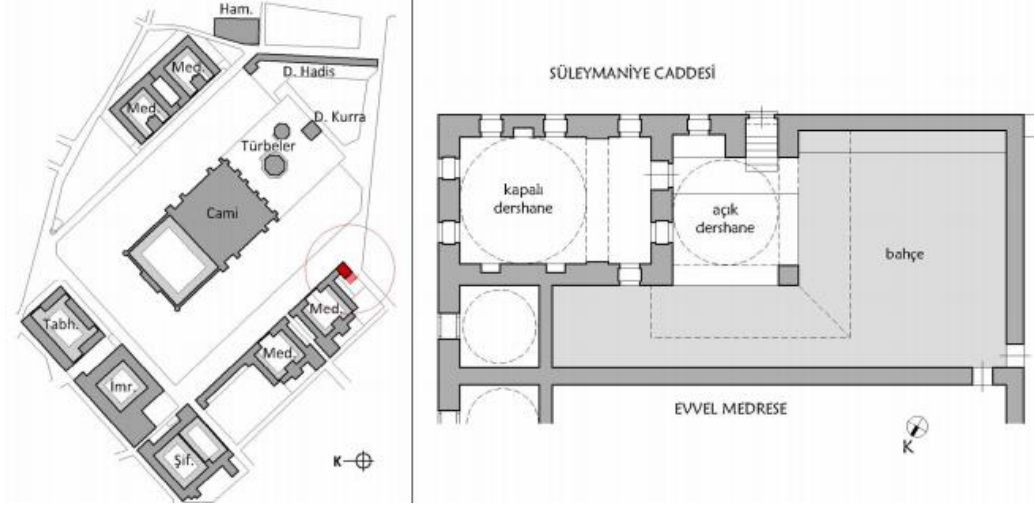
Geç Osmanlı Dönemi eğitim yapıları

İlk rüştiye mektebi II. Mahmud tarafından memur yetiştirme amaçlı kurulan Mektebi Maarifi Adliye'dir (Resim 2.15). Yüz kişilik yatılı okul olarak ve sınıf sistemi uygulayan bir eğitim kurumudur [56].

Resim 2.14. Mektebi Maarifi Adliye Rüştiyesi

İkinci olarak 19 Mart 1839 yılında Süleymaniye külliyesindeki mektebin rüştiye mektebine çevrilmesi ile ikinci rüştiye mektebi olan Ulum-i Edebiye açılmıştır (Şekil 2.23) (Resim 2.16) [54].

Şekil 2.23. Süleymaniye Külliyesi Mektebi plan şeması [57]

Resim 2.15. Süleymaniye Külliyesi Mektebi [57]

1847’ de devlete memur yetiştirme amaçlı Davudpaşa Rüşdiyesi açılarak harbiye, tıbbiye ve bahriye gibi okullara öğrenci yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Resim 2.17). Başarılı mezunlar veren rüştiye eğitimi sonrası rüştiye mekteplerinin sayısı hızlı bir artış göstermiştir [54].

Resim 2.16. Davudpaşa Rüştiyesi [58]

1867 yılına kadar sadece Müslüman talebeler rüştiye eğitime tabi tutulurken, 1869 yılında Tanzimat hareketiyle gayri müslim öğrencilerde mektebe alınmaya başlanmıştır [54].

Rüştiye masraflarını halk ve devlet hazinesi ortak karşılamaktadır. Rüştiyeler ilk olarak Rumeli de açılmış daha sonraları Anadolu’da açılmaya başlanmıştır [54].

Cevri Kalfa Sıbyan Mektebi ilk kız rüştiyesi olarak 1859 yılında İstanbul’da açılmıştır (Resim 2.18) [59].

Resim 2.17. Cevri Kalfa Rüştiyesi [58]

Tanzimat dönemi rüştiye yapılarının birçoğu okul niteliği dışındaki yapılardan oluşmaktadır. İlk bakışta 423 rüştiyenin açılmış olması, Tanzimat devri için bir başarı olarak görülmektedir. Fakat bina yönünden, yakından incelendiğinde bunların çoğu okul niteliği taşımamaktadır. Çünkü bu devirde rüştiye açmak ve sayısını çoğaltmak kaygısı ağır bastığında, okul için elverişli, olup olmadığına bakılmaksızın bazı boş evler, konaklar ve benzeri yerler rüştiye okulu olarak tanzim edilmişlerdir. İstanbul ‘da uygun bina bulunabilmişse de vilayetlerde bu pek mümkün olmamıştır [60].

3. GEÇ OSMANLI DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE YÖNELİK KONAKLAMA YAPILARININ GELİŞİMİ

Teknolojinin günden güne gelişmesi ile barınma yapıları da günümüz haline ulaşmıştır. Yükseköğretim yurdu ilk olarak 1479 yılında Kopenhag üniversitesinde hizmete sunulmuştur [61].

1923'te Cumhuriyetin ilanından sonra, 1993 yılında üniversite reformları sonucunda yurt genelinde öğrencilere yönelik konaklama yapıları için önemli adımlar atılmıştır. 31 Temmuz 1933 yılında Darülfünun kapatılarak yerine Cumhuriyet dönemi ilk üniversite olan İstanbul Üniversitesi açılmıştır. İstanbul Üniversitesi dönemi yurtlar ise Cumhuriyet tarihinin ilk yurtları olarak bilinmektedir.

“Ayrıca, cumhuriyetin ilk yıllarında “Leyli Meccani” adı verilen ve bugünkü parasız yatılı sistemine benzer bir sistem ile öğrencilerin barınmasına devlet tarafından destek verildiği görülmektedir. Türkiye’deki öğrenci yurtları, 1949 yılında yürürlüğe konulan 5375 sayılı Kanunla yurtlar ve aşevleri, Milli Eğitim Bakanlığı’nın yönetim ve sorumluluğuna verilmiştir. 5661 sayılı Kanunla da gerçek ve tüzel kişilere ait yurtların hizmete açılması ile denetimi Milli Eğitim Bakanlığı’nın görevleri içine alınmıştır” [61].

1952 yılında yurtlar, yükseköğrenim yurtları ve aşevleri idare yönetmeliğine, 1957 yılında Yükseköğrenim Genel Müdürlüğüne, 1970 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığına, 1983 yılında Milli Eğitim Bakanlığına, 2009 yılında Başbakanlığa, 2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır [61].

1961 Anayasasında Devletin yoksul ama başarılı öğrencilere burs ve başka yardımlar yapılmasını ifade eden ibare eklenmiştir.

3.1. Geç Osmanlı Dönemi (1876-1922) Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

Osmanlı eğitim sistemi günümüz eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır. “Sultan II. Mahmud ile başlayan Osmanlı sivil eğitim kurumlarının tesisi Tanzimat, 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve II. Abdülhamid dönemleriyle yeni bir şekil almıştır” [62].

Nizamnamenin ikinci maddesi Mekatib-i Umumiye'yi (Genel Okullar) kapsamlı olarak da tanımlamaktadır. Buna göre, okullar üç basamak halinde sınıflandırılmıştır. Birinci basamak Sıbyan ve Rüşdiye, ikinci basamak İdadi ve Sultaniler, üçüncü basamak ise, Mekatib-i Ali'ler yani Yüksekokullardır. Dolayısıyla Osmanlı eğitim sisteminde eğitim kurumları; sıbyan mektepleri, rüşdiyeler, idadiler, sultaniler ve yüksekokullar olmak üzere beş ayrı düzey olarak tanımlanmıştır [56].

Geç Osmanlı döneminin orta eğitim kurumlarını rüşdiye, idadi ve sultani mektepleri oluşturmaktadır. Yaşları 12-16 arasındaki talebelerin eğitimlerinin sağlandığı bu yapılar öğrencileri yüksekokul mekteplerine hazırlamaktadır.

Rüşdiye mektepleri

Yurt geneline yayılan bu eğitim kurumları talebeleri milli bilinci ve birliği, çalışma ve üretme azmini sağlamak ve ahlaki ilimle de sentezlemek amacıyla kurulmuş önemli yapılardır. Günümüzün orta öğretim ve lise eğitim kurumlarının temelini oluşturmaktadır [62].

Mekteb-İ Maârif-İ Adliyye (1838)

İlk Rüşdiye Mektebi Mekteb-İ Maârif-İ Adliyye Sultan II. Mahmud tarafından yaptırılmıştır (Resim 4.1). “Hariciye ve Maliye nezâretlerinin gözetimi altında kurulan okulun öğretmenler odası ile kütüphane ve altı dershaneye, 100 kadar yatılı öğrencinin kalmasına yetecek bir kapasitede inşa edilmesi planlanmıştı” [63].

Resim 3.1. Mekteb-İ Maârif-İ Adliyye [64]

Cevri Kalfa İnas Rüşdiyesi (1859)

“İlk kız rüşdiyesi 6 Ocak 1859 tarihinde İstanbul'un Sultan Ahmet semtinde açılmıştır (Resim 3.2). Buna Cevri Kalfa İnas Rüşdiyesi ve Sultanahmet (At Meydanı) Kız Rüşdiyesi de denmiştir” [65].

Resim 3.2. Cevri Kalfa İnas Rüşdiyesi [64]

İdadi mektepler

İlk olarak İstanbul’da 19 Aralık 1973 tarihinde açılmış olan idadi mektepleri günümüzün liselerine tekabül etmektedir. İdadilerin kuruluşunun bir diğer amacı ise müslim ve gayri müslim vatandaşları Osmanlıcılık fikrini benimsetmektir.

İdadi mekteplerdeki talebelerin yaş ortalaması genelde 11- 14 tür. İlk açılan idadi mektep Mekteb-i Fünun İdadîyedir ve İstanbul’dadır.

Kuleli Askerî İdadisi (1861-1876)

Mektebi Harbiye talebelerin tabi tutulduğu sınav sonucunda bu okullara kabul edilmektedir. Okulun kuleli kışlasına taşınması ile Kuleli Askerî İdadisi olarak tanınmıştır. İdadi mektepler rüştiyelerden sonra 3 yıl olarak düzenlendiği için orta öğretim toplamda 7 yıla çıkmıştır (Resim 3.3).

Abdülaziz dönemine tekrar yapılmıştır. Ortası avlulu çevresinde bulunan binaların kemerli olması ve üst katta iki sıra pencere bulunmaktadır. İki köşede kuleler bulunurken, yapının ön kısmında hünkâr kasrı bulunmaktadır [66].

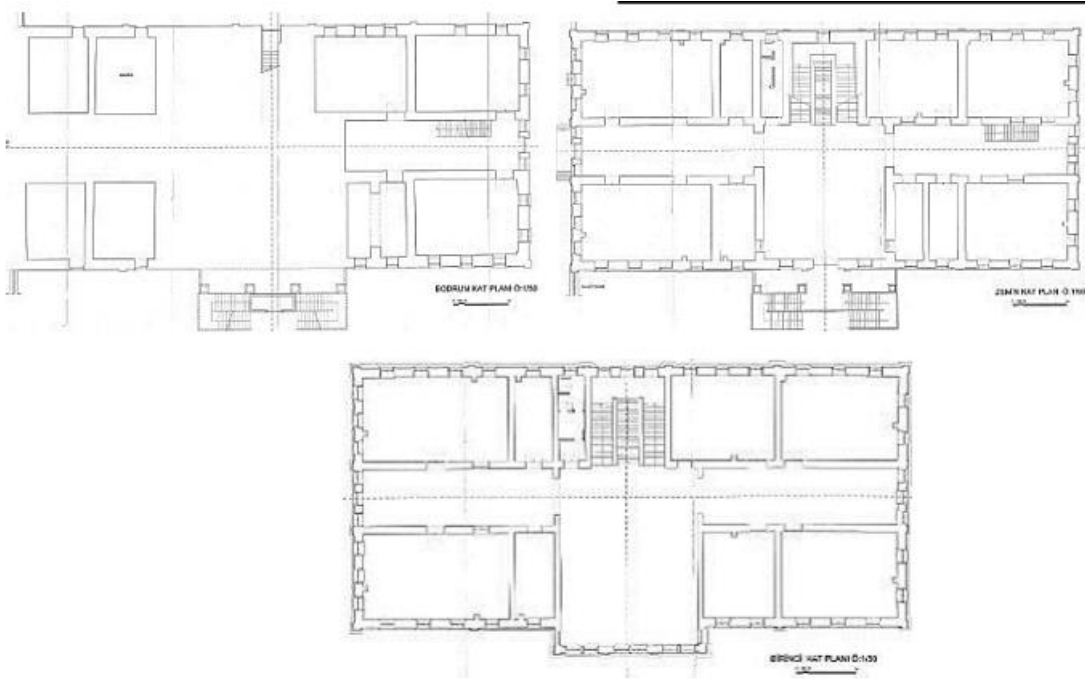
Resim 3.3. Kuleli Askerî İdadisi [64]

Kastamonu Mekteb-i İdadi (1885)

30 Mart 1885 yılında yapılmaya başlanan yapı 1887 yılında tamamlanarak hizmete açılmıştır.(Eyüpgiller, 1999: 178; Eski, 2005: 13-14). Yapı zemin dikdörtgen planlı ve zemin artı iki katlıdır. Yatay bir koridor ve bu koridorlara bağlı birimler ile tasarlanmıştır (Şekil 3.1) [67].

1935 tarihli tapu senedi mekân tanımlamalarına göre bodrum katta bir yemekhane ve ambar, altı bodrum ve on iki hela; zemin katta on iki oda, hela ve su deposu olmak üzere on dört mekan, birinci katta on iki oda ve üç salondan oluşan on beş mekan vardır. Ancak 2017 yılında yerinde yaptığımız incelemelerde bodrum katta altı, zemin katta on, birinci katta dokuz mekân olduğu görülmüştür [67].

Kastamonu merkezde bulunan Mekteb-i İdadi plan ve mimari açıdan sonuna mekân yerleştirilmemiştir (Resim 3.4).

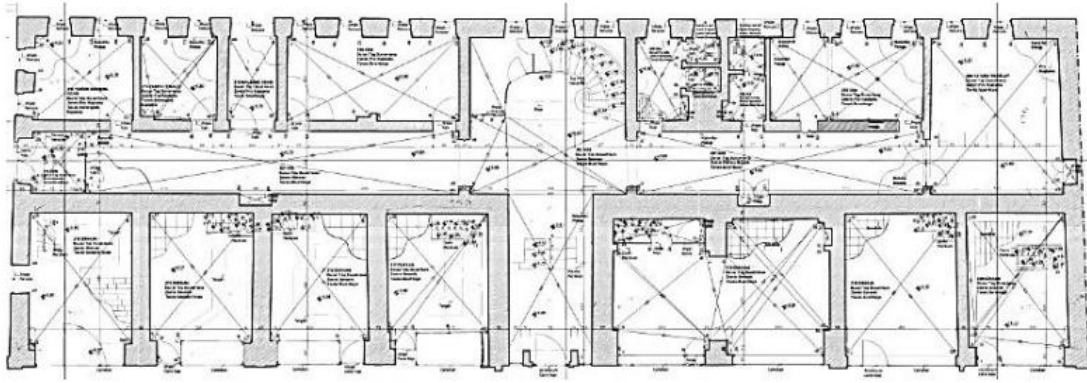
Şekil 3.1. Kastamonu Mekteb-i İdadi bodrum, zemin ve birinci kat planları (Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv belgelerinden) [67].

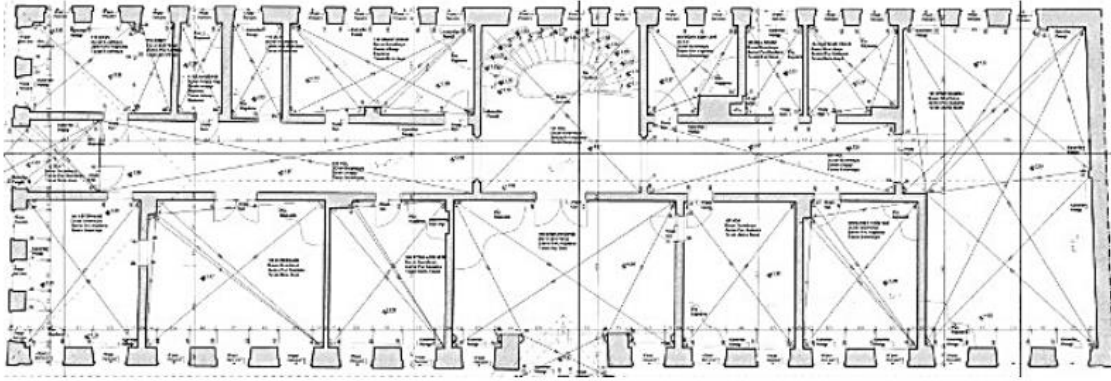
Resim 3.4. Kastamonu Mekteb-i İdadi görünümü [67].

Bartın Mekteb-i İdadi (1885)

Sinop İdadisi bir oda ile son bulan koridor sonu düzenlemeleri ile planlanmıştır (Şekil 3.2). Yatay dikdörtgen planlı yapıların uzun cephelerinin orta bölümünde bulunan giriş, giriş kapısının karşısında üst katlara çıkan merdivenler, yatay, uzunlamasına dikdörtgen bir koridor ve bu koridora açılan iki yanda sıralanan mekânlar bulunmaktadır (Şekil 3.3) (Resim 3.5) [67].

Şekil 3.2. Bartın Mekteb-i İdadi zemin kat plan (Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv belgelerinden) [67].

Şekil 3.3. Bartın Mekteb-i İdadi birinci kat plan (Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv belgelerinden) [67].

Resim 3.5. Bartın Mekteb-i İdadi görünümü (Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv belgelerinden) [67].

Sultani mektepleri

Osmanlı eğitim sistemi rüştiyelerden sonra sultani mekteplerine verilmektedir. Orta öğretim mektepleri sultaniler ve idadilerdir. Birinci kademeyi idadiler ikinci kademeyi sultaniler oluşturmaktadır. Sultani eğitiminin daha kaliteli olmasından dolayı idadi mektepler sultanilere dönüştürülmeye başlanmıştır [68].

Sultani mektepleri yatılı ve yatılı olmayan şeklinde iki tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Yatılı sultani mekteplerinde, müdür, müdür yardımcısı, mutemet, kâtip, depo, ambar memuru ve revir bulunmaktadır [62].

Galatasaray Sultani Mektebi (1868)

Rüştiye üstü lise öğrenimi veren ve Tanzimat'ın sembolü olan okullardan ilki “Galatasaray Sultanisi” adıyla 1 Eylül 1868/20 Ağustos 1284’te açılmıştır (Resim 3.6).

Müslim ve gayri müslim öğrencilerin beraber kaldığı bu okulda aynı yemekhane ve kantinde hizmet alırlardı. Osmanlıcılık bilincinin sergilendiği bir eğitim kurumu olarak kabul edilmektedir [69].

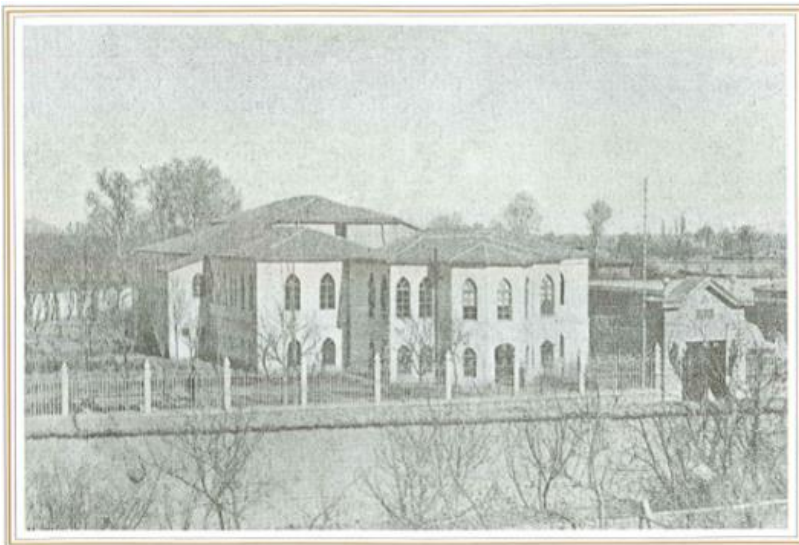

Resim 3.6. Galatasaray Sultanisi Mektebi [64]

Konya Sultani Mektebi(1889 -1913)

1923 yılları arasında Konya Sultanisi, 1924-1972 yılları arasında Konya erkek lisesi, 1973-1998 yılları arasında Konya Gazi Lisesi, 1998 yılından günümüze kadarki dönemde ise Konya Lisesi olarak hizmet vermektedir (Resim 3.7).

İdadi olarak hizmet verilen dönemde yatılı hale gelerek mezunları yüksekokullara girme olanağı sağlamışlardır.

Resim 3.7. Konya Sultani mektebi [64]

Sivas mektebi Sultani (1887 -1913)

1887-1913 yılları arasında Sivas mektebi İdadi, 1913-1916 yılları arasında Sivas Sultanisi, 1916 -1917 yılları arasında hastane, 1924-1971 yılları arasında Sivas Lisesi, 1971 yılından günümüze kadar ki olan dönemde ise müze olarak hizmet vermektedir (Resim 3.8).

“Sivas İdadîsi 1913’ten itibaren Sivas Sultanîsi adıyla tedrisatını sürdürdü. Sivas Sultanîsi’nin 1914’te 64’ü parasız yatılı (ley-li meccanî), 286’sı gündüzlü (neharî) olmak üzere 350 öğrencisi varken 1919’da bu mevcudu sadece 186’dır” [70].

Yapı savaş bitimine kadar hastane olarak, savaş sonunda yetimhane olarak kullanılmıştır. Sivas kongresi toplantısı burada yapılmıştır.

Resim 3.8. Sivas mektebi İdadisi [64]

Mekteb-ı Aliler

Osmanlı devletinde eğitim sisteminin bozulması ile eğitimde yeni arayışlar ortaya çıkmıştır. Bu sebeple medreselerinde dini eğitime ağırlık vermesi ile pozitif ilimlere yönelmesi amacıyla yüksekokul yapıları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yüksekokul yapılarına Mekteb-ı Ali denilmektedir.

Darül Fünun Bu yüksekokulların ilk örneğini oluşturmaktadır. İlk olarak Tanzimat yıllarında (1846) kurulmuş, 1863 yılında hizmete açılmıştır. Müslim ve gayri müslim talebelerin beraber, batılı tarzda, yatılı, eğitim alabilecekleri elemanlar yetiştirilmekteydi.

Darül Fünun (1839-1861)

Sultan Abdülmecid (1839-1861) tarafından Darülfünun (Üniversite) olarak yaptırılan 1846 yılında inşasına başlanan ahşap binanın, iki yılda tamamlanacağı planlanmış, fakat 19 yıl sürmüş ancak 1865’de bitirilebilmiştir (Resim 3.9).

Darülfünun bu bağlamda batılı tarzda eğitim sistemi ile beraber, içinde talebelerin barınacakları odalar, dershaneler, kütüphaneler müze ve laboratuvarları ile hizmet vermiştir (Resim 3.10).

Resim 3.9. Darülfünun’un Merkez Binasının Bir Fotoğrafı (1929)

Resim 3.10. Darülfünun Genel Görünüm [64]

3.2. Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

Yeni Türkiye’de eğitim sistemi ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç kısma ayrılmıştır. Orta tahsilli mektepler sultani ve idadilerdir. Meslek yönelimlerini orta öğretim seviyesinde belirlemektedirler ve yükseköğretime hazırlık aşaması olarak eğitim verilmektedir. Bu aşamadan sonra yükseköğretim kademesinde eğitim almaktadırlar [62].

Tevhidi tedrisat kanununun kaldırdığı medrese hücre yapıları, dönemin yurt yapılarının temelini oluşturmaktadır. İstanbul yurtları, devlet ödenekleri ile işlevini sürdürürken, öğrenci sayısındaki hızlı artış ve öğrenci yurtlarının yetersizliği sonucu, dernekler, il özel idareleri, belediyeler ve özel kişilerce yurt yapıları açılmaya başlanmıştır [71].

1946 yılından itibaren yükseköğrenim öğrencilerinin barınma ve beslenmelerinde, iktidar partisi kanalıyla yapılan devlet yardımının sakıncalı yönleri anlaşıldığından, 1949 yılında yürürlüğü konulan 5375 sayılı kanunla "yurt " ve "aşevleri" Milli Eğitim Bakanlığı'nın Seferberlik ve Askerlik Öğretimi Müdürlüğü'ne bağlı olarak yürütülmüş, 5661 sayılı kanunla da özel ve tüzel kişilere ait yurtların açılması, denetimi ve kapatılması konuları, yine bu Bakanlığın görevleri arasına katılmıştır [71].

II. Meşrutiyet döneminde bulunan mevcut yatılı idadilerdeki eğitim kalitesinin yetersiz bulunması ile 1910 yılından itibaren idadiler sultani mekteplerine dönüştürülmüştür.

Erken cumhuriyet döneminde mimarlıkta dünya çapında bir değişiklik yaşanırken Türkiye de mimaride millileşme etkisi gözlemlenmiştir. Bu dönemde Okul, kışla, tren istasyonu gibi yapıların inşasına önem verilmiştir.

Yabancı mimarların da etkin olduğu bu dönemde, 1950’lere kadar eğitim kurumlarında dersler verilmiştir. Bu dönemde eğitim yapılarının yapılmasına önem verilmiştir. İlkokullar, ortaokullar, lise binaları, öğretmen okulları, sanat okulları ve kız meslek okulları yapılarak, pek çok ilde eğitime açılmıştır. Farklı bölgelerde inşa edilen bu okullar rasyonel-işlevsel anlayışa, modern teknik ve cephe çizgisine sahip binalar halinde inşa edilmiştir.

Köy Enstitüleri

Cumhuriyet Döneminde yatılı eğitim sistemleri Eğitim kursları ve köy enstitüleridir. Köylerde öğretmen ihtiyacını karşılamak için okuma yazma bilen askerler, altı aylık eğitim sonucu köylere öğretmen olarak atanırlardı [69].

“1947’ye kadar bu kurslarda 8675 eğitimci yetişmiş, bunlar 7000’in üzerinde eğitimci okul açmıştır. 17 Nisan 1940 tarihinde ise Köy Enstitüleri’nin kuruluşu gerçekleşir” [69]. Köy enstitülerine, köy okullarından mezun çocuklar iki yıl eğitim aldıktan sonra burada köy okulunun işleriyle ilgilenmekteydiler. Köy Çocukların eğitim almasını ve arıcılık, ziraat ve hayvancılık alanlarında da eğitim vermekteydiler. Yirmi yıl hizmet mecburi görev olarak sürdürülmekteydi [69].

3.3. 1950-1980 Yılları Arası Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

Yurt yapılarının öğrenci sayısını karşılamadığı gerçeğini ortaya çıkararak, öğrenci barınması bir sorun haline gelmiştir. Üniversite yapıları çevresindeki konut yetersizliği, öğrencilere uygun koşulların olmadığı kiralık oda seçeneğini doğurmuştur.

Bu durum sonucunda yükseköğretim öğrencilerinin ihtiyaçlarını kurumsal açıdan desteklenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır [71].

“Yükseköğrenim yurtlarının, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olduğu 1949-1961 yılları arasında, hazineye ait binalarda açıldığı, idari personelin Milli Eğitim Bakanlığı kadrolarıyla karşılandığı, donatım ve diğer masrafların Bakanlık bütçesinde her yıl ayrılan cüzi bir miktar ödenekle karşılandığı bilinmektedir” [71].

Özel ve tüzel kişilere ait yurtların açılması, denetimi ve kapatılması 5661 sayılı kanun hükümlerine göre Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir.

1961-1962 yıllarında Yurtkur yurt yapımında önemli artışlar göstermiştir. 1981 yılına kadar yurt yapımına önem verilmişse de kaynakların yetersizliği nedeniyle yeterli sayıya ulaşamamıştır. 1968 yılında öğrenci hareketlerinin yurtlarda da etkisini göstermesiyle yurtlara olan güven bu dönemde azalmıştır [71].

Yurtların daha çok öğrenciyi barındırma hareketi yurt kapasitelerini önemli miktarda arttırmıştır. Ranza sistemi bu dönemde de devam etmiştir. 1961 yılında yurt yapımında ve kullanımında birçok gelişme olmasına karşın yeterli hizmet verilememiştir [71].

Türkiye’de ilk olarak kurulan üniversite yurtları; ODTÜ, Hacettepe ve Boğaziçi Üniversitesi yurtlarıdır [72]

ODTÜ öğrenci yurdu (1961-1969)

1956 Yılında Eğitim ve Öğretime başlayan ODTÜ, öğrencilerin barınma gereksinimlerini karşılamak için yerleşke içindeki yurt binalarının yapımına 1962 yılında başlamış ve 2014 yılına kadar toplam 19 yurt binası, yaptırılmıştır [73].

Üniversite kampüsü içerisinde, 1962 yılı sonlarında ilk olarak 1 ve 2 numaralı A Tipi yurtların temeli atılmıştır. Başlangıçta her iki yurttan da öğrenciler 12’şer kişilik odalarda kalmışlar ve daha sonra 1973 yılında yapılan bir tadilatla odalar bölünmek suretiyle 6’şar kişiliğe dönüştürülmüştür (Resim 3.13) [73].

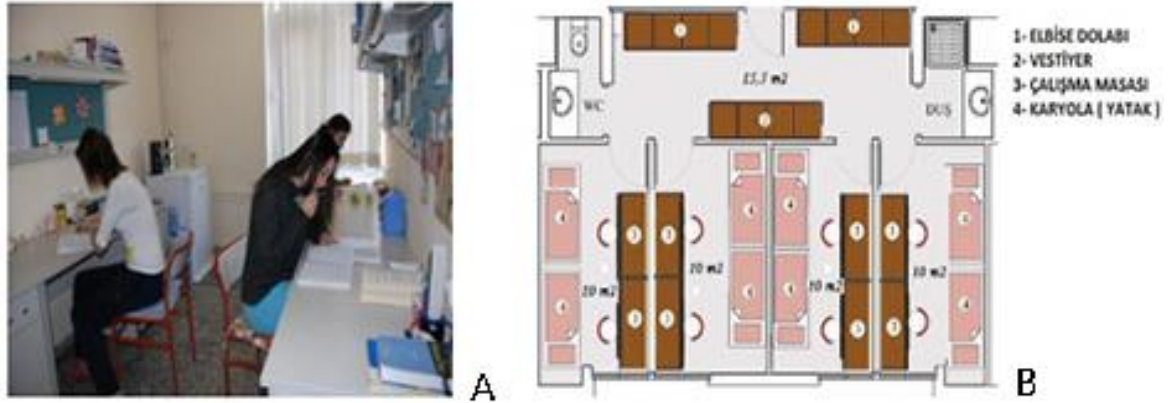
1966 yılında ise 3 ve 4 numaralı B tipi yurtların temeli atılmış ve bu yurtlar da 1968 yılında hizmete alınmıştır. Bu yurda erkek öğrenciler, 4.yurdun 1 ve 2. katına erkek, üst katlarına da kadın öğrenciler yerleştirilmişlerdir. Daha sonra inşaatı bitirilen 5. yurt kadın, 6. yurt ise erkek öğrenciler için 1970 yılında hizmete girmiştir. 5. yurdun hizmete alınması ile birlikte 4. yurdun 1 ve 2. katında bulunan kadın öğrenciler 5. yurda geçirilmiş ve bu vesileyle de 4. yurdun tamamı erkek olmuştur [73].

1976 yılında 7.yurdun hizmete girmesiyle birlikte, şehirde kiralanan binalarda kalan kadın öğrenciler, bu yurda yerleştirilmiştir. 7.Yurdun hizmete girmesinden sonra 1980 yılında A tipi yurtlardan 8.yurt ve 1989 yılında da 9.yurt erkek yurdu olarak hizmete girmiştir.

Ömer Işık Demiray ve Aydın Demiray kardeşler tarafından 2001-2004 Yılları arasında tüm tefrişi de dâhil olmak üzere sırasıyla, 604 kişilik İsa Demiray, 628 kişilik Faika Demiray ve 640 kişilik Refika Aksoy Öğrenci Yurtları yaptırılarak Üniversiteye bağışlanmıştır. Demiray Kardeşler tarafından yaptırılan yurtların, öğrencilere sağladığı olanakların hem kaliteyi yükseltmesi hem de kapasite artışı sağlaması nedeniyle diğer yurtlarda iyileştirme amacıyla

tadilat yaptırılarak 6 kişilik oda kapasitesine sahip A-tipi yurtlardan 1, 2, 8 ve 9 numaralı yurt odalarındaki kişi sayısı azaltılmıştır [73].

Üniversite tarafından 2014 yılında 311 kadın ve 383 erkek olmak üzere toplam 694 kapasiteli 19. Yurt hizmete girmiştir (Resim 3.14) [73].

Resim 3.11. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (2017) A: iç mekân görüntüsü B: tip oda plan şeması

Resim 3.12. Orta Doğu Teknik Üniversitesi yurt yerleşkesi genel görünümü

3.4. 1980-2000 Yılları Arası Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında 1992–1993 öğretim yılından itibaren Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından ülkemize eğitim ve öğretim görmek üzere gelen öğrenciler de ücretsiz olarak barındırılmaktadır. Bu öğrenciler ülkemiz ile Türk Cumhuriyetleri arasında 1992 yılında başlatılmış olan Büyük Eğitim Projesi kapsamında her [74]. 2006 yılında 4.400 e, 2007 yılında 3.782 ye ulaşan bu öğrenciler, Kredi ve Yurtlar Kurumu’nun Adana, Antalya, Ankara, Balıkesir, Bursa, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Isparta, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Nevşehir, Sakarya, Samsun, Tokat ve Trabzon illerinde bulunan yurtlarında barındırılmaktadır [74].

Eski tip ranza, karyola, yatak, dolap, masa ve sandalyelerden, standart ölçülere sahip, günün koşullarına uygun ranza, karyola, yatak, dolap ve masalarla, nitelikli standardı yüksek yurtlarda yer alan ahşap donanımlı malzemelerle tefriş edilmiş yurtlara geçilmeye çalışılmaktadır. Beğenilmeyen ve gençlere hitap etmeyen dinlenme, eğlenme ve spor alanları olan yurtlardan, gençler için yurt yaşantısını cazip kılan yürüme yolları, havuzlu parkları, yemyeşil çevre düzenlemesi olan, amfi tiyatrolu, modern voleybol, futbol, basketbol sahalarına, dinlenme ve eğlenme alanlarına sahip yurtlara geçilmektedir [74].

Ayrıca eski tip anons ve telefon sisteminin yerine, modern telefon, kamera ve güvenlik sistemleri getirilmeye çalışılmıştır. Eski usul temizlik hizmetlerinin yerine ise günün teknolojik olanakları kullanılması amaçlanmıştır. 14-22 kişilik ranzalı oda tiplerini 6-8 kişilik ranzalı sistemlere dönüştürülmesi amaçlanmıştır. 2-4 kişilik bazalı oda tiplerine de geçilmesi için çalışılmıştır [74].

Üniversite yapılarının artması ile kampüslerde öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşıladıkları yurtların yapısına önem verilmiştir. Uygun ücretleri ve devletin himayesinde olmalarının verdiği güven duygusu ile ebeveynler tarafından tercih edilmiştir [74].

Hacı Ömer Sabancı Kız Yurdu (1984)

1 Aralık 1984 tarihinde hizmet vermeye başlayan Hacı Ömer Sabancı Kız Öğrenci Yurdu, Sabancı Vakfı tarafından yaptırılarak Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’na devredilmiştir [75].

Yurt, 16.374 m² alan üzerinde kurulmuş olup, 10.538 m² kapalı alana sahiptir. Hacı Ömer Sabancı Kız Öğrenci Yurdu, 28 katı ve modern mimari stiline sahip Ankara'nın sembol yapılarından biri olarak gösterilmektedir.

Yurttan yükseköğretim programlarında öğrenim gören 1.104 kız öğrenci yararlanmakta olup, her katta bulunan duşlar, 200 kişilik çalışma ve okuma odaları, kütüphane, televizyon odası, kantin, yemekhane ve bahçede bulunan Internet kafe gibi olanakları ile öğrencilerin bütün ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Resim 3.15).

Yurtta barınan öğrencilere kaliteli, uygun fiyatlı ve hijyenik şartlarda yemek verilmesi, diğer ihtiyaçlarının piyasadan daha ucuza sağlanması amacıyla yurt bünyesinde kantin, yemekhane, kuaför, çamaşırhane, internet, kırtasiye, fotokopi vb. işletmeler bulunmaktadır [75].

Resim 3.13. Hacı Ömer Sabancı Kız Yurdu [75]

3.5. 2000-2015 Yılları Arası Eğitime Yönelik Konaklama Yapıları

2000'li yıllarda ranza sisteminin yerine bazalı sisteme geçilmeye çalışılmıştır. 6, 8 ve 10 kişilik odalar oluşturularak odaların kapasiteleri azaltılmıştır. Toplu olarak kullanılan hamam sistemi katlara ve odalara duş sistemi şeklinde yerleştirilmesi amaçlanmıştır [61].

Yurt odalarında buzdolabının gelmesi ile öğrencilere konforlu bir konaklama sağlanması amaçlanmıştır. 2000'ler de teknolojinin de etkisiyle kişilerin sosyalleşmesini sağlayan araçlardan biri de televizyondur. Bilgisayar ve internetin de etkin hale gelmesi ile bu sosyalleşmeyi sağlayan mekânlarında ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Yurtkur'a bağlı yurtlarda barınan öğrencilere verilen bilgisayar, internet ve diğer kitle iletişim hizmetleri gençlerin sosyalleşmesinde önemli rol oynamaktadır [61].

Özyeğin yurt yapıları

Yaklaşık 2 500 Kişilik yurt binası bir, üç ve dört kişilik odalar bulunmaktadır. Özel bir kusuluşa ait olan yurt yapısı öğrencilerin rahat bir eğitim hayatı sürdürmelerini sağlayan, temel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan bir mimariye sahiptir.

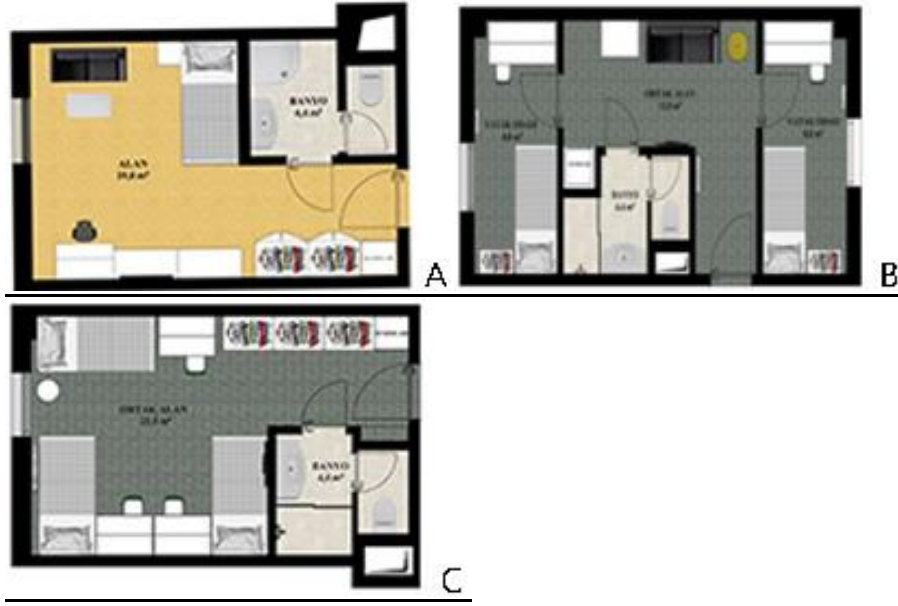
Odalarda buzdolabı, banyo, tuvalet gibi mekânlar bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ortak kullanıma sahip oldukları çamaşırhane, etüt salonları, dinlenme odaları, misafir odaları, sinema salonu, TV odası, kantin, market, revir ve atm bulunmaktadır.

Kameralı güvenlik sistemi, sıcak su hizmeti ve internet gibi bazı imkânlar da yurt tarafından temin edilmiştir. Yurt kompleksinin içinde öğrencilerin faydalanacağı spor tesisleri de bulunmaktadır.

Yurt 1-3 oda tipleri

Yurt 1-3 binalarında öğrenciler için 3 tip oda bulunmaktadır. Tek kişilik kalma imkânı bulunan oda tipinde öğrencinin çalışma yatma ve yaşama aynı alanda bulunmaktadır. İki kişilik oda tiplerinde her öğrenci için iki ayrı yatma ve içlerinde çalışma alanları bulunmaktadır (Şekil 3.6).

Orta kısımda oturma alanı ve banyo ve tuvalet gibi hacimler bulunmaktadır. 3 Kişilik oda tipinde yatma ve çalışma alanı tek alanda çözülürken, tuvalet ve banyo gibi hacimler ortak kullanılmaktadır (Resim 3.16).

Şekil 3.4. Özyeğin 1-3 Yurt Yapıları A: tek kişilik tip oda B: iki kişilik tip oda C: üç kişilik tip oda

Resim 3.14. Özyeğin 1-3 Yurt Yapıları

Yurt 2 oda tipleri

Özyeğin yurt 2 oda tipleri çeşitli açıda öğrencilerin rahatı için tasarlanmıştır. Tek kişilik kalma imkânı bulunan oda tipinde öğrencinin çalışma yatma ve yaşama aynı alanında bulunmaktadır. Aynı zaman tek kişilik büyük odalarda bulunmaktadır.

3 Kişilik oda tipinde yatma ve çalışma alanı tek alanda çözülürken, tuvalet ve banyo gibi hacimler ortak kullanılmaktadır (Şekil 3.7). Yine 3 kişilik odalara alternatif olarak yatma ve çalışma bölümünün ortak alanlarda olduğu fakat bir çeşit ayırıcı elemanlarla iki mekânın ayrıldığı ya da oturma alanı ile çalışma alanının yatma alanından izole düşünüldüğü alternatiflerde bulunmaktadır (Resim 3.17).

Şekil 3.5. Özyeğin 2 Yurt Yapıları A: tek kişilik banyolu standart oda B: tek kişilik banyolu büyük oda C: üç kişilik banyolu standart oda D: üç kişilik bölmeli banyolu oda E: üç kişilik bölmeli banyolu büyük oda

Resim 3.15. Özyeğin 2 yurt yapıları

Yurt 4-5 oda tipleri

Özyeğin tarafından yaptırılan 4-5 yurt binalarının içindeki tip odalar 1,2 ve 3 kişilik olmak üzere tasarlanmıştır. Tek kişilik kalma imkânı bulunan oda tipinde öğrencinin çalışma yatma ve yaşama aynı alanda bulunmaktadır. Bu tipin içerisinde öğrencinin kendine ait mutfakı yaşama alanına entegre olarak tasarlanmıştır (Resim 3.18).

3 Kişilik oda tipinde yatma ve çalışma alanı her bir öğrenci için ayrı bölümlerde tasarlanmıştır. Tuvalet, banyo ve ortak yaşama alanları umumi olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.9).

İki kişilik oda tiplerinde her öğrenci için iki ayrı yatma ve içlerinde çalışma alanları bulunmaktadır. Oturma alanı ve banyo ve tuvalet gibi hacimler ortak olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.6. Özyeğin 4-5 yurt yapıları A: tek kişilik banyolu oda B: iki kişilik ortak kullanımlı bölmeli oda C: üç kişilik ortak kullanımlı bölmeli oda

Resim 3.16. Özyeğin 2 yurt yapıları

3.6. 2015'ten Günümüze Yurt Yapılarının İncelenişi

Türkiye Cumhuriyetinde çağdaş eğitim sistemi: Okul öncesi eğitim, 4+4+4 programı ve üniversite olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Türkiye’de dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmayan, bilim, din, dil, kültür ve sanat gelişimine dayalı çağdaş bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Mevcut eğitim sistemi, her birey için 12 yıl olmak üzere zorunludur. 12 yıl boyunca öğrenciler, mesleki eğitime veya ilgi alanları ile becerilerine yönelik eğitim almaktadır.

Öğrencilerin bu eğitimleri alabilmesi için en temel gereksinimleri barınmadır. Farklı ihtiyaçlardan doğan sebepler neticesinde öğrenciler için alternatif konaklama mekânlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

3.6.1. Üniversite dışı yurtlar (orta öğretim, lise)

Okul öncesi eğitimde, çocuklar aileleri ile birlikte yaşamaktadır. Bu öğrenciler çevrelerinde bulunan ya da ulaşımı kolay sağlanabilen diğer çevre okullarda eğitim almaktadır. Kırsal kesimde yaşayan ortaokul ve lise öğrencileri ise eğitim olanaklarının kısıtlı olması sebebiyle, şehir merkezlerinde bulunan okulları tercih etmektedir. Merkez okullarına artan talep ile birlikte bu öğrencilerin sayısı da artmaktadır. Öğrenciler için barınma ihtiyacı bu bölgelerde bulunan MEB onaylı yurt ve pansiyonlar ile sağlanmaktadır.

3.6.2. Üniversite yurtları

“TDK’ na göre üniversite; Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumudur” [1] .

Her sene yapılan üniversite sınav sonuçları doğrultusunda öğrenciler kendileri için bilimsel, sosyal ve kültürel anlamda katkı sağlayacağını düşündükleri üniversite yapılarına kayıt yaptırmaktadır. Üniversitelerin artması ve öğrencilerin üniversite seçimlerini şehir dışında kullanması ile birlikte konaklama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin konaklamak için yurt veya ev gibi alternatifleri bulunmaktadır. İlk defa geldikleri şehirlerde öğrenciler ve aileleri için en cazip seçenek ise yurt olmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmı ailelerinden uzakta öğrenimlerini sürdürmekte olup Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunda, Üniversitelere bağlı yurtlarda ya da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel yurtlarda barınma ihtiyacını karşılamaktadır. Yurtların bu şekilde ayrılması öğrencilere çeşitlilik imkânı sunmaktadır. İstedikleri fiyat ve gereksinimleri doğrultusunda yurtlarını seçebilmektedirler. Özel yurtlar, üniversite yurtlarıyla karşılaştırıldıklarında ekonomik olarak daha dezavantajlı olmaktadır. Diğer taraftan, devlet yurtları ise özel yurtlarla kıyaslandığında imkânları daha kısıtlı ortam sunmaktadır. Devlet yurtları, ülke genelinde fazla değişkenlik göstermeyip genel tip planlarında olduğu için fiyatları da değişkenlik göstermemektedir. Özel yurtların içerikleri arz-talep ilişkisine göre değişkenlik gösterdiği için fiyatları da farklılık göstermektedir. Üniversite yurtları konum itibarı ile okul çevresinde konumlandırılıp öğrenciler için ulaşım kolaylığı sağlamaktadır.

Üniversite yurtları da, üniversitelerin kuruluşları ile birlikte, üniversitenin kampüslerinde öğrencilerin barınma, beslenme ve diğer sorunlarına çözüm getirmeye çalışan üniversiteye ait yurtlardır, bunlar arasında kurulan ilk üniversite yurtları ODTÜ, Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinin yurtlarıdır. Özel yurtların kontrolü ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Kurumlar Millî Eğitim Bakanlığında alacakları kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı çerçevesinde faaliyet göstermektedir.

Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından hazırlanan teknik şartname doğrultusunda projeler yürütülmektedir. Mimari, inşaat, mekanik ve elektrik birimler ile ilgili detaylı bilgilerin verildiği şartname gereğince tasarım sürecinden projenin teslim sürecine kadar Kurum tarafından kontrol edilmektedir.

Özel öğrenci yurtları için, Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği esas alınmaktadır. Bu Yönetmeliğin amacı; ortaokul, imam-hatip ortaokulu ve ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere öğrenim dönemlerinde barınma hizmetleri sunmak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından öğrenci yurdu, öğrenci pansiyonu, öğrenci apartları ve öğrenci stüdyo daireleri açılmasına, işletilmesine ve bunların denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir [76].

İhtiyaç programlarının belirlenmesi

“Öğrenci yurtları her şeyden önce bireysel ve toplu yaşamı her anlamda yaşayan ve yaşatan eğitim yuvalarıdır” [77]. Yurt binaları tamamen üniversite yapılarından bağımsız düşünülmemelidir. Üniversite yerleşke içinde veya dışında yer alabilir ve öğrencilerin yüksek eğitim sürecinde temel olarak barınma ve ders çalışma ihtiyaçlarını karşılama amaçlı kurulmuştur.

Üniversite sayılarının ve nüfusun da artışıyla barınma sıkıntısı yaşayan öğrenciler için yurt sayıları yetersiz kalmış olup yurt ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Öğrenci yurt ihtiyacının karşılanması ve konfor için uygun koşulların sağlanması gerekmekte olup bu sayede eğitim kalitesi artırılarak öğrencilerin daha verimli eğitim süreci geçirmelerinde etkili olacaktır. Öğrenci yurdunun temel işlevi ailelerinden ayrı yaşamak zorunda kalan öğrencileri yükseköğrenimleri boyunca barındırmak ve bu süreç içerisinde eğitimlerine katkıda bulunarak tüm temel hayati aktivitelerini yerine getirecek imkânları sağlamaktır [78].

“Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun amacı; yurt içinde ve dışında yükseköğrenim gören öğrenciler için yurtlar yapmak ve bunların işletmesini sağlamak, beslenme yardımı yapmak, eğitim, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle milli ve manevi gelişmelerine katkı sağlamak, yükseköğrenim öğrencilerine kredi veya burs vermek, öğrencilerin yükseköğrenimlerini kolaylaştırmaktır” [78].

Öğrenci yurtlarını, toplu yaşamı sağlayan diğer bina tiplerinden ayıran planlama özellikleri şu şekildedir:

- i) Temel konfor koşulları, hem yaşam hem de ders çalışabilmek için uygun bir şekilde tasarlanmalıdır [78].
- ii) Üniversite topluluğu oluşturmaya imkân sağlayıp, akademik ve sosyal etkileşim için fırsatlar oluşturmalıdır [78].
- iii) Öğrenci yurtlarında hem binanın kullanım ömrünün arttırılması açısından hem de gençler için daha kullanışlı mekânlar tasarlamak amacıyla, kullanılacak malzeme ve mimari anlamda yapılacak tasarımlar planlanmalıdır [78].
- iv) Yurt odalarının, sürekli kullanım olmasından dolayı, sürekli gelen giden öğrenciler için kullanım ve uyum açısından esneklik göstermesi gerekmektedir.
- v) Yabancı uyruklu öğrenciler ve kısa süreli kurslara katılanların hızlı bir şekilde yerleşip uyum sağlamaları için uygun şartlar oluşturulmalıdır [78].
- vi) Öğrenciler yurt odalarında belirli bir ücret karşılığında kalmaktadır [78].
- vii) Öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla hem bina dışında hem de binası içerisinde gerekli önlemler alınmalıdır [78].
- viii) Yurt binalarının üniversite yapılarına olan uzaklıkları arazi belirlenmesinde dikkate alınmalıdır [78].

KYK tarafından belirlenen ihtiyaç listesine göre, bu programlar 4 ana başlık altında incelenmektedir.

Nizamiye binası

Yurt bloklarında barınan öğrencilerin güvenliğini, giriş çıkış kontrollerini sağlamak ve dışarıdan gelen misafirlere gerekli hizmetlerin verilmesi amacıyla projelerde nizamiye binasına yer verilmektedir (EK-1 nizamiye binası).

İdari bölümler

İdari bölümler proje tasarımına göre değişmektedir. Belirlenen ihtiyaç programı doğrultusunda idari birimler için bir kişilik çalışma düzeninde yurt müdür odası, bir kişilik çalışma düzeninde müdür yardımcı odası ve iki kişilik çalışma düzeninde idari bürolar tasarlanmaktadır. Bu tasarımlar doğrultusunda toplantı odası ve arşiv de ihtiyaç programına göre projede yer almaktadır.

Yurt ve yatak Ünitesi

Yurt blokları ihtiyaç programı öğrenci kapasitesi ve bu bağlamda ortaya çıkacak mekânlara göre şekil almaktadır. Öğrencilerin uyumak ve ders çalışmak için ihtiyaç duydukları alanlar kurum tarafından belirlenen metrekareler ve tefrişler doğrultusunda tasarlanmaktadır (EK-2 ihtiyaç programı).

Sosyal alanlar

Yurt blokları ihtiyaç listesi oluşturulurken sadece konaklama değil yeme-içme, alışveriş, eğlenme gibi aktivitelere de imkân sağlayacak mekânlar planlanmaktadır (EK-2 ihtiyaç programı). Öğrencilerin ihtiyaçlarına kısa sürede cevap verebilmesi için alışveriş alanları projelerde ihtiyaç programları doğrultusunda tasarlanmaktadır.

Konferans ve seminerlerin verilebileceği öğrenci kapasitesine uygun çok amaçlı salon ve salonun kendi ihtiyaçlarına hizmet edecek mekânlar, proje tasarımlarına uygun bir şekilde konumlandırılmaktadır

Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından belirlenen bu ihtiyaç programı içerisinde atölye çalışma salonu adı altında proje kapasitesine göre faaliyet odalarına yer verilmektedir.

Temel tasarım prensipleri

Temel tasarım prensipleri belirlenirken 3 aşama göz önünde bulundurulmaktadır. Bunlardan ilki genel yerleşim ve vaziyet kararları, daha sonra tip odaların çoğaltılması ile ortaya çıkan bina tasarımı, son olarak ise sosyal alanın tasarlanıp konumlandırılmasıdır.

Genel yerleşim kararları ve vaziyet planı tasarımı

Tasarımı yapılacak binaların üzerinde inşa edileceği ve çevre düzenlemesinin yapılacağı imar parselinin yer aldığı ihale alanı KYK tarafından belirlenmektedir. Kullanılacak olan arazi, üniversite kampüs alanı içerisinde ya da kampüse kolay ulaşılabilir bir alanda konumlandırılmaktadır.

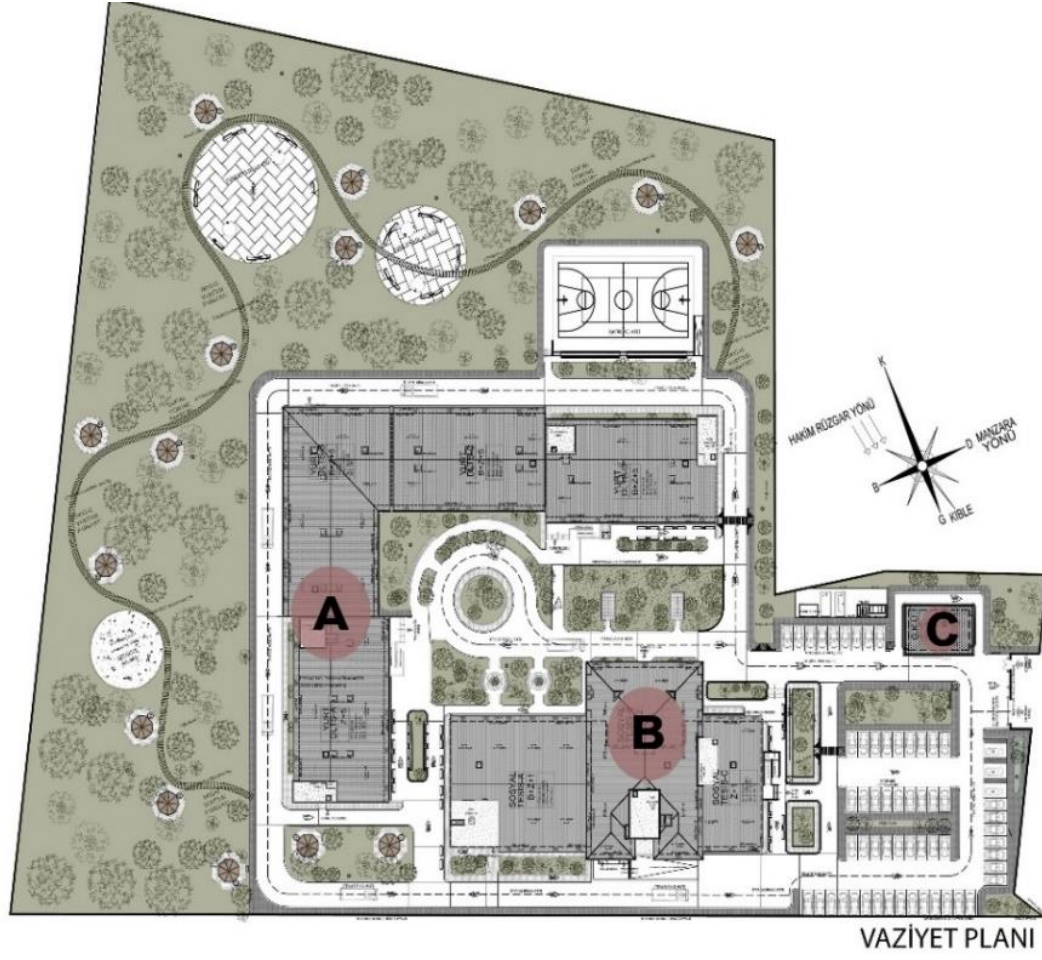
Peyzaj projesi yapısal tasarım kapsamında, arazi biçimlendirmesine, alan içi ulaşım (servis ve fonksiyon yolları, giriş, otopark bağlantıları vb.), engellilere ait erişilebilirlik kriterlerine uygun olarak yaya yolu, rampa, hissedilebilir yüzey, asansör, duraklar, yönlendirme levhaları, kılavuz çizgileri vb. planlanmaktadır [79].

Araziye yönelik yapılan analizler ışığında ve ihtiyaç programı kapsamında, önerilecek olan yapılar şekillendirilip ve konumlandırılmaktadır. Belirlenen araziye tasarlanacak olan yapılar fonksiyonel açıdan 5 bölümden oluşur. Bunlar: Giriş kontrol ünitesi (nizamiye), yatakhane, idari, sosyal ve teknik bölümlerdir. Bu bölümler birbirinden bağımsız olarak ya da yapı blokları birbirine eklenerek tasarlanmaktadır.

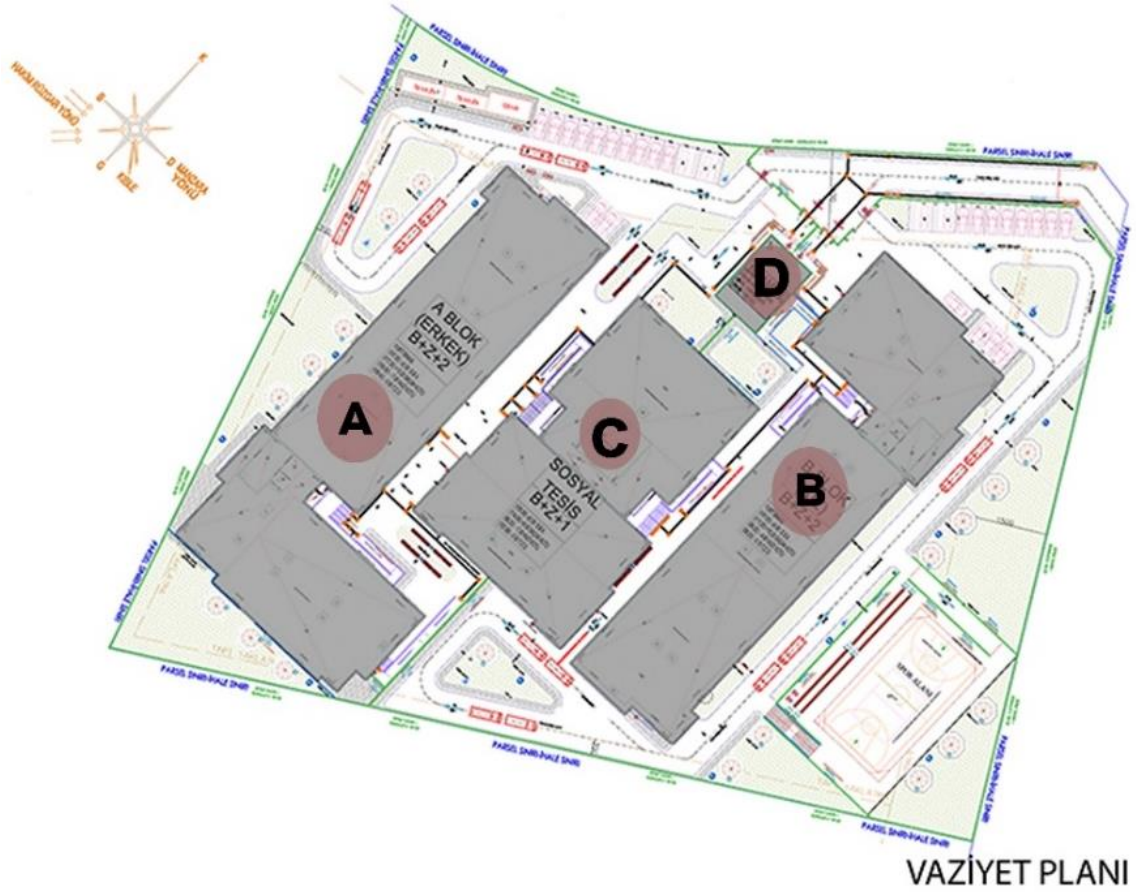
Bağımsız yapı blokları (fonksiyon ve cinsiyete göre ayrılma)

Bağımsız yapı blokları olarak önerilen tasarım yaklaşımında yapılar fonksiyonel olarak veya cinsiyete göre ayrılabilir. Fonksiyonel olarak ayrılan vaziyet çalışmalarında yurt bloğu/blokları, sosyal tesis ve nizamiye binası olarak tasarlanırken, cinsiyete göre ayırım yapılan plan çalışmalarında, yurt blokları ve sosyal tesis farklı cinsiyetlere de hizmet edebilecek şekilde konumlandırılarak çözümlenmesi önerilmektedir.

Bağımsız yapı bloklarına Kırşehir ve Bergama yurtları olarak verilebilmektedir (Şekil 3.9) (Şekil 3.10).

Şekil 3.7. Kırşehir 750 kişilik yurt projesi vaziyet planı A: yurt bloğu B: sosyal tesis C: giriş kontrol ünitesi (Nizamiye)

Şekil 3.8. Bergama 500 kişilik yurt projesi vaziyet planı A: yurt bloğu (Erkek öğrenci) B: yurt bloğu (Kız öğrenci) C: sosyal tesis D: giriş kontrol ünitesi (Nizamiye)

Bazalı Sistem Yapı Blokları

Bazalı sistem olarak önerilen tasarım yaklaşımında fonksiyonlar tek bir blokta toplanmaktadır. Sosyal tesis, öğrenci yatakhaneleri ve idari bölümler birbirleriyle bağlantılı ancak kendi içlerinde sağlanabilen sirkülasyonları ile mekânların kullanılabilirliğini arttırılmaktadır.

Amasya 750 kişilik yurt projesi (Resim 3.11)örneği incelendiğinde tüm fonksiyonların tek bir blok ile çözülmüş olduğu görülmektedir.

Şekil 3.9. Amasya 750 kişilik yurt projesi vaziyet planı A: yurt ve sosyal tesis bloğu

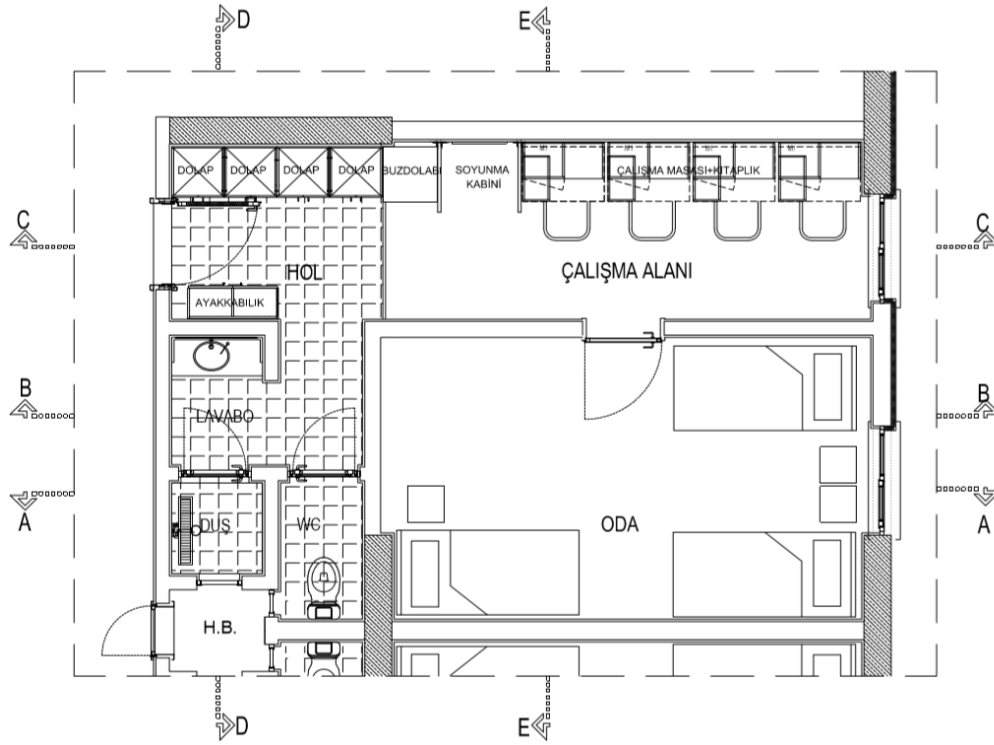
Yurt odalarının tasarımı

Öğrenci yurtlarında gerekli imkânların sağlanabilmesi adına odalardaki kişi sayıları önceden belirlemektedir. Kredi ve Yurtlar Kurumunu belirlediği üç kişilik normal odalar ve iki kişilik engelli odaları bulunmaktadır. Bu ölçüler kullanıcı ihtiyacına göre şekillendirilmiş olup 2 tiptir:

- i) 3 Kişilik odalar
- ii) 2 Kişilik odalar (engelli öğrenci odası)

3 Kişilik odaların tasarımı

3 kişilik tip odalar giriş holü, lavabo, wc, duş, dinlenme ve çalışma alanı bölümleri ile öğrencilerin uyuma, dinlenme, çalışma, kişisel hijyen ve temizlik gibi ihtiyaçlarına hizmet etmektedir (Resim 3.12).

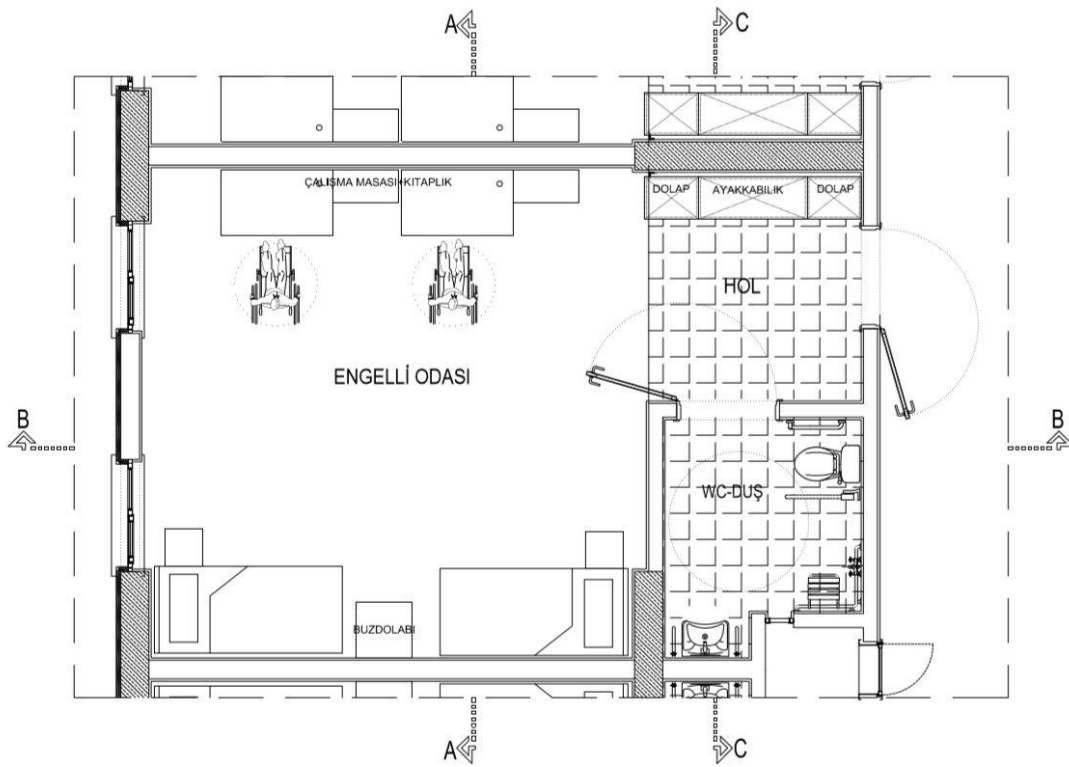
Şekil 3.10. 3 kişilik tip oda planı

Odalarda bulunan bölümler şu şekildedir:

- i) Giriş Holü: Yaklaşık 4.5 m² büyüklüğündedir. Ayakkabılık ve dolap ile tefrişlendirilmiştir.
- ii) Lavabo: Yaklaşık 3 m² büyüklüğündedir. Lavabo ve tezgâh altı dolap ile tefrişlendirilmiştir.
- iii) Duş: Yaklaşık 1 m² büyüklüğündedir. Duş başlığı ve duş bataryası ile tefrişlendirilmiştir. Bu mekân için mekanik havalandırma planlanmıştır.
- iv) Wc: Yaklaşık 1.35 m² büyüklüğündedir. Klozet ile tefrişlendirilmiştir. Bu mekân için mekanik havalandırma planlanmıştır.
- v) Oda: Yaklaşık 16.5 m² büyüklüğündedir. Yatakların bulunduğu kısımdır.
- vi) Çalışma Alanı: Yaklaşık 10.35 m² büyüklüğündedir. Çalışma masaları, giyinme kabini ve buzdolabı bu kısımda yer almaktadır.

2 Kişilik odaların tasarımı (engelli öğrenci odası)

Erişilebilirliği sağlamak amacıyla her yurt bloğunun zemin katında konumlandırılan engelli öğrenci odaları wc, duş-lavabolu olacak şekilde engelli kullanımına uygun (TS 9111 ulaşılabilirlik gerekleri) 2 kişilik olarak düzenlenmiştir. Engelli öğrenci tip odaları giriş holü, wc, duş, dinlenme ve çalışma alanı bölümleri ile öğrencilerin uyuma, dinlenme, çalışma, kişisel hijyen ve temizlik gibi ihtiyaçlarına hizmet etmektedir (Şekil 3.13).

Şekil 3.11. 2 kişilik engelli öğrenci tip oda planı

Odalarda bulunan bölümler şu şekildedir:

- i) Giriş Holü: Yaklaşık 5.50 m² büyüklüğündedir. Ayakkabılık ve dolap ile tefrişlendirilmiştir.
- ii) Lavabo/ Wc/ Duş: Yaklaşık 4.70 m² büyüklüğündedir. Engelli klozeti, lavabosu, duş başlığı ve duş oturağı ile tefrişlendirilmiştir.
- iii) Oda: Yaklaşık 28 m² büyüklüğündedir. Yatakların bulunduğu kısımdır.

Tip odaların çoğaltılması ve yurt bloklarının tasarımı

Yurt blokları tasarımında en önemli faktör Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun belirlemiş olduğu tip oda ölçüleridir. Belirlenen tip odalar bir araya getirilirken belirli yönetmelikler göz önünde bulundurulmaktadır. Tip odaların diziliminde yangın yönetmeliğinin belirlediği kaçış mesafelerinin sağlanması projelerde büyük önem taşımaktadır (Şekil 3.14). Bu kaçışların sağlanabilmesi için projelerde çözülen merdiven yerleri bu ölçüleri sağlayacak şekilde konumlandırılmaktadır. Konumlandırılan merdivenlerin sayısı yurt bloğunun kapasitesi ve yüksekliği gibi maddelere göre belirlenmektedir [80].

Ek-5/B Çıkışlara Götüren En Uzun Kaçış Uzaklıkları ve Birim Genişlikleri

Kullanım Sınıfı	Tek yön en çok uzaklık (m)		İki yön en çok uzaklık (m)		Birim genişlik için kişi sayısı				Çıkamaz koridor en çok uzaklık(m)	
	Yağmurlama Sistemi yok	Yağmurlama Sistemli	Yağmurlama Sistemi yok	Yağmurlama Sistemli	Kapı Açıklıklarında		Kaçış Merdivenlerinde	Rampalar ve Koridorlarda	Koridorlar	
					Dışarı çıkış kapısı	Diğer kapılar ve koridor kapıları			Yağmurlama Sistemi yok	Yağmurlama Sistemli
Yüksek Tehlikeli Yerler	10	20	20	35	50	40	30	50	10	20
Endüstri Amaçlı Yapılar ⁽¹⁾	15	25	30	60	100	80	60	100	15	20
Yurtlar, Yatakhaneler	15	30	45	75	50	40	30	50	15	20
Mağazalar, Dükkanlar, Marketler	15	25	45	60	100	80	60	100	15	20
Büro Binaları	15	30	45	75	100	80	60	100	15	20
Otoparklar ve Depolar	15	25	45	60	100	80	60	100	15	20
Okul ve Eğitim Yapıları	15	30	45	75	100	80	60	100	15	20
Toplanma Amaçlı Binalar	15	25	45	60	100	80	60	100	15	20
Hastaneler, Huzurevleri	15	25	30	45	30	30	15	30	15	20
Oteller, Pansiyonlar	15	20	30	45	50	40	30	50	15	20
Apartmanlar	15	30	30	75	50	40	30	50	15	20
⁽¹⁾ Kolay alevlenici malzeme üretimi yapmayan endüstriyel amaçlı yapılarda tek ve iki yönlü uzaklık ½ oranında artırılabilir.										
Not: Kaçış mesafeleri için, dış kaçış geçitlerinde yağmurlama sistemli binalardaki, açık otoparklarda ise yağmurlama sistemli otopark kaçış mesafeleri esas alınır.										

Şekil 3.12. Yangın yönetmeliği ek-5/b çıkışlara götüren en uzun kaçış uzaklıkları ve birim genişlikleri.

Tip odalar planlanırken engelli yönetmeliği göz önünde bulundurularak engelli odalarının zemin katlarda, direkt ulaşımın sağlanacak şekilde konumlandırılması önem taşımaktadır.

Sosyal alanların tasarımı

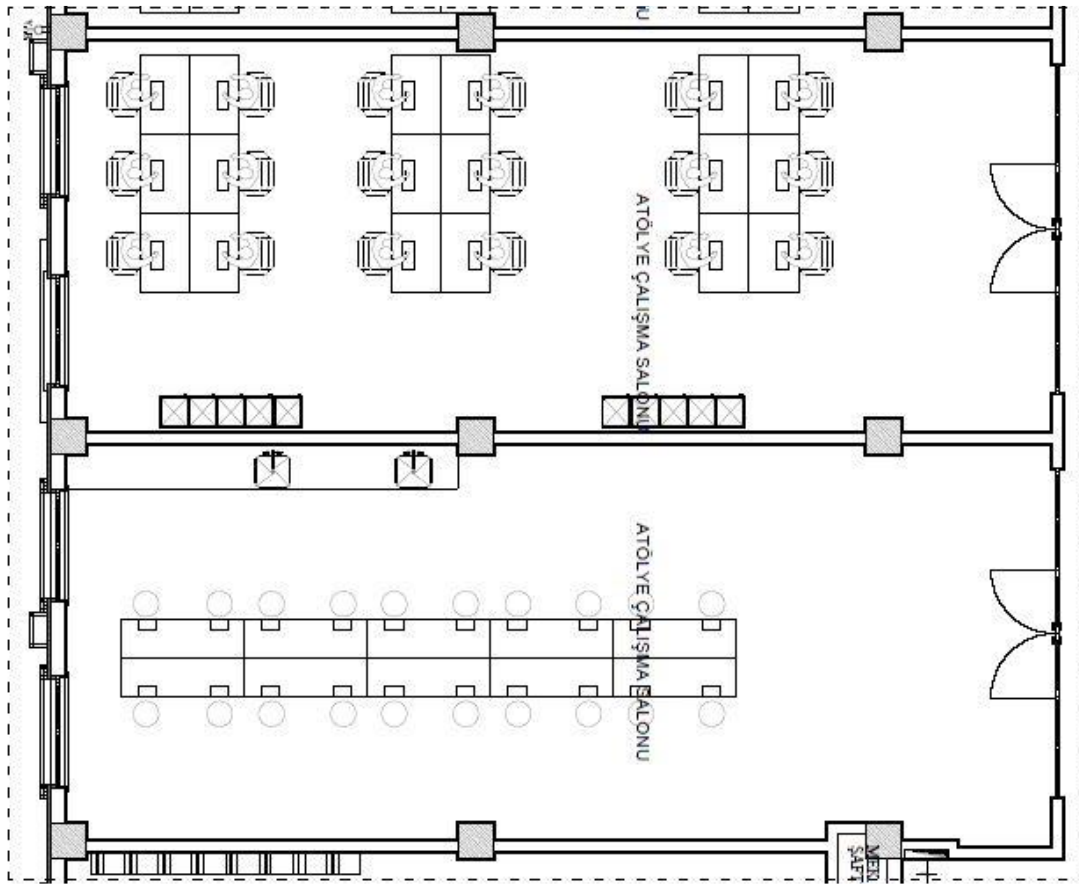
Yurt blokları sadece öğrencilerin barınma imkânlarını sağlayan mekânları değil aynı zamanda sosyalleşerek kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilecekleri mekânları da

barındırmaktadır. Öğrencilerin temel ihtiyaçlarından biri olan beslenme için sosyal tesis binalarında uygun mekânlar tasarlanmaktadır.

Yemekhane bölümüne sosyal tesis girişinden kolay ulaşım sağlanması dikkat edilen hususlardan bir tanesidir. Yurtta kalan öğrenci sayısının en az üçte birine hizmet etmesi beklenen yemekhaneler ve onun ihtiyaç programı proje içerisinde düzenlenmektedir.

Öğrencilerin sosyal ve kültürel anlamda aktifleşmelerine imkân sağlamak amacıyla sosyal tesis binalarında çok amaçlı salonlara yer verilmektedir.

Projenin kapsamına göre öğrencilerin birlikte aktivite yapmalarına olanak sağlayan birden fazla atölye çalışma salonu bulunmaktadır ve bu salonlar kullanım amacına göre farklı şekillerde tefrişlendirilmektedir (Şekil 3.15).

Şekil 3.13. İzmir-Bornova 1000 kişilik öğrenci yurdu atölye çalışma salonları

Öğrencilerin günlük ihtiyaçlarını karşılayacağı terzi, ayakkabı tamircisi ve market gibi mekânların giriş katlarda planlanarak ulaşımının kolaylaştırılması projelerde önem taşımaktadır.

Sosyal tesis tasarımında genç ofisin planlanması

Öğrencileri idare ile bir araya getirmeyi amaçlayan gençlik ofisleri sosyal tesiste büyük önem taşımaktadır (Resim 3.19) (Resim 3.20).

Genç ofisler mutfak nişi, çalışma ve dinlenme alanlarından oluşmaktadır. İdarenin talep ettiği tefriş elemanlarına göre tasarlanmakta olup, kullanılan tefriş elemanları şunlardır:

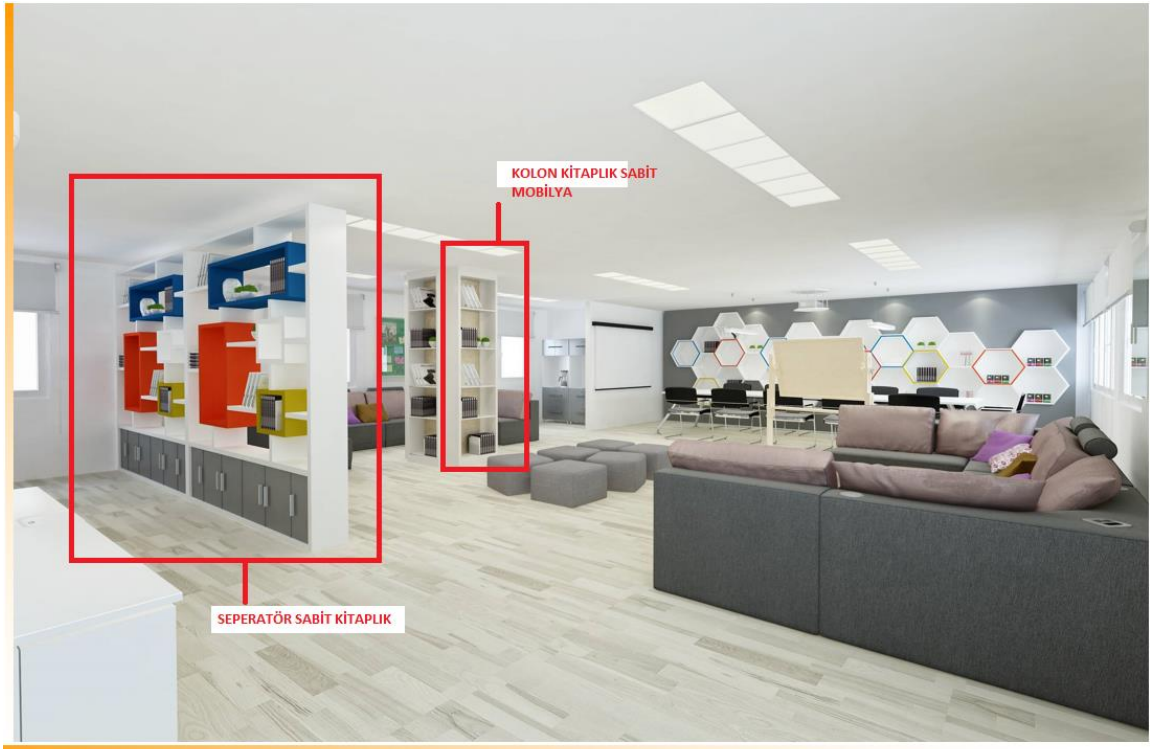
Seperatör kitaplık

- i) Kolon kitaplık
- ii) Çalışma ve toplantı masası
- iii) Dolap
- iv) Duyuru panosu
- v) Masaüstü kitaplık
- vi) Koltuk

GENÇLİK OFİSİ ÖRNEK ÇALIŞMA

Resim 3.17. Örnek genç ofis üst görünüm

Resim 3.20. Genç ofis oturma gruplarına ve kitaplığa bakış

Sosyal tesis tasarımıda idari bölümlerin tasarımı

Yurt binalarında yönetimin sağlanması amacıyla bulunan idari bölüm sosyal tesis blokları ile birlikte çözümlenmektedir. Sirkülasyonun sağlanması için ayrı bir giriş ile ulaşım sağlanması mekânların kullanılabilirliğini arttırmaktadır. Müdür yardımcısı için belirlenen minimum metrekareler dâhilinde müdür odası ile ilişkili olarak tasarlanmaktadır. İki kişinin çalışması düşünülen idari bürolar için tefrişlendirmeler, odanın tasarımına göre yerleştirilmektedir. Bu mekânlara hizmet etmesi amacıyla istenmiş olan wc ve çay ocağı projede bulundurulmaktadır. Gerekli çalışmaların yapılması adına Kurum tarafından istenen ebatlarda toplantı odası bulundurulmaktadır.

Tasarlanan yapılar ve içerikleri

Son yıllarda ülkemizde öğrencilerin konaklamaları için yurt yapılarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda devlet kurumlarının büyük katkısıyla yurt yapımına önem verilmektedir. Mevcut dönemde tasarlanan yurt yapıları bu kısımda örneklerle incelenecektir.

Konya (Selçuklu) 2000 kişilik yurt binası

Konya 2000 kişilik yurt projesi yaklaşık 54.000 m² lik bir arazi üzerinde tasarlanmıştır. Altı adet yurt bloğu, sosyal tesis, teshin merkezi ve nizamiye binası olmak üzere fonksiyonlara göre binalar ayrılmıştır. Üniversite kampüs alanı içerisinde bulunan yurt kompleksi öğrencilere ulaşım sağlamaktadır.

Arazide bulunan çevre şartları değerlendirildiğinde, yurtlar altı adet blok halinde çözümlenerek, araziye uygun şekilde konumlandırılması amaçlanmıştır. Yurt blokları tip proje olarak hazırlanmıştır. Engelli bloğu olarak düşünülen B ve C bloklarının zemin katlarında gerekli düzenlemeler yapılarak tip odalar engelli odası olarak tefrişlendirilmiştir.

Tip olarak planlanan yurt blokları kişi sayıları nöbetçi memur sayısı ve engelli öğrenci sayılarına göre farklılık göstermektedir (Şekil 4.19).

A BLOK ZEMİN KAT : 20 normal oda $20 \times 3 = 60$ öğrenci 1. KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci 3 TİP KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci $69 \times 3 = 207$ öğrenci TOPLAM : 207+69+60 = 336 ÖĞRENCİ	B BLOK ZEMİN KAT : 5 engelli oda $5 \times 2 = 10$ öğrenci 15 normal oda $15 \times 3 = 45$ öğrenci 1. KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci 3 TİP KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci $69 \times 3 = 207$ öğrenci TOPLAM : 207+69+53 = 331 ÖĞRENCİ	C BLOK ZEMİN KAT : 8 engelli oda $8 \times 2 = 16$ öğrenci 12 normal oda $12 \times 3 = 36$ öğrenci 1. KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci 3 TİP KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci $69 \times 3 = 207$ öğrenci TOPLAM : 207+69+52 = 328 ÖĞRENCİ
D BLOK ZEMİN KAT : 20 normal oda $20 \times 3 = 60$ öğrenci 1. KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci 3 TİP KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci $69 \times 3 = 207$ öğrenci TOPLAM : 207+69+60 = 336 ÖĞRENCİ	E BLOK ZEMİN KAT : 20 normal oda $20 \times 3 = 60$ öğrenci 1. KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci 3 TİP KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci $69 \times 3 = 207$ öğrenci TOPLAM : 207+69+60 = 336 ÖĞRENCİ	F BLOK ZEMİN KAT : 20 normal oda $20 \times 3 = 60$ öğrenci 1. KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci 3 TİP KAT : 23 normal oda $23 \times 3 = 69$ öğrenci $69 \times 3 = 207$ öğrenci TOPLAM : 207+69+60 = 336 ÖĞRENCİ TOPLAM : 2003 ÖĞRENCİ

Şekil 3.14. Konya 2000 kişilik yurt projesi kişi sayısı

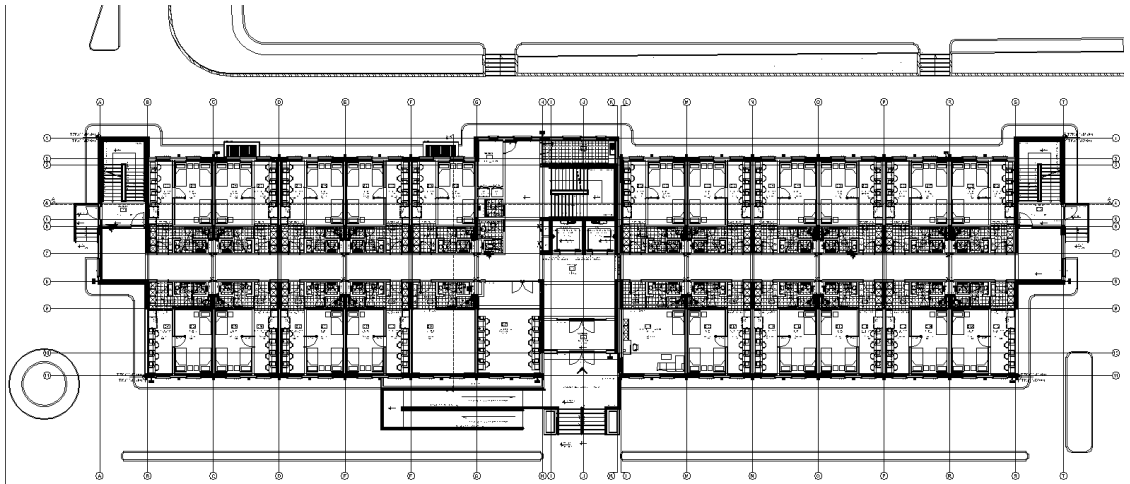
Sosyal tesis yapısı da blokların arasında konumlandırılarak, hem vaziyette ana girişi karşılaması hem de yurt bloklarının uygun şekilde ulaşımı sağlanması amaçlanmıştır.

Vaziyet ele alındığında, ana yoldan içeri girdiğimizde yurt binaları ve sosyal tesis için hizmet verebilen danışma güvenlik birimi karşılamaktadır. Oluşabilecek yangın gibi tehlike anlarında kolay müdahale edilmesine imkân sağlayan itfaiye ring hattına projede yer verilmiştir. Yeşil alan içerisine konumlandırılmış spor sahaları ve dinlenme mekânlarıyla kullanıcılara fiziksel aktivite imkânı sunmaktadır (Şekil 3.17).

Şekil 3.15. Konya 2000 kişilik yurt projesi vaziyet planı

Sosyal tesis içerisinde toplantı ve gösteri gibi organizasyonlara imkân sağlayan 337 kişilik konferans salonu ve sergi alanı, öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarına hizmet edecek olan tarzisi, marketi, kantini, mescidi ve sağlık personelinin yer alacağı müdahale odası en uygun şekilde tasarlanmıştır. Zemin katta vaziyet planı dikkate alınarak iki adet öğrenci girişi ve idareye hizmet edecek olan ek giriş tasarlanmıştır. Öğrenci girişlerini karşılayan koridorun sergi ve fuaye alanı olarak hem yemekhaneye hem de konferans salonuna hizmet etmesi amaçlanmıştır (Şekil 3.18).

Şekil 3.16. A blok zemin kat planı

Bergama 500 kişilik yurt binası

İzmir Bergama 500 kişilik yurt projesi yaklaşık 15.000 m² lik bir arazi üzerinde tasarlanmıştır. İki adet yurt bloğu (kız ve erkek), sosyal tesis ve nizamiye binası olmak üzere fonksiyonlara göre binalar ayrılmıştır (Şekil 3.19). Toplam inşaat alanı yaklaşık 15.000 m² dir.

A BLOK (ERKEK ÖĞRENCİ)	B BLOK (KIZ ÖĞRENCİ)
ZEMİN KAT :	ZEMİN KAT :
3 ENGELLİ ODA 3X2= 6 ÖĞRENCİ	3 ENGELLİ ODA 3X2= 6 ÖĞRENCİ
18 NORMAL ODA 18X3 = 54 ÖĞRENCİ	24 NORMAL ODA 24X3 = 72 ÖĞRENCİ
TİP KAT :	TİP KAT :
32 NORMAL ODA 32X3= 96 ÖĞRENCİ	29 NORMAL ODA 29X3= 87 ÖĞRENCİ
TOPLAM :	TOPLAM :
(96X2)+54+6 = 252 ÖĞRENCİ	(87X2)+72+6 = 252 ÖĞRENCİ

Şekil 3.17. Bergama 500 kişilik yurt projesi kişi sayısı

İzmir 500 kişilik yurt projesini tasarlamaya başlarken arazide bulunan kot farklılıkları dikkate alınarak kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı hizmet edebilecek 2 adet yurt bloğu tasarlanmıştır (Şekil 3.20).

Şekil 3.18. Bergama 500 kişilik yurt projesi vaziyet planı

İki farklı yurt bloğu için ayrı girişler tasarlanmış olup nizamiye ve sosyal tesis girişleri de bu bağlamda düzenlenmiştir. Alan içerisinde nizamiye ve sosyal tesis tek blok olarak çözümlenmiş olup farklı girişler tasarlanarak hem erkek yurduna hem de kız yurduna kolay ulaşımı sağlanmıştır.

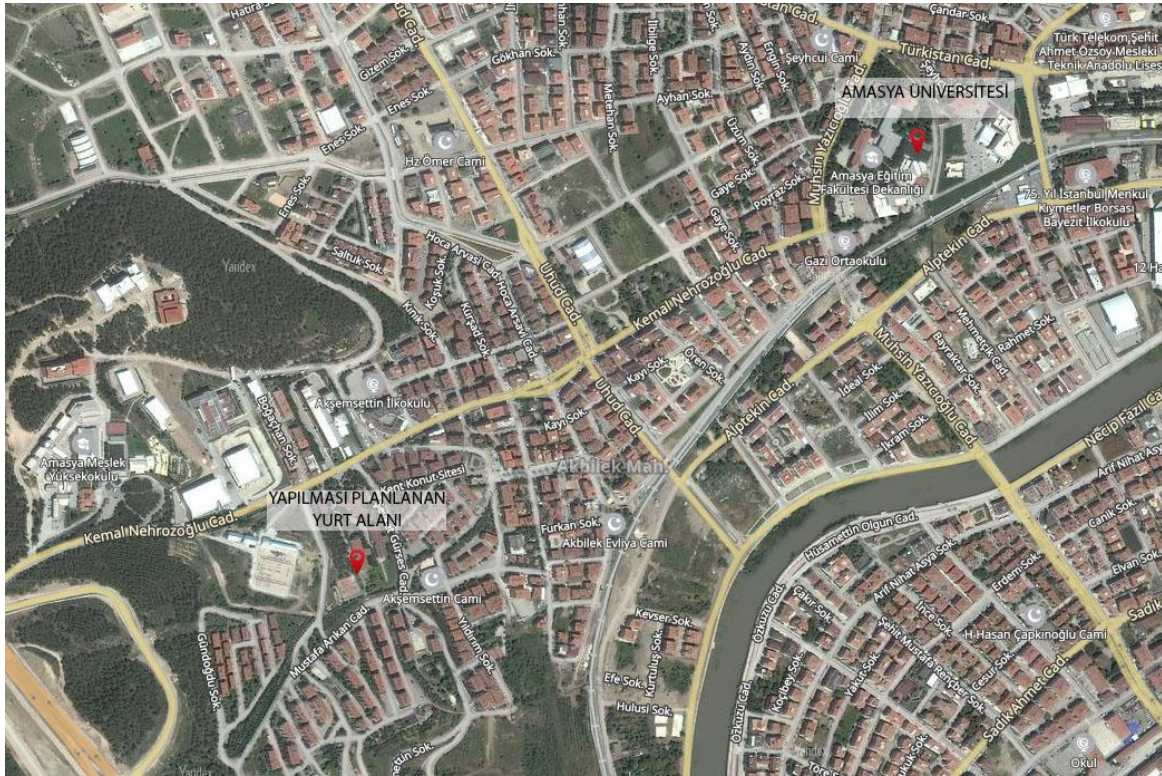
Yurt binaları tasarlanırken her iki blokta da engelli öğrencilerinin kolay ulaşımı için engelli odaları zemin katlarda tasarlanmıştır. Blokların zemin katlarında çözümlenen etüt salonları da öğrencilere rahat bir çalışma imkânı sunmaktadır. Yurt binalarından ayrı olarak çözümlenen sosyal tesis hem idari birimlere hizmet edebilecek hem de öğrencilerin tüm sosyal aktivitelerini karşılayabilecek şekilde tasarlanmıştır. Sosyal tesis içerisinde toplantı gösteri vb. gibi organizasyonlara imkân sağlayan 209 kişilik konferans salonu ve sergi alanı iki blok için ortak olarak çözümlenmiştir.

Öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarına hizmet edecek olan terzi market kantin mescit ve sağlık personelinin yer alacağı müdahale odası her iki blokta bulunan öğrencilere hizmet verebilecek şekilde tasarlanmıştır.

Zemin katta sosyal tesis için farklı kotlardan giriş verilerek öğrencilerin yemekhane, mescit, atölye çalışma salonlarına ayrı ayrı ulaşımı sağlanmıştır.

Amasya 750 kişilik yurt binası

Amasya 750 kişilik yurt projesi yaklaşık 24.000 m² lik bir arazi üzerinde tasarlanmıştır. Tek blok şeklinde çözümlenmiştir. Toplam inşaat alanı yaklaşık 55.000 m² dir. Üniversite kampüsüne yaklaşık 1.2 km uzaklıktadır. Öğrencilerin otobüs ve dolmuş kullanarak kolaylıkla ulaşımını sağlayabilmesi planlanmıştır (Resim 3.21).

Harita 3.1. Amasya 750 Kişilik yurt yapım alanı

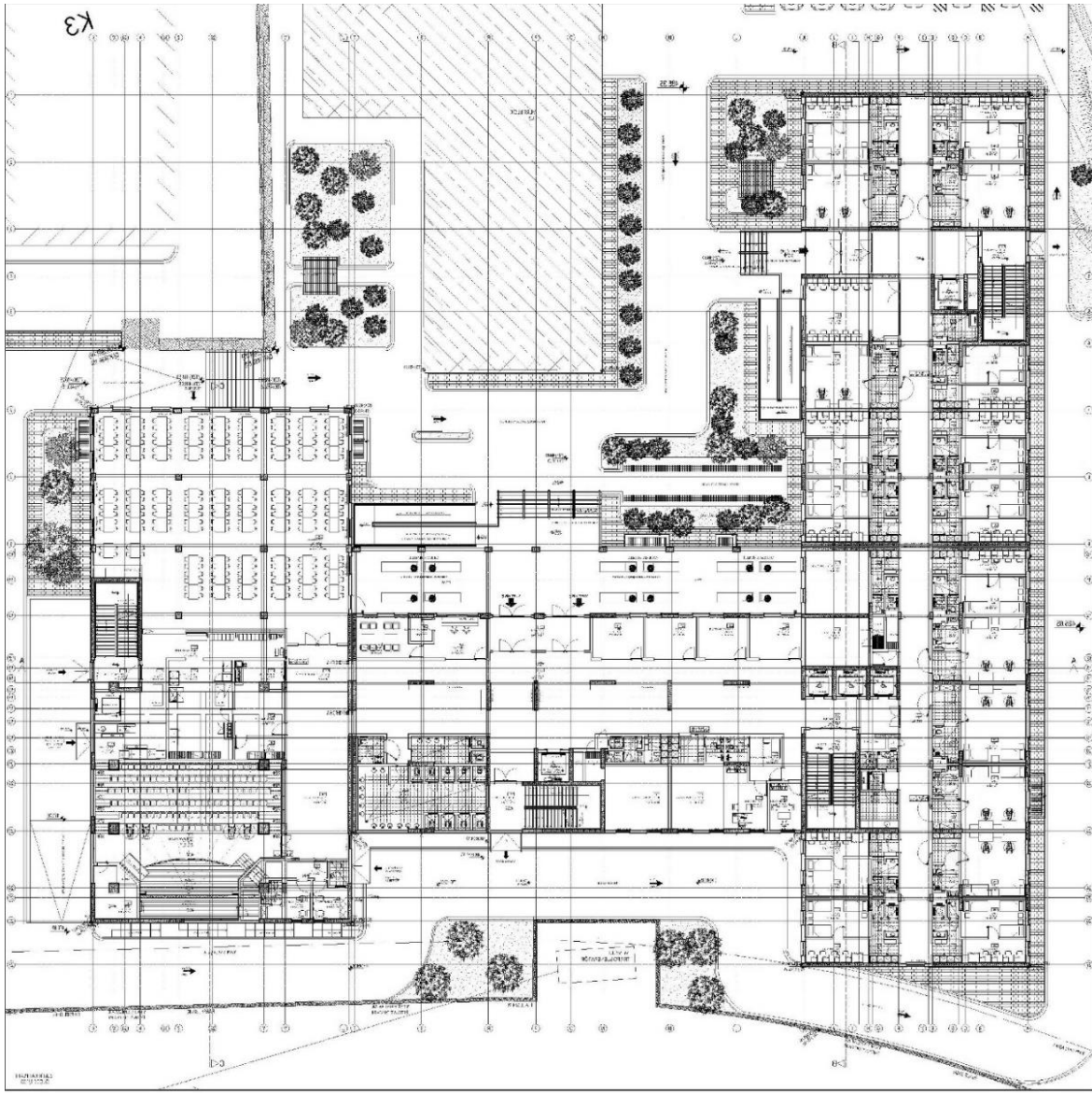
Şekil 3.19. Amasya 750 kişilik yurt projesi vaziyet planı

Yurt binası iki adet bodrum, zemin ve sekiz kattan oluşmaktadır. Yurt binası tasarımında dikkat edilen en önemli şeyler öğrencilerin sosyal tesis kısmına rahat bir şekilde ulaşımı ve ihtiyaçlarını karşılaması olmuştur. Bu bağlamda Konferans Salonu ve yemekhane öğrenci zemin katta tasarlanmıştır. Salon 209 kişilik kapasitede olup yemekhane kısmı da 296 öğrenciye aynı anda hizmet verebilmektedir. Yemekhane ile birlikte yurt bloğunda kantine de yer verilmiştir. Kantin ve önünde tasarlanan sergi alanı konferans salonuna da hizmet

edecek şekilde planlanmıştır. Yurt bloğunun güvenlik bölümü bina içerisinde girişi karşılayacak şekilde planlanmıştır. Zemin katta nöbetçi memur odaları, market, kuaför, terzi, ayakkabı tamircisi ve revir kısmı çözülmüştür (Şekil 3.21).

Engelli öğrencilerin ulaşımı düşünülerek tüm engelli odaları zemin kata alınmıştır. Zemin katta 7 adet engelli öğrenci odası 11 adet normal öğrenci odası bulunmaktadır. 1. Katta 19, tip katlarda 31 oda tasarlanarak toplamda 755 kişilik yurt kapasitesi sağlanmıştır.

İdari bölüm, atölye çalışma alanları ve mescit faaliyet odası birinci katta tasarlanmıştır. İdare bölümü için ayrı bir koridor verilerek hem kendi içinde ulaşımı sağlanmış hem de diğer fonksiyonlarla ayrılması planlanmıştır (Şekil 3.22).

Şekil 3.20. Zemin kat planı

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez kapsamında Osmanlı'dan günümüze yurt kavramının nasıl ortaya çıktığı ve nasıl şekillendiği konusunda bilgi sahibi olunmaktadır. Bu bağlamda yurt yapıları günümüzdeki haline ulaşmıştır.

Osmanlı devletinin kuruluşundan Erken Cumhuriyet'e kadar ki dönemde asli eğitim yapısı medreseler olarak kabul edilmektedir. Talebeler ise bu medrese yapılarında konamaktadırlar. Zamanla Osmanlı Devleti, gerileme ve dağılma döneminde yeni eğitim sistemi arayışları içerisine girmiştir. Bu arayış ile merkezi otoriteyi sağlamak, eğitim kalitesini arttırmak isteyen Osmanlı Devleti, eğitim sisteminin iyileşmesi için farklı eğitim kurumları açarak Avrupa eğitim sistemini örnek almaya çalışılmıştır. Fransız eğitim sisteminden etkilenilmiş ve sıbyan mekteplerinin talebe yetiştirdiği orta öğretim kurumları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Kız öğrencilerin aktif olarak eğitime katılması, pozitif ilimlere ağırlık verilmesi ve öğrenci sayısındaki artış ve eğitim sistemindeki değişiklik rüştiye, sultaniye ve idadi mekteplerini ortaya çıkarmıştır. Rüştiyelerin artması ile yapı yetersizliği nedeniyle konak, cami gibi yapılar kullanılmaya başlanmıştır. Sultaniye ve idadi mektepler hızlı bir artış göstermesi ile yapı ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde Osmanlı devletinin siyasal durumunun kötü olması ve eğitim sistemini iyileştirme çabaları ile daha çok mevcut yapıların, eğitim yapılarına dönüşmesini sağlamıştır. Mevcut yapılar genellikle rüştiye mekteplerince kullanılırken, askeri ve idadi mekteplerde yatılı okul ve örgün eğitim sistemi beraber yürütölmekteydi.

Cumhuriyetin ilanı ve eğitim alanındaki reformlar nedeniyle eğitim yapıların artmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin şehir dışlarında eğitim görmeleri sonucu talebeler için bir konaklama ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda devletinde desteği ile vakıf ya da özel kişilerce yurt yapıları yapılmaya başlanmıştır.

İlk zamanlar öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacağı birer barınma yuvası olan yurtlar günümüze gelinceye kadar birçok faktöründe etkisiyle günümüz yurt yapılarına

dönüşmüştür. KYK’ nun belirlediği standartlar çerçevesinde, yönetmeliklere uygun olarak belirli kişi sayısını göz önünde bulundurulması ile günümüz yurt yapıları inşa edilmektedir.

Osmanlı dönemi eğitime yönelik konaklama yapılarının günümüz yurt yapılarına dönüşmesine bir çok faktör etkili olmuştur (Şekil 5.1).

OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE YURT YAPILARININ ORTAYA ÇIKMA VE DEĞİŞME SEBEPLERİ		
	OSMANLI DEVLET’İN DE	GÜNÜMÜZDE
Konaklama ve eğitim yapıları	Aynı yapı içinde	Farklı yapılarda
Kullanılan tefrişler	Az, küçük, minimal	Çok ve Kompleks
Yönetmelikler	Yok	deprem , inar, otopark asansör vb. gibi yönetmelikler sonucu ortaya çıkan mekanlar sığınak, güvenli holler, engelli rampaları vb.
Teknolojinin ilelemesi (makineleşme) sonucu ortaya çıkan mekanlar	ana mekanlar derslikler, hücre birimleri, avlu vs.	makine daireleri, kazan dairesi, jeneratör odası, pano odası, projeksiyon odası vb.
İhtiyaca yönelik tasarımın şekillenmesi	avlu etrafındadizilen birimler eyvanlı bölüm	tıp odaların bir araya gelmesi ile şekillenen bina
Beğeni algısının değişmesi	Dönemin estetik algısını yansıtmaktadır.	modern dönem içinde aynı tip düz tasarımlar yapılmaktadır.
Kültür algısının değişmesi	Revak ,eyvan, avlu,kemer, kubbe gibi geleneksel öğeler kullanılmakta ve çok yüksek yapılar yapılmamaktaydı.	Hızlıve pratik tasarım ile düz yapılar yapılmakta cephe süslemeleri ile yapıya farklılık verilirmeye çalışılmaktadır.
Kullanılan malzeme değişimi	Taş, ahşap ve tuğla kullanılmakta ve el işçiliğine önem verilmektedir.	Betonarme, çelik yapının ana taşıyıcıları olarak kullanılmaktadır. daha kısa sürede inşa edilen yapılar ortaya çıkmaktadır.Genişaçıklıklar daha rahat bir şekilde geçirilken kemer,tonoz,kubbe gibi elemalar sadece görselolarak kullanılmaktadır.
Talebe sayısı	Çoğunlu erkek öğrencilerden oluşan talebe sayısı günümüze göre azdır.	Kız öğrenci ve erkek öğrenci sayısının fazla olması ile konaklama ihtiyacı ortaya çıkmıştır.
Talebe cinsiyeti	Medreselerde genellikle erkek talebe bulunmaktadır.	Karma sistem ile hem erkek hemde kız öğrenci yurtlarına ihtiyaç duyulmaktadır.
M2 İhtiyacının değişmesi	temel ihtiyaçlara yönelik m2 hesabı yapılmaktadır.	İhtiyaçların ve lükslerin değişmesi ile m2 ihtiyacında da değişiklikler olmaktadır.
İhtiyaç programının tasarıma yön vermesi	Belli bir yönetmelik bulunmadığı için ihtiyaca yönelik medrese yapıları ve programları oluşturulmaktadır.	Yurt yapıları için belirlenen ihtiyaç programına uyulması gerekmektedir.
Eğitim Sistemi	esas olan uygulamalı dini eğitim olurken yanında pozitif ilimlere yer verilmektedir. Bu sebeple medrese içinde dini yapılara mutlaka yer verilmektedir.	Pozitif ilimler esas eğitim müfredatının temelini oluşturmaktadır. İsteyen için dini eğitimin verildiği eğitim yapılarıda bulunmaktadır.

Şekil 4.1. Osmanlı devletinde günümüze kadar yurt yapılarının ortaya çıkma ve değişim sebepleri

Geçmişteki eğitime yönelik konaklama yapıları ile günümüz yurt yapıları arasındaki farklar 6 ana başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar;

- i) Kişi sayısı
- ii) Avlu kurgusu
- iii) Lokasyon
- iv) Kat adedi
- v) Tip oda
- vi) Teknolojiye bağlı malzeme değişikliği
- vii) Teknolojiye bağlı tefrişlerin farklılaşması
- viii) Eğitim Sistemi

Kişi sayısı

Nüfusun artması kız öğrencilerinde eğitime katılımları ve öğrenci sayısındaki artış eğitime yönelik konaklamaya duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Osmanlı’ da eğitim ve konaklama yapılarının tek bir yapıda olması günümüzde farklılaşmış ve yurt yapılarının eğitim yapılarından ayrı olmasına sebep olmuştur. Bu ayrımın en önemli sebeplerinden biri öğrenci sayısındaki artış ve buna bağlı olarak yükseköğretim yapılarındaki artıştır.

Öğrenci sayısının artması ile daha büyük yapılar ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerinde aktif olarak eğitime katılması da günümüz yurt yapılarını ortaya çıkaran etmenlerdendir. Öğrenci cinsiyetine göre yurt binaları tasarlanarak, ihtiyaç duyulan yurt kapasitesinin sağlanması gerekmektedir. Bu yapılar sadece öğrencilerin konaklama gibi temel ihtiyaçları değil aynı zamanda sosyalleşmenin sağlayan kurumlardır.

Genellikle ilgili kurum Yurtkur genel müdürlüğünce inşaat ve emlak daire başkanlığı tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde m² kurallarına göre yapılması zorunludur. Tasarlanan yurt yapılarında kişi sayılarına göre ihtiyaç programına uyulması gerekmektedir. Kişi sayısı arttıkça ihtiyaç duyulan m² miktarı da kurum tarafından belirlenen ihtiyaç programına göre artış göstermektedir. Metrekare artışı bina büyüklüğünü ve yüksekliğini de etkilemektedir.

Avlu kurgusu

Avlu ilk çağlardan günümüze kadar birçok farklı amaçla kullanılmıştır. İlk olarak megaron yapılarıyla başlamış, sonraları Selçuklu ve Osmanlı'da ki konut, idari, dini ve ticari yapılarda da kendini göstermiştir (Resim 4.1).

Avlu kurgusu Osmanlı dönemi eğitim yapıları için vazgeçilmez bir eleman olarak kabul edilmektedir. Medrese yapılarında da sıkça görülen avluların günümüz yurt yapılarında fonksiyonunu bir şekilde devam ettirme isteği gözlemlenmektedir.

Avlu kurgusunun fonksiyon açısından toplayıcı ve dağıtıcı bir özelliği bulunmaktadır. Ayrıca avlu medrese gibi eğitim yapılarını içerden kollektif, dışardan ise sağır bir yapı olmasına sebep olmaktadır. Avlu işlevsel olarak güvenliği sağlayan bir eleman olarak da kabul edilmektedir.

Günümüzde yurda ihtiyaç duyan öğrenci sayısının artması ve teknolojinin getirdiği bazı olanaklar neticesinde yurtlar büyük ve çok katlı yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yer tasarrufu, çok katlı olması gibi faktörler avlu fonksiyonunu bina bazından farklı olarak genel yerleşimde kendini göstermektedir.

Osmanlı dönemi hücre yapıları, öğrenci sayısının az olması, eğitim ve eğitime yönelik konaklama yapısının tek bir yapıda bulunması ve arazilerin geniş kullanımı ile avlu yapısının ortaya çıkmasına sebep olurken günümüz yurtlarında bu faktörlerin değişmesi ile avlu fonksiyonu net olarak gözlemlenememektedir (Resim 4.2).

Resim 4.1. Fazıl Ahmet Paşa medresesi [81]

Resim 4.2. İzmir Bergama 500 Kişilik yurt projesi render çalışması

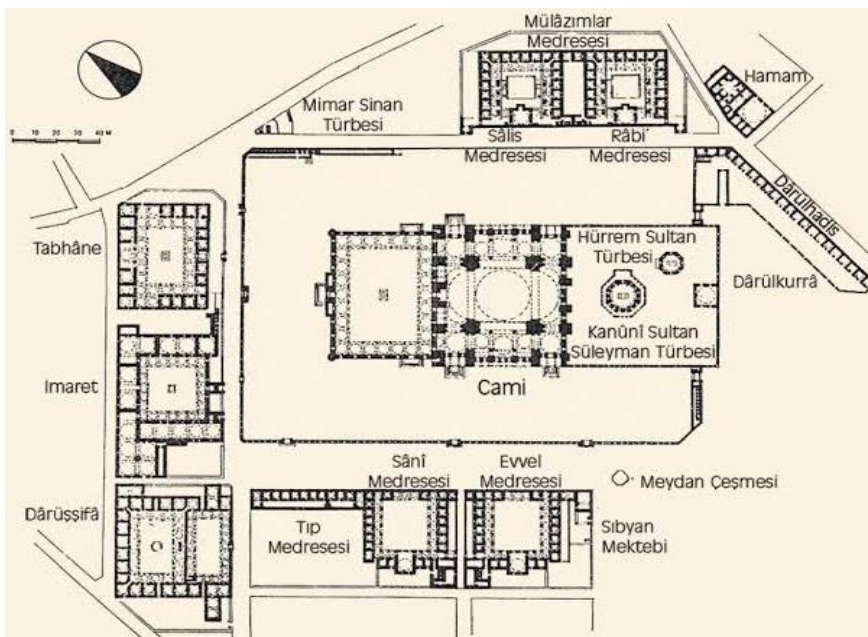
Lokasyon

Osmanlı’ da teknolojinin günümüze nazaran kısıtlı olması ulaşımı da etkilemektedir. Bu sebeple öğrencilerin eğitim aldıkları ve barındıkları mekânlar birbirine çok yakın veya olarak aynı bina içinde çözümlenmiştir.

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile ulaşım daha kolay hale gelmiş olsa bile öğrencilerin konakladıkları yurt yapıları ve eğitim aldıkları eğitim yapılarını olabildiğince yakın yapma eğilimi hala devam etmektedir. Bu durum öğrencilerin kolay bir eğitim süreci geçirmelerine yardımcı olmaktadır.

Teknoloji ulaşımın kolay bir hale gelmesinde önemli bir adımdır. Günümüz vasıtalarının kullanımı yurt binalarını eğitim yapılarından uzakta yapılmasına da olanak sağlamıştır. Yurtların, lokasyon açısından olabildiğince eğitim yapısına yakın konumlandırılması amaçlanmıştır.

Osmanlı devletindeki külliye yapıları günümüz kampüs fikriyle bağdaşmaktadır. Külliye içinde bulunan, yemekhane, konaklama, eğitim bölümleri günümüzdeki kampüslere büyük benzerlik göstermektedir (Şekil 4.2). Bu sebeple yurt lokasyonu geçmişten gelen bir alışkanlığın devamı niteliği taşımaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.2. Süleymaniye Külliyesi yerleşim planı [82]

Şekil 4.3. ODTÜ yerleşkesi vaziyet planı

Kat adedi

Osmanlı döneminde erkek öğrencilerin eğitime katılmaları ve talebe sayısının az olması nedeniyle çok katlı olmayan avlulu ve avlu etrafındaki hücre birimleri konaklamalarını büyük oranda karşılamaktadır.

Günümüzde teknolojik imkânların gelişmesi ile çok katlı yapıların yapılması kolaylaşmış ve artan öğrenci sayısının konaklama ihtiyacını karşılanması istenmektedir. Bu nedenle çok katlı yapıların yapıldığı gözlemlenmektedir.

Arsa kullanımı, kullanılan fonksiyonlar, talebe sayısı gibi faktörler kat adedinin belirlenmesinde önemli etkenler olarak kabul edilmektedir.

Günümüz yurt yapılarında tekrar az katlı yapılara dönüşme isteği baş göstermektedir. Bu bağlamda yeni yapılan yurt yapıların Osmanlıdaki gibi az katlı konaklama yapılarına dönüşümü gözlemlenmektedir. Bu durum verilen arazinin büyüklüğü, öğrenci sayısı kapasitesi, tasarımında etkisiyle değişiklik göstermektedir.

Tip oda

Osmanlı devletinde öğrenciler hücre adı verilen birimlerde konaklamaktadırlar. Osmanlı öncesi Anadolu medreselerinde öğrenci hücreleri medresenin iki yan kanadına yerleştirilmiştir.

Genellikle hücre birimine avlunun etrafını saran revaklardan girilmektedir. Hücre birimleri içerisinde yatak, ocak duvarda dolap olarak kullanılan niş ve bazen dolap bulunmaktadır. Hücre yapıları yan yana dizilmiştir tek kişilik veya çok kişilik olarak tasarlanmıştır. Genellikle üst kısmı tonoz veya kubbe ile kapanmış, gün ışığından faydalanmak için pencere bulunmaktadır.

Tek bölümden oluşan hücre yapıları günümüz oda tiplerinden farklıdır. Hücre odalarında konaklayan talebelerin odalarında banyo tuvalet ve mutfak gibi bölümler bulunmamaktadır. Medrese dışında hamam bulunurken imaret bölümünde ise yemek ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Günümüz öğrenci yurtlarında oda tipleri yaşama, çalışma, banyo, tuvalet ve kimi zaman da mutfak görevi gören mekânlarda bulunmaktadır.

Günümüz öğrenci yurtları tip odalarında ise teknolojinin getirdiği imkân dâhilinde ocak bulunmazken, yatak, dolap, buzdolabı, çalışma bölümünde çalışma masası, sandalye, aynı zaman da tuvalet ve wc bölümü bulunmaktadır.

Teknolojiye bağlı malzemenin değişimi

Osmanlı döneminde yapılar genellikle kâgir sisteme yapılmıştır. Malzeme olarak ise genellikle taş ve ahşap tercih edilmiştir. Kâgir yapılarının en büyük problemi geniş açıklık geçmek için kubbe, kemer, yarım kubbe, tonoz, payanda gibi mimari elemanların kullanılmasını zorunlu hale getirmesidir (Resim 4.3).

Özellikle eğitim, dini, ticari ve idari yapılarda çok sayıda insanı bir arada bulundurmak için geniş mekânlara ihtiyaç duyulmaktadır. Zamanla malzeme bilgisinin gelişmesi ile

betonarme ve elik sistemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Günümüzde betonarme iskelet yapıların inşasının kolay ve hızlı olması, bu sistemlere geçiş sağlamıştır.

Demir, cam ve betonun kullanılması ile yapılar çok katlı geniş kompleks bir hale gelmiştir. Bu kompleks ve büyük yapılar daha çok sayıda öğrencinin konaklama ihtiyaını karşılamaktadır (Resim 4.4).

Malzeme değişikliği günümüz yapılarının Osmanlı dönemi yapılarından farklı görünmesine sebep olmaktadır. Günümüz yurt yapılarında tasarımdan ziyade cephe süslemelerine ağırlık verilmesi sanatsal yapıların yerine fabrikasyon yapıların inşa edilmesine neden olmaktadır. Taş ve ahşap işçiliği, vitray sanatı sonucu üretilen ve mimaride kullanılan eserler yerini fabrikada üretilen malzemelere bırakmıştır.

Resim 4.3. Yıldırım Medresesi [83]

Resim 4.4. Konya 2000 kişilik öğrenci yurdu render çalışması

Tefrişlerin farklılaşması

Alet kullanımı ilk çağlardan günümüze kadar süregelen bir olgudur. Aletler ve eşyalar medeniyetlerin gelişmişliklerinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Her alet kendi dönemi içerisinde teknolojik, kültürel ve fiziki şartlara göre değişiklik gösterebilmektedir.

Osmanlı devleti dönemi tefrişleri ile günümüz tefrişleri kıyaslandığında önemli farklılıklar görülmektedir.

Osmanlı devletinde hücre yapıları talebelerin konakladıkları odalar olarak tanımlanmaktadır. Bu hücre yapıları içerisinde kişi sayısına göre yatak, dolap veya dolap görevinde kullanılacak niş, ocak, halı, rahle gibi eşyalar bulunmaktadır (Resim 4.6).

Günümüz yurt yapılarındaki öğrenci odalarında ise yatak, masa, dolap, buzdolabı, kitaplık, sandalye gibi tefrişler bulunmaktadır. Osmanlıda günlük yaşam faaliyetleri (yemek yeme, ders çalışma, ibadet, sohbet, uyuma gibi.) yere yakın yapılırken, günümüzde bu tip yaşamsal faaliyetler göz hizasına ve oturma hizasına taşınmıştır. Teknolojinin de etkisi ile geçmişteki tefrişler günümüz eşyalarına dönüşmüştür (Resim 4.5).

Günümüz yurt odaları bu tefrişlere göre şekillenmektedir. Kişi sayısındaki artış tefriş sayısını ve oda büyüklüğünü de etkilemektedir.

Resim 4.5. Günümüz KYK yurt odası iç görünümü

Resim 4.6. Osmanlı dönemi talebe hücresi restitüsyonu

Eğitim sistemi

Osmanlı’ da sıbyan mekteplerinde başlayan eğitim süreci medreselerde devam etmiştir. Bu dönemde din esaslı eğitim sisteminin yanı sıra pozitif ilimlerde verilmektedir. Osmanlı medreselerinde Kitap geçme programı ile talebeler eğitim alırken, günümüzde müfredat program sistemine göre düzenlenmiştir.

Osmanlı’da esas eğitim yapıları olarak kabul edilen medreselerde eğitim talebenin konakladığı hücre yapısında da devam ederken aynı zaman da eğitim için tek mekân yeterli bulunurdu. Günümüz yurtlarında eğitim ve konaklama yapısının ayrı tutulması oda içinde de devam etmiştir. Hem mekânsal hem yapısal olarak eğitim yapıları ve konaklama yapıları ayrı tutulmuştur.

Eğitim sistemindeki değişikliğin günümüz yurt yapılarının ortaya çıkışında önemli bir yere sahip olduğu kanısına varılmaktadır. Özellikle karma eğitim ve müfredat sistemine geçilmesi ile yurt yapılarının eğitim yapılarından ayrılmasına yol açmıştır. Bu durumun sonucunda eğitim yapıları ve yurt yapıları gelişerek sayıca artmıştır.

Sonuç olarak Osmanlı dönemi eğitim yapılarının mimari açıdan günümüz dönemi eğitim ve konaklama yapılarının sentezi olması ve zamanla ayrı yapılarda tasarlanması günümüz ihtiyaçlarına yönelik ayrılması ile sonuçlanmıştır. Teknolojinin gelişmesi yeni mekânlara ihtiyaç duyulmasına sebep olmaktadır. Kişi sayısının artması, karma sisteme geçilmesi, erkek öğrenciler kadar kız öğrencilerinde eğitime aktif olarak katılmaları ile öğrencilerin konaklama ihtiyaçlarına karşılık kız ve erkek öğrenci yurtları ortaya çıkmaktadır.

Geçmişten günümüze yurt ve eğitim yapılarının incelenmesi, günümüzden geleceğe yurt ve eğitim yapılarının şekillenmesi konusunda yardımcı olması amacı önemsenmiştir. Bu faktörlerin etkisiyle geleceğe ışık tutması açısından ve günümüzde tasarlanan yurt yapılarının gelecekte nasıl, ne şekilde değişim ve dönüşüm geçireceği konusunda yardımcı olması amaçlanmaktadır.

Gelecekte yurt kavramının değişimi; dönemin mimari anlayışı, eğitim sistemi, toplumun dini ve kültürel yapısı, siyasi etkenler, öğrenci kavramı ve müfredata bağlı olarak da şekillenmesinin mümkün olduğu tez kapsamında gözlemlenmektedir. Osmanlı dönemi

eğitim ve eğitime yönelik konaklama yapılarındaki estetik kaygı ile günümüz konforlu barınma sisteminin entegre edilmesi ve bir çok talebenin konaklama ihtiyaına cevap verilmesinin amaçlanması önemli bir çıkarımdır.

Az katlı, konforlu, eğitim yapısına olan ulaşımın kolaylıkla sağlanması, teknolojinin kullanıldığı, sosyalleşmenin ve sağlıklı ders çalışma imkânlarının sağlandığı, yurt yapılarının yapılması, kurumlarca ve talebelerce de desteklenmektedir. Bu bağlamda yurt yapıları yukarda belirtilen parametreler ışığında tasarlanarak gelecekte yapılacak yurt yapılarının tasarım kararlarına yardımcı olması hedeflenmektedir.

KAYNAKLAR

1. İnternet: Yurt tanımı, URL: <http://sozluk.gov.tr/> ,Son Erişim Tarihi:28.11.2019
2. Demirarslan, D. (2011). Osmanlı Barınma Kültüründe Harem Olgusu ve Mekân Tasarımına Etkileri, *Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bülteni*. 1(1).
3. Çopuroğlu, Y. C. (2015). İnsan, Çevre, Kültür Etkileşimi Çerçevesinde Barınma Kültürü. *Millî Folklor Dergisi*, 57, 47.
4. Akyüz, Y. (2014). *Türk Eğitim Tarihi MÖ. 1000- MS.2014*, Ankara: Pegem Akademi, 2.
5. Bozkurt, S. G. (2013). 9.yy da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry*, 2(62), 38, 39.
6. Bozkurt S. G. (2013). Anadolu'da Geleneksel Konut ve Avluların Özellikleri ile Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry*, 1(63), 71.
7. Hasol, D. (1990). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul: Yem Yayınevi.
8. Bektaş C. (1996). *Türk Evi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
9. Erdoğan E. (1996). *Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
10. Bozkurt S. G. (1997). Türk Evinin Tarihçesi. *Journal of the Faculty of Forestry*, 2(62), 40.
11. Arseven C. E. (1984). *Türk Sanatı*, İstanbul: Cem Yayın Evi.
12. Dikmen Ç. B. ve Toruk F. (2015). Geleneksel Göynük Evlerinin Mekânsal Yapısı ve Koruma Önerileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 110.
13. Fındıklı E. B. (2016). Uğur Tanyeli'nin Mimarlık Tarih Yazımında Barınma Kültürünün, Özel ve Kamusa Alanın Jeneolojisi, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırma Dergisi*, 15, 100.
14. Bakan, H. (2013). Analitik Hiyeryaşı Yöntemiyle Üniversite Kurulması Uygun Olan İlçelerin Belirlenmesi, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 46.
15. Dağ, M. ve Öymen, H. R. (1974). *İslâm Eğitim Tarihi*, Ankara: Milli Eğitim Basım Evi, 121.

16. İnan, A. (1972). *Kayseri Gevher Nesibe Şifaiyesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2.
17. Akyüz, Y. (1985). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
18. Öztuna, T. Y. (1964). *Başlangıcından Zamanımıza Kadar Türkiye Tarihi (Selçuklular ve Anadolu Beylikleri)*. Konya: Hayat Kitapları, 556.
19. Boy, A. Medreselerin Kısa Bir Geçmişi ve Kayseri Medreseleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 57-73.
20. Yazıcı, N. (2002). *İlk Türk-İslâm Devletleri Tarihi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 342.
21. Sözen, M. (1970). *Anadolu Medreseleri-I*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, 213.
22. Sözen, M. (1970). *Anadolu Medreseleri-II (1970)*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, 63.
23. İbrahimgil, Z. *Kişisel Arşiv*, Konya Sırçalı Medrese.
24. Dağ, M. ve Öymen, H. R. (1974). *İslâm Eğitim Tarihi*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 64-65.
25. Demiral, Y. (1999), *Erken Dönem Osmanlı Medreseleri 1300-1500*, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Kültür Bakanlığı Yayınları.
26. İnternet: Yavuz Sultan Selim Mektebi plan şeması, URL: <http://www.erhanuludag.com/tr/osmanlida-sibyan-mektepleri-gelisimi> , Son ErişimTarihi: 30.11.2019
27. Demirtaş, Z. (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretim, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 174.
28. Demiralp, Y. (2006). Osmanlı Dönemi Anadolu Medreselerinde Örtü ve Erken Osmanlı Medreseleri İle Karşılaştırma, *Sanat Tarihi Dergisi*, 2(15), 29-48.
29. Öztürk, E. (2018). *İstanbul'da 16-18. Yy. 'lara Ait Medreselerde İşlev Değişikliklerinin Koruma Amaçlı Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 3.
30. Özkan, Ş. (2007). *Medrese Tabirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
31. Köşklü, Z. (1999). *XVII ve XVIII Yüzyıl Osmanlı Medrese Mimarisi*, Doktora Tezi , Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

32. Furat, A. Z. (2013). Eğitim-Mimarî İlişkisi Açısından Kuruluş Dönemi Osmanlı Medreseleri, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(8), 181-185.
33. Şakı, S. (2019). *Osmanlı Dönemi Medrese Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesi: Kepenekçi Sinan Medresesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 9-24.
34. Sözen M. ve Tanyeli U. (1996). *Sanat Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
35. Demiralp, Y. (1997). *Erken Dönem Osmanlı Medreseleri 1300-1500*, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Yayınları, 108.
36. Kuran, A. (1969). *Anadolu Medreseleri*, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık.
37. Kütükoğlu, M. S. (2000). *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, İstanbul: Türk Tarih Kurumu.
38. Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, İstanbul: Yem Yapı Endüstri.
39. Kuban, D. (2002). *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, İstanbul: YKY Yayınları.
40. Kütükoğlu, M. S. (1976-1977). 1869'da Faal İstanbul Medreseleri, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1(7-8), 277.
41. Özergin, M. (1974). Eski Bir Rumeliye Göre İstanbul Ve Rumeli Medreseleri, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1(4-5), 263-266.
42. Gündüz, M. (2016), Enderun Mektebi ve Osmanlı'da Üstün Yeteneklilerin Eğitimi, *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim Bilim Araştırma Dergisi*, 12(37), 12-17.
43. Güran C. (1976). *Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanlarının*, İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.
44. Çetin, E. (1987). Süleymaniye Külliyesi, *Vakıf Haftası Dergisi*, 5(1), 95-98.
45. Baltacı, C. (2005). *XV-XVI Yüzyıllarda Osmanlı Medresleri II*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
46. Mülayim, S. (2010). Süleymaniye Cami ve Külliyesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 114-119.
47. Kuban D. (2000). *İstanbul Bir Kent Tarihi (Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
48. İnternet: Edirne II. Beyazid Külliyesi Medresesi plan şeması ve fotoğrafları. URL: <https://www.sanatin Yolculugu.com/edirne-ii-beyazid-kulliyesi>. Son Erişim Tarihi: 30.11.2019

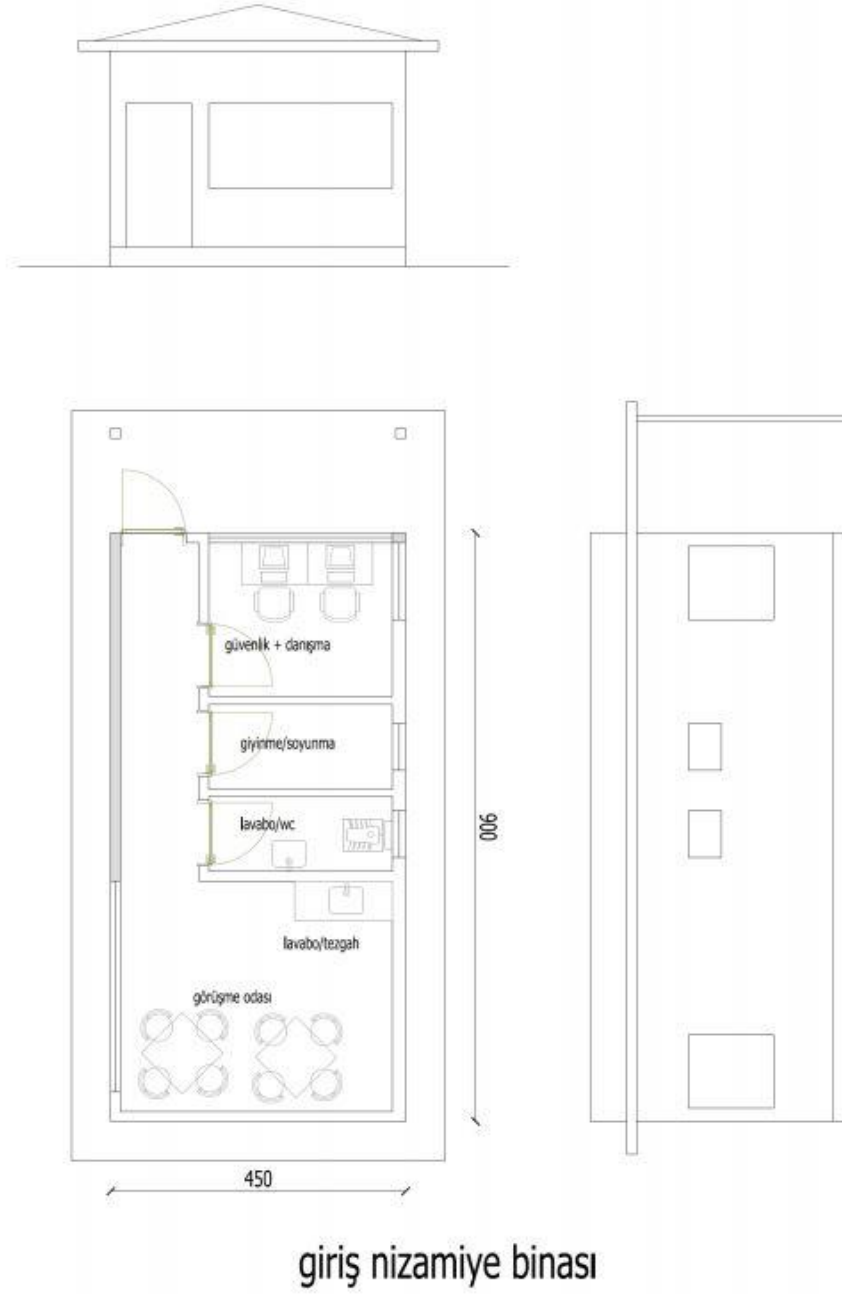
49. Yıldız, E. (2003). *Konya'daki Medrese Yapılarının Yeniden Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 153.
50. Ergin, O. (1977). *Türk Maarif Tarihi*, İstanbul: Eser Matbaası, 11.
51. Eyice, S. (2000). İbrahim Paşa Sarayı, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları , 345-347.
52. Uyaroğlu, H. N. (1989). *Osmanlı Kamu Yönetim Kurum ve Sistemleri İçinde Enderun Saray Okulu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 86-87.
53. İnternet: Edirne Sarayı Plan şeması ve Cihannüma Kasrı görüntüsü, URL: <https://edirne.ktb.gov.tr/TR-90121/edirne-sarayi.html>. Son Erişim Tarihi:30.11.2019.
54. İğüs, E. (2008). *II. Abdülhamid Dönemi Eğitim Sistemi, Eğitim Yapıları ve Askeri Rüşdiyeler*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 22.
55. Ünal, U. (2014). *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Eğitimde Modernleşme*, İstanbul: T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri.
56. Unat, F. R. (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
57. Balcan, C. ve Binan, D. U. (2019). Mimar Sinan'ın İstanbul Külliyyelerinde Yer Alan Sıbyan Mektepleri ve Koruma Sorunları, *Tasarım Kuram Dergisi*, 15(27), 107.
58. İnternet: Davudpaşa Rüşdiyesi Görünümü. URL: <https://tr.pinterest.com/pin/300544975110043200/>. Son Erişim Tarihi:30.11.2019.
59. Kaya, L. G. ve Özkurt, M. (2018). 19.-20. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Eğitim Yapıları: Kastamonu Merkez Mekteb-İ İdadi, Mekteb-İ Sanayi, Rum Mektebi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(73), 37-56.
60. Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistem*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
61. Eşidir, Y. (2017). *Yükseköğretimde Barınma Politikalarının Değerlendirilmesi ve Türkiye İçin Öneriler*, Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bakanlığı, Ankara, 6-9.
62. Türk, İ. C. (2014). “Türkiye’de Orta Tahsil” Başlıklı Risaleye Göre Osmanlı İmparatorluğu’ndan Ulus Devlet Türkiye’ye İntikal Eden Ortaöğretim Mirası, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1(52), 351-378.
63. Akyıldız, A. (2016). Mektebi Maarifi Adliye, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 238-240.

64. Doğan, O. (2007). *Sultan II. Abdülhamid Han Devri Osmanlı Mektepleri "Fotoğraflar ve Planlar"*, İstanbul: Çamlıca. Basım Yayın.
65. Kurt, S. K. (2012). II. Abdülhamid Dönemi'nde Kız Rüşdiyeleri, *Akademik Bakış Dergisi*, 1(29), 3.
66. Çürük, C. (2002). Kuleli Askeri Lisesi, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 355-356.
67. Kaya, L. G. ve Özkurt, M. (2018). 19. 20. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Eğitim Yapıları: Kastamonu Merkez Mektebi İdadi, Mektebi Sanayi, Rum Mektebi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(73), 37-56.
68. Demirel, F. (2012). II. Meşrutiyetten Sonra Osmanlı'da Orta Öğretim; Sulatniler, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 26(2), 339-358.
69. Öztürk, K. (2014). Tarihi Süreciyle Yurt Hizmetleri ve Önemi, *Eğitim- Öğretim Bilim ve Araştırma Dergisi*, 1(30), 5.
70. Mert, T. (2013). Sivas İdadisi ve Sivas Sultanîsi'nden Sivas Lisesi'ne, *Şehir Kültürü Dergisi*, 1(23), 2.
71. Tunç, A. (1995). *Türkiye'de Yüksek Öğrenim Yurtlarının Gelişimi Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2.
72. Aktaş, E. (2017). *Yurtlarda Kullanıcı Gereksinimleri ve Mersin Kız Öğrenci Yurdu Örneğinde incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa, 14.
73. İnternet: Yurt kurumunun tarihçesi.URL: <http://yurtlar.metu.edu.tr/yurtlarin-tarihcesi>. Son Erişim Tarihi: 30.11.2019.
74. Sak, H. K. (2015). *Kredi Yurtlar Kurumunda (KYK) Barınan Yükseköğretim Öğreilerin "Yurt"a İlişkin Metaforik Algıların İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 16.
75. İnternet: Sabancı Vakfı Yurdu hakkında bilgiler. URL:<http://www.sabancivakfi.org/tr/ogrenci-yurtlari/ankara/haci-omer-sabanci-kiz-ogrenci-yurdu>. Son Erişim Tarihi: 30.11.2019.
76. Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği: *Resmî Gazete*, 2017.
77. Novalı, A. (2012). *İstanbul'daki Yurt Odalarının, Yurt Odası Planlama İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2-3.
78. İnternet: Yurtkur hakkında genel bilgiler. URL:<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2434/2389/GenelBilgiler>. Son Erişim Tarihi: 30.11.2019

79. İnternet: Yurt proje yapımı hizmet alımı işlerine ait özel teknik şartname, URL: <http://yurtkur.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/KYK/kurumsal/ENVANTER%20-%20KYK.pdf>, Son Erişim Tarihi: 30.11.2019.
80. İnternet: Yangın Yönetmeliği, (2009) Madde:151. URL: https://abs.mehmetakif.edu.tr/upload/0420_1861_dosya.pdf, Son Erişim Tarihi: 30.11.2019.
81. İnternet: Fazıl Ahmet Paşa Medresesi görünümü, URL: <https://samsun.ktb.gov.tr/TR-216880/fazil-ahmet-pasa-medresesi.html>. Son Erişim Tarihi: 30.11.2019.
82. Mülayim, S. (2010). Süleymaniye Camii ve Külliyesi, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 114-119.
83. Yavaş, D. (2013). Yıldırım Külliyesi, *Türkiye Diyanet Vakfı islam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 532-534.

EKLER

EK-1. Nizamiye binası

Şekil E.1 Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan nizamiye binası

EK-2.500 Kişilik yurt ihtiyaç programı

YURTKUR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İnşaat Emlak Daire Başkanlığı

500 KİŞİLİK YURT İHTİYAÇ RAPORU

			Min.	Max.
1	GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ	m2	86	109
2	İDARİ BÖLÜMLER	m2	190	250
3	YURT YATAK ÜNİTESİ	m2	6950	6986
4	SOSYAL ALANLAR	m2	946	1176
5	YEMEKHANE -MUTFAK	m2	704	830
6	ÇAMAŞIRHANE -KAZAN -TEKNİK SERVİS	m2	1255	1520
TOPLAM			10131	10871
TOPLAM			10131	10871
SİRKÜLASYON % 30			3039,3	3261,3
TOPLAM			13170,3	14132,3
Kişi başına düşen m2 alanı :			$\frac{13170,3}{500}$	26,3406

Not: Sirkülasyon alanı arazi verilerine göre farklılık gösterebilecektir.

Not: 400-500 kişi arasındaki yurtlarda; oda sayısı kişi sayısına göre güncellenmek suretiyle, bu ihtiyaç programı kullanılacaktır.

1 GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Güvenlik ve Danışma Odası	1	20	24	/	20	24
Görüşme Salonu	1	40	45	/	40	45
Sistem Odası	1	16	20	/	16	20
wc / Lavobo	2	5	10	/	10	20
TOPLAM					86	109

2 İDARİ BÖLÜMLER

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yurt Müdür Odası	1	30	40	/	30	40
Yurt Müdür Yrd. Odası	2	15	18	/	30	36
İdari Büro	3	15	18	/	45	54
Toplantı Odası	1	40	50	/	40	50
Arşiv	1	30	40	/	30	40
Çay Ocağı	1	5	10	/	5	10
wc / Lavobo	2	5	10	/	10	20
TOPLAM					190	250

Şekil E.1 Yurtkur Genel Müdürlüğü İnşaat Emlak Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan
500 kişilik ihtiyaç programı

EK-3. 1000 Kişilik yurt ihtiyaç programı

YURTKUR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İnşaat Emlak Daire Başkanlığı

1000 KİŞİLİK YURT İHTİYAÇ RAPORU

			Min.	Max.
1	GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ	m2	110	148
2	İDARİ BÖLÜMLER	m2	275	354
3	YURT YATAK ÜNİTESİ	m2	13760	13832
4	SOSYAL ALANLAR	m2	1691	2087
5	YEMEKGANE -MUTFAK	m2	1224	1400
6	ÇAMAŞIRHANE -KAZAN -TEKNİK SERVİS	m2	2109	2374
TOPLAM			19169	20195
TOPLAM			19169	20195
SİRKÜLASYON % 30			5750,7	6058,5
TOPLAM			24919,7	26253,5
Kişi başına düşen m2 alanı :			$\frac{24919,7}{1000}$	24,9197

Not: Sirkülasyon alanı arazi verilerine göre farklılık gösterebilecektir.

Not: 750-1000 kişi arasındaki yurtlarda; oda sayısı kişi sayısına göre güncellenmek suretiyle, bu ihtiyaç programı kullanılacaktır.

1 GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Güvenlik ve Danışma Odası	1	20	24	/	20	24
Görüşme Salonu	1	60	80	/	60	80
Sistem Odası	1	20	24	/	20	24
wc / Lavabo	2	5	10	/	10	20
TOPLAM					110	148

2 İDARİ BÖLÜMLER

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yurt Müdür Odası	1	30	40	/	30	40
Yurt Müdür Yrd. Odası	3	15	18	/	45	54
İdari Büro	5	15	18	/	75	90
Toplantı Odası	1	60	80	/	60	80
Arşiv	1	50	60	/	50	60
Çay Ocağı	1	5	10	/	5	10
wc / Lavabo	2	5	10	/	10	20
TOPLAM					275	354

Şekil E.3 Yurtkur Genel Müdürlüğü İnşaat Emlak Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan
1000 kişilik ihtiyaç programı

EK-3 (devam) 1000 Kişilik yurt ihtiyaç programı

3 YURT YATAK ÜNİTESİ

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yatak Odaları (3 Kişilik)	328	40	40	/	13120	13120
Engelli Yatak Odaları (2 Kişilik)	8	40	40	/	320	320
Nöbetçi Memur Odası	4	15	18	/	60	72
Okuma - Etüt	2	80	100	/	160	200
Kat Ofisi-Temizlik Odası	-	100	120	/	100	120
TOPLAM					13760	13832

4 SOSYAL ALANLAR

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Kantin - Market	1	45	55	/	45	55
Mescit	1	200	210	/	200	210
Faaliyet Odası	1	200	210	/	200	210
Genç ofisi	1	100	120	/	100	120
Çok amaçlı salon	1	340	500	/	340	500
Hazırlık Odası	2	16	20	/	32	40
Sergi Fuaye Alanı	1	170	200	/	170	200
Atölye Çalışma salonu	5	80	100	/	400	500
Kuaför	1	15	18	/	15	18
Market	1	15	18	/	15	18
Ayakkabı Tamircisi	1	15	18	/	15	18
Terzi	1	15	18	/	15	18
Doktor Odası	1	16	20	/	16	20
Hemşire Odası	1	16	20	/	16	20
Müdahale Odası	1	16	20	/	16	20
wc / Lavobo	2	48	60	/	96	120
TOPLAM					1691	2087

5 YEMEKHANE -MUTFAK

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yemekhane	1	700	800	/	700	800
Soğuk Hava Deposu	3	20	25	/	60	75
Kiler	3	20	25	/	60	75
Mutfak	1	380	420	/	380	420
Wc/Banyo -Giyinme Odası	2	12	15	/	24	30
TOPLAM					1224	1400

6 ÇAMAŞIRHANE -KAZAN -TEKNİK SERVİS

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Çamaşırhane (Öğrenci)	1	70	80	/	70	80
Çamaşırhane - Nevresim Deposu	1	220	240	/	220	240
Wc/Banyo -Giyinme Odası	2	12	15	/	24	30
Malzeme Deposu	1	100	120	/	100	120
Isı Merkezi	1	230	280	/	230	280
Kaloriferi Odası	1	15	20	/	15	20
Su Deposu - Pompa Odası	1	230	280	/	230	280
Ana Tablo	1	20	24	/	20	24
Sığınak	1	1200	1300	/	1200	1300
TOPLAM					2109	2374

Şekil E.4 Yurtkur Genel Müdürlüğü İnşaat Emlak Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan
1000 kişilik ihtiyaç programı

EK-4. 2000 Kişilik yurt ihtiyaç programı

YURTKUR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İnşaat Emlak Daire Başkanlığı

2000 KİŞİLİK YURT İHTİYAÇ RAPORU

			Min.	Max.
1	GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ	m2	162	212
2	İDARİ BÖLÜMLER	m2	385	482
3	YURT YATAK ÜNİTESİ	m2	27350	27458
4	SOSYAL ALANLAR	m2	2504	3312
5	YEMEKHANE -MUTFAK	m2	2134	2660
6	ÇAMAŞIRHANE -KAZAN -TEKNİK SERVİS	m2	3921	4526
TOPLAM			36456	38650
TOPLAM			36456	38650
SİRKÜLASYON % 30			10936,8	11595
TOPLAM			47392,8	50245
Kişi başına düşen m2 alanı :			$\frac{47392,8}{2000}$	23,6964

Not: Sirkülasyon alanı arazi verilerine göre farklılık gösterebilecektir.

Not: 1500-2000 kişi arasındaki yurtlarda; oda sayısı kişi sayısına göre güncellenmek suretiyle, bu ihtiyaç programı kullanılacaktır.

1 GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Güvenlik ve Danışma Odası	1	20	24	/	20	24
Görüşme Salonu	1	90	120	/	90	120
Sistem Odası	1	32	36	/	32	36
wc / Lavabo	2	10	16	/	20	32
TOPLAM					162	212

2 İDARİ BÖLÜMLER

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yurt Müdür Odası	1	30	40	/	30	40
Yurt Müdür Yrd. Odası	4	15	18	/	60	72
İdari Büro	6	15	18	/	90	108
Toplantı Odası	1	100	120	/	100	120
Arşiv	1	80	100	/	80	100
Çay Ocağı	1	5	10	/	5	10
wc / Lavabo	2	10	16	/	20	32
TOPLAM					385	482

Şekil E.5 Yurtkur Genel Müdürlüğü İnşaat Emlak Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan
2000 kişilik ihtiyaç programı

EK-4 (devam) 2000 Kişilik yurt ihtiyaç programı

3 YURT YATAK ÜNİTESİ

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yatak Odaları (3 Kişilik)	658	40	40	/	26320	26320
Engelli Yatak Odaları (2 Kişilik)	13	40	40	/	520	520
Nöbetçi Memur Odası	6	15	18	/	90	108
Okuma - Etüt	2	150	180	/	300	360
Kat Ofisi-Temizlik Odası	-	120	150	/	120	150
TOPLAM					27350	27458

4 SOSYAL ALANLAR

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Kantin - Market	1	60	80	/	60	80
Mescit	1	300	360	/	300	360
Faaliyet Odası	1	300	360	/	300	360
Genç ofisi	1	160	180	/	160	180
Çok amaçlı salon	1	600	1000	/	600	1000
Hazırlık Odası	2	16	20	/	32	40
Sergi Fuaye Alanı	1	300	400	/	300	400
Atölye Çalışma salonu	5	100	120	/	500	600
Kuaför	1	15	18	/	15	18
Market	1	15	18	/	15	18
Ayakkabı Tamircisi	1	15	18	/	15	18
Terzi	1	15	18	/	15	18
Doktor Odası	1	16	20	/	16	20
Hemşire Odası	1	16	20	/	16	20
Müdahale Odası	1	16	20	/	16	20
wc / Lavabo	2	72	80	/	144	160
TOPLAM					2504	3312

5 YEMEKHANE -MUTFAK

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Yemekhane	1	1300	1600	/	1300	1600
Soğuk Hava Deposu	4	30	40	/	120	160
Kiler	3	30	40	/	90	120
Mutfak	1	600	750	/	600	750
Wc/Banyo -Giyinme Odası	2	12	15	/	24	30
TOPLAM					2134	2660

6 ÇAMAŞIRHANE -KAZAN -TEKNİK SERVİS

	Ad.	Min. (m2)	Max.(m2)		Min. (m2)	Max.(m2)
Çamaşırhane (Öğrenci)	1	100	120	/	100	120
Çamaşırhane - Nevresim Deposu	1	450	500	/	450	500
Wc/Banyo -Giyinme Odası	2	12	15	/	24	30
Malzeme Deposu	2	100	120	/	200	240
Isı Merkezi	1	350	380	/	350	380
Kaloriferli Odası	1	15	20	/	15	20
Su Deposu - Pompa Odası	1	350	400	/	350	400
Ana Tablo	1	32	36	/	32	36
Sığınak	1	2400	2800	/	2400	2800
TOPLAM					3921	4526

Şekil E.6 Yurtkur Genel Müdürlüğü İnşaat Emlak Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan
2000 kişilik ihtiyaç programı

EK-7.İhtiyaç programı

AÇIKLAMALAR

GİRİŞ KONTROL ÜNİTESİ

Güvenlik ve Danışma Odası: Bankolu, kampus girişinde tertiplenecek, araç, personel ve öğrenci girişini kontrol edebilecek şekilde düzenlenecektir. Bu mekana telefon santrali 2. operatris masası konulacaktır. (mesai bitiminde santrale kumanda etmek için) Ara bağlantı yapılmak suretiyle her iki yerden de santrale kumanda edilebilir şekilde tasarlanacaktır. Danışma memuru odasına Yangın ihbar santrali konulacaktır.

Görüşme Salonu:Gelen ziyaretçilerin yurttaki öğrencilerle görüşebileceği, oturma imkanı.

1 bay 1 bayan Wc-Lavabo, mutfak nişi

YURT YATAK ÜNİTESİ

Yatak odaları: 3 kişilik tasarlanacak olup, 4 kişinin kullanımına uygun elektrik ve mekanik tesisat altyapısı oluşturulacaktır. İdare tarafından verilecek olan tefrişli tip oda planına uyulacaktır. Çalışma masası, giysi dolabı , ayakkabılık sabit mobilya olup, söz konusu iş kapsamında yapılacaktır.

Engelli Öğrenci yatak odası : Zemin katta düzenlenecek olup, çalışma masa imkanı, özel tasarlanmış wc.-duş ve lavobolu yapılacaktır.Her katta yeteri kadar wc-lavobo konulacaktır. (1 adet alaturka wc)

Her odada yangın ihbar dedöktörü, elektrik ve telefon prizi, banyolara elektrik prizi konulacaktır.

Kat ofisi-Temizlik odası : Her yatak katında paspas yıkama imkanı, dolaplı, mutfak nişli, alaturka wc imkanı olacaktır.

Nöbetçi memur odası : Her bloğun zemin katında tasarlanacak olup, duş-wc imkanı olacaktır.

Okuma Etüd Odası : Her bloğun zemin katında tasarlanacaktır.

SOSYAL ALANLAR

Kantin: Yemekhanenin içinde ancak kendine ait mutfağı ve deposu olacaktır.

Mescit- Faaliyet Odası : Zemin kaplamaları halı olup, gerekli hallerde iki mekan ortak kullanılabilir tasarlanacaktır, arada bölücü sabit duvar olmayacaktır.

Genç Ofisi: İdarenin talep ettiği tefriş elemanlarına göre tasarlanacaktır, tefriş elemanları söz konusu iş kapsamında yapılacaktır.

Çok amaçlı Salon : Toplantı, gösteri, konferans verilmesine uygun eğimli bir salon yapılacaktır.

Sergi Fuaye Alanı: Sosyal tesis girişinde, çok amaçlı salonla irtibatlı tasarlanacaktır.

Doktor

odası, Hemşire Odası, Müdahale Odası: wc, duş imkanı olacaktır.

YEMEKGANE- MUTFAK

Yemekhane : Toplam öğrenci sayısının 3 etapta yemek yiyebileceği kapasitede olacak, yemek 4 er kişilik 80x120 cm masalarda yenecektir. Yemekhane girişinde yeterli sayıda el yıkama yeri, wc-lavabo düşünülecektir. Mekanik havalandırma yapılacak ve yemekhane içinde dağıtım, bulaşık yıkama, tabak muhafaza bölümleri bulunacaktır.

Mutfak: Mutfak giriş ve mal kabul bölümleri öğrenci ve idare girişleri ile ayrı olacak şekilde planlanacaktır. Personel için soyunma- duş-wc planlanacaktır. Hazırlık bölümü kahvaltı, sebze, et, hamur bölümlerinden oluşacaktır. Ayrıca pişirme,hazırlama, yıkama, servis bölümleri planlanacaktır.

ÇAMAŞIRHANE - KAZAN- TEKNİK SERVİSLER

Çamaşır - ütü : Öğrencilerin kullanacağı jetonlu çamaşır yıkama ve ütü mahallidir.

Sığınak: Sığınak mahalinde 20 m2 den az olmamak kaydıyla klima merkezi planlanacaktır.

Kaloriferli Odası: Isı merkezinin içinde wc-duş imkanı tasarlanacaktır.

Şekil E.7 Yurtkur Genel Müdürlüğü İnşaat Emlak Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan İhtiyaç programı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : OKUR Yasin Koray
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 11.11.1979, Ankara
Medeni hali : Evli
Telefon : 0532 333 44 47
Faks : 0 (312) 436 50 50
e-mail : yasin@aye.com.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi / Mimarlık	
Lisans	Lefke Avrupa Üniversitesi / Mimarlık	2002

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2004 - Halen	Ankara / AYE Mimarlık	Kurucu

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

-

Hobiler

Yürüyüş, kitap okuma.

GAZİ GELECEKTİR..